

Sagunt
associació cultural Falla

Santa Anna

dm18

tem...

Te ofrecemos el asesoramiento integral y la construcción de tu vivienda, nuestros expertos diseñadores arquitectos, arquitectos técnicos y jefes de obra conseguirán que tu proyecto sea un éxito.

Nuestro equipo de trabajo se encargará de ejecutar el proyecto y todo el proceso de construcción de tu vivienda, procurando en todo momento la eficacia y la calidad de acabado en el trabajo, teniendo como meta final la satisfacción de nuestro cliente.

CONTACTO:

Carlos Aleixandre Llesma
ARQUITECTO TÉCNICO

tel: 687422588
www.logiaconstruccion.com
info@logiaconstruccion.com

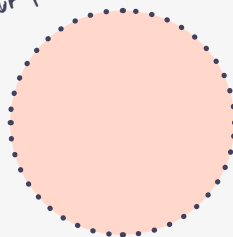

Sagunt
associació cultural falla

Santa Anna

dm18

Agafeu aquesta moneda i, amb ells, demana
un desig llançant-la al pou dels desitjos de la
nostra falla gran. Segur que es compleix!

Desitj
gem...

A

sant
josep

Ai, quant d'amor l'Infant Jesús els dóna,
és pont de llum i carn, dolça ambrosia,
entre Josep tan sant i entre Maria
Jesús a sant Josep dolç acarona.

I amb flors del cel la Verge el cap corona
del sant espòs que amor del cel collia
quan fosca nit dormint ell ensomnia
que Déu al seu misteri l'abraona.

Sols una flor, Josep, pètals d'argent,
deixeu-me el pes sostindre de l'Infant,
oh Verge natzarena del meu cant,

tots tres de l'Esperit portats pel vent,
mon cor ompliu, Josep, del goig urent
que sent venir dels tres quan vaig resant.

Josep Martínez Rondan
Sagunt, Bon Succés, 27-12-2017

Sumari edita

dm18

4	Editorial
6	President
7	Fallera Major
8	Saluda President
9	Saluda Fallera Major
10	A la Fallera Major
12	Comissió Executiva
14	Exaltació Fallera Major
16	Explicació Falla Gran
24	Santa Anna Infantil
26	President Infantil
27	Fallera Major Infantil
28	Saluda President Infantil
29	Saluda Fallera Major Infantil
30	A la Fallera Major Infantil
32	Comissió Executiva Infantil
33	El pou dels desitjos
34	Exaltació Fallera Major Infantil
36	Explicació Falla Infantil
40	Desitjos d'encanteris per a la Xicalla
42	Desitjos encantats de participar...
44	Desitjos d'un encanteri especial
48	Llàntia dels desitjos
50	Fallers de Solera
52	Vivències Santanneres
58	Saguntí de l'any
60	Premis de Santa Anna i Josep M ^a Francés
64	Setmana Cultural
68	XXIII Certamen Escolar en valencià
72	Explicació de la Portada
74	DESITJOS PER SAGUNT
120	DESITJOS PER LA LLENGUA
128	DESITJOS PER LA IGUALTAT
142	DESITJOS DE CONSERVACIÓ,...
162	DESITJOS FALLERS
182	Programa de festes

Diposit Legal V-3680-2012

Visita nostre llibret en: www.fallasantaanna.com

El present llibret ha participat en la convocatòria dels Premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del Valencià.

Este llibret participa en els premis de les lletres falleres (www.lletresfallers.info)

Equip de llibret 2018

Coordinació General:

Eva M Marco i Raro

Delegació de Cultura:

Maite Francés i Lacalle

Lourdes Crisol i Barrachina

Olaya Marco i Micó.

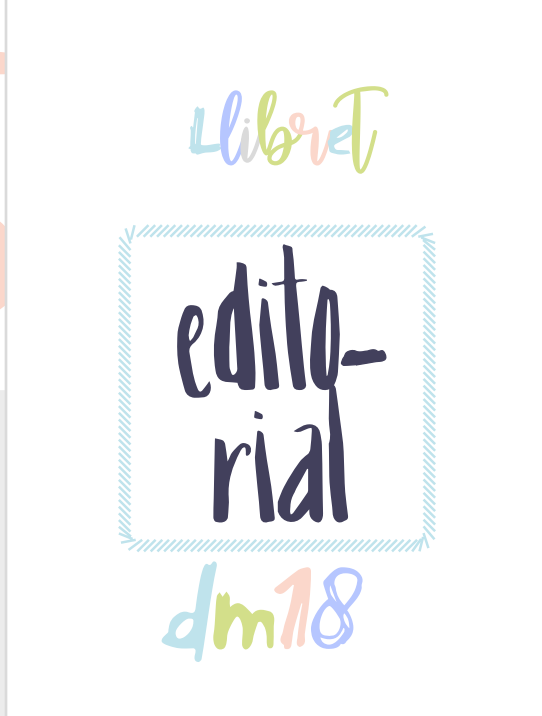
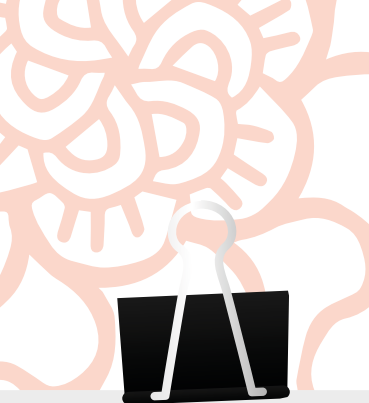
Maria Bono i Romero

Autors Poesies:

Josep Martínez i Rondan

Eva M Marco i Raro

Disseny, maquetació i portada: www.panalfallero.com

Una vegada més, volem presentar-vos el nostre llibret, que enguany porta per tema principal «Desitgem». Seguim el mateix eix temàtic que el nostre monument, que porta per lema «Els desitjos del geni de la llàntia». Lançarem un missatge positiu reivindicatiu dels desitjos que ens agradarien que es convertiren en realitat o recordarem aquells que hem aconseguit fer realitat al llarg dels anys.

A més a més, enguany celebrem el 25 aniversari de les nostres setmanes culturals i 25 anys participant en els Premis d'Ús i Promoció del Valencià de la Generalitat, en els quals hem obtingut 24 guardons. Continuem amb el nostre XIII Certamen Escolar en Valencià i convocant IV edició dels Premis Santa Anna i Josep Maria Francés i Duato al millor contingut didàctic i cultural d'un llibret de falla a la Comunitat Valenciana i al Camp de Morvedre, respectivament.

Enguany, les col·laboracions estan dedicades als desitjos que tenim. El llibret es divideix en cinc grans desitjos:

1. Desitjos per Sagunt: tenim molts desitjos, però des de fa un temps lluitem per posar en valor el nostre patrimoni històric i desitgem que Sagunt siga PATRIMONI DE LA HUMANITAT. Diverses associacions donen suport a aquesta iniciativa, a més del suport institucional.

2. Desitjos per la difusió de la llengua: volem una TV pública on sentir la nostra llengua i on els valencians del nord escolten els valencians del sud.

3. Desitjos d'igualtat i no violència masclista: els articles tracten sobre la

violència masclista i la violència en la nostra societat. També de la igualtat entre dones i hòmens.

4. Desitjos de conservació de la natura: desitgem conservar la natura des de la sostenibilitat.

5. Desitjos fallers: desitjos en el món de les Falles.

Esperem que gaudiu del llibret i donem les gràcies a totes les persones que han fet realitat el desig de poder tindre a les mans aquest llibret 2018.

L'Equip de Cultura i Llibret

Josep Gil i Pallarès

Pre-
sident dm18

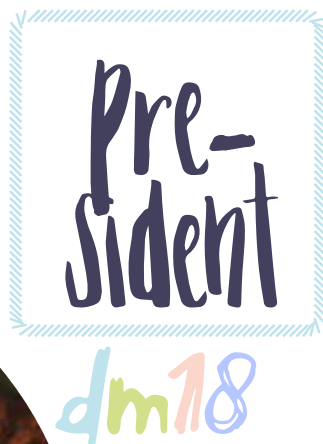

Núria Sàncis i Aznar

fallera
Major dm18

Saluda

Apocs dies de començar la setmana fallera, tinc el plaer de poder dirigir-me a tots vosaltres (socis, fallers, comissió, veïns, amics tots) des d'aquesta pàgina d'un llibret que des de sempre, en la meua opinió, ha sigut un referent per a les Falles de Sagunt.

He viscut aquesta festa des d'abans de ser conscient del que significava, doncs sóc faller de Santa Anna inclús des d'abans de nàixer. Encara que vaig tindre una època de descans, mai vaig deixar de formar part activa de la meua volguda comissió, cosa que pense que demostra l'amor que tinc per l'AC Falla Santa Anna.

Aquest temps que vaig estar més fora que dins ha permés que tornara, com es diu col·loquialment, amb les piles carregades al màxim. Motiu pel qual pense que la comissió no va dubtar en permetre'm tindre l'honor de fer-me PRESIDENT. Els estaré eternament agraït per això.

He de dir que ser president és una tasca complicada, sobretot en moments difícils com els que estem passant, cosa que em fa treballar més encara per poder dur a terme cadascun dels projectes o objectius que aquesta comissió es proposa any rere any.

Aquestes línies em porten a anomenar les persones que m'acompanyen i comparteixen amb mi aquest any. En primer lloc, he d'agrair-ho als meus pares i a la meua germana, per estar sempre al meu costat; a la família que tinc dins de la falla i a un referent per a mi com és el meu oncle Julio, un gran president anys enrere i una gran ajuda per a mi aquest any. No puc oblidar els qui m'acompanyen més de prop: Núria, Alejandra i Adrià. Desitge que disfrutem junts la millor setmana fallera de les nostres vides, que serà el masclet final de la traca que és el nostre 2018.

Per acabar, tornant a dirigir-me als qui teniu aquestes pàgines a les mans, de part de tota la comissió vos desitgem unes bones Falles i que disfruteu la setmana fallera.

Josep Gil i Pallarès

Saluda

fallera Major

dm18

Per primera vegada, tinc l'oportunitat de dirigir unes paraules com a Fallera Major de l'AC Falla Santa Anna. Mai havia imaginat que este dia arribaria i m'agradaria donar les gràcies a les meues falleretes Cristina, Irene, Yolanda i Lúdia per animar-me a fer el pas i ser enguany Fallera Major. I al meu company de vida Isaac, que encara que no li agraden massa les Falles està donant-me suport en tot.

També vull donar les gràcies a la meua família, especialment a la meua mare i a Sara, la meua germana, per ajudar-me a fer realitat esta il·lusió.

A la meua Comissió voldria agrair el suport i la il·lusió posada en cada acte i el treball constant que fan perquè tot estiga perfecte, i per tindre l'oportunitat de representar a la meua Falla. Al meus xiquets que m'acompanyen en el 2018, Adrián i Alejandra, i al meu president Pepo, que sense ells no hauria sigut el mateix.

Als representants de les altres comissions, a Mar i Andrea i a tots el que feu este 2018 especial: gràcies per compartir esta il·lusió. He conegut persones meravelloses al llarg de l'any.

Per acabar, vull convidar els fallers, veïns, amics i turistes a gaudir les Falles 2018 de manera intensa, vivint els actes fallers, visitant els monuments, disfrutant de les cercaviles, de l'olor de pólvora...

Desitge unes Falles 2018 inoblidables!

Núria Sanchis i Aznar

Com de versos ja no en tinc,
demane al jardí de flors
que m'òbriga els tresors
que a per versos jo hi vinc.

Doneu-me la floritura
de la música callada
perquè adorne l'ambaixada
i el nom d'esta criatura.

Fa gran llum a la foscúria,
ample fa el camí estret,
dóna calor en el fred...,
al santuari de Núria.

Són les galtes dos aurores,
els llavis de carmesí,
els ulls ens diuen que sí,
reina sou de les pastores.

Pastores del bell verger,
de les festes i dels cors,
doneu-li un ramell de flors
a la Reina del llorer.

Fallera Major, formosa,
Núria de colors vestida,
nards i lliris la florida
de la cort reina amorosa.

Quan tot acabe, fallera,
i el foc s'adorma en la nit,
al cor de l'amor ferit
hauràs dut la primavera.

A la

fallera
Major
dm18

Núria
Sanchis
i Aznar

Fets realitat per la Comissió Executiva dm18

PRESIDENT Josep Gil i Pallarés

FALLERA MAJOR Núria Sanchis i Aznar

<i>Vicepresident 1r (Economia i Festejos)</i>	Julio Gil i Alcamí
<i>Vicepresident 2n (Casal)</i>	Ginés Ruiz i Lara
<i>Vicepresidenta 3a (Cultura)</i>	M ^a Teresa Francés i Lacalle
<i>Vicepresident 4t (Esports i Activitats Diverses)</i>	Ricardo Antonino i Pérez
<i>Secretari</i>	Josep Xavier Marco i Raro
<i>Vicesecretària</i>	Lourdes Crisol i Barrachina
<i>Tresorera</i>	Marta Gil i Sola
<i>Comptadora</i>	Cristina Forte i Aleixandre
<i>Vicecomptadora</i>	Xelo Pérez i Castillo
<i>Delegat de Comptabilitat</i>	Miguel V. Bono i Romero
<i>Delegada de Loteries</i>	Conxa Mena i Calza
<i>Delegada d'Infants</i>	Carolina Díaz i Mena
<i>Delegat d'Esports</i>	Borja Beltrán i Catalá
<i>Delegada de Cultura</i>	Maria Bono i Romero
<i>Delegada de Llibret</i>	Eva M ^a Marco i Raro
<i>Delegada de Setmana Cultural</i>	Olaya Marco i Micó
<i>Delegada d'Activitats diverses, actes i Protocol</i>	Noelia Marchán i Comeche
<i>Delegat d'Incidències</i>	Carmen Tamarit i Carles
<i>Delegat de Casal i «Viu les Falles»</i>	Isaac Rubio i Torres
<i>Delegada de Flors</i>	Gema Miragall i Gálvez
<i>Delegada de Cavalcada</i>	Loli Berzosa i Muñoz
<i>Delegat de Pólvora</i>	Josep Campos i Matoses
<i>Delegada d'Ornamentació</i>	Lydia Camacho i Forte
<i>Delegada de Playbacks</i>	Laura Palomar i Lloris
<i>Delegada de Xarxes Socials</i>	Eva Marín i Mas

Delegat de Monuments

Vicedelegat de Loteries

Vicedelegats de Casal

Vicedelegada de Flors

Vicedelegades de Cavalcada

Vicedelegat de Pólvara

Vicedelegat d'Ornamentació

Vicedelegada de Playbacks

Francesc Marco i Tortajada

Eduardo Díaz i Peris

Vicent Antonino i Melià

Adalberto Bàguena i Tamarit

Julio Gil i Sola

Isaac Rubio i Torres

Abdón Antonino i Pérez

Noelia Marchán Comeche

Tere Peris i Soriano

Yolanda Pérez i Gómez

Manolo Hernández i Cano

Jairo Caballero i Gómez

Gema Miragall i Gálvez

Vocals

Mª Josep Lacalle i Huerta

Mª Sacramento García i García

Conxa Aleixandre i Aleixandre

Mª Josep Sola i López

Amador Pi i Barberà

Mª Josep Català i Alpuente

Ana Belén Mañas i García

Inmaculada García i Aleixandre

Imma Bàguena i Tamarit

Casto Camacho i Ruiz

Carlos Arbona i Muros

Irene Marco i Micó

Maria Moros i Marqués

Héctor Pi i Francés

José Mª González i Alfonso

Juan D. de Haro i Guillén

Verónica Andrés i García

Rafael González i Berzosa

Quico González i Berzosa

Àngela Pérez i Gómez

Alberto J. Galarza i Ortiz

Elena Gil i Alcamí

Ramón Caplliure i Gabaldón

Maria Pi i Francés

Alba Fides i Borbotó

Ainhoa Moros i Marqués

José Miguel Rozalén i Martínez

Maria Viñals i Andrés

Cristina Miragall i Gálvez

Elena Caplliure i Gil

Coral Fraga i Agües

Raquel Bosch i Estada

Paqui Máñez i Martínez

Montse Máñez i Martínez

Yolanda Martínez i Plumed

Teresa Candelas i Peris

Pablo Sanz i Espejo

Pepe Belmonte i Gabaldón

Nuria Tortajada i González

Paco Bono i Centelles

Fa 18 anys que el meu cor em demanava ser santannera, i mai vaig pensar que el teu cor demanava el mateix: ser de SANTA ANNA.

Si mire al passat, sols em vénen records amb tu. Inclús podia dir que la meua vida sempre ha estat al teu costat.

Veïnes del carrer, companyes d'escola, falleres de sentiment. TU, LA MEUA CONFIDENT.

I ací estic, amiga, el dia de la teua presentació, orgullosa de vore't en el teu tron, perquè hui seré jo qui t'exalte com a FALLERA MAJOR.

Sé de bona mà que la teua vida no ha sigut fàcil, que has hagut de lluitar per aconseguir els teus somnis, i els has aconseguit. I saps per què? Per la teua forma de vore les coses, per la teua constància de perseguir allò que vols, i per donar-ho tot de tu sense esperar res a canvi.

Un somni complit, un somni fet realitat, perquè mira't on estàs, al més alt de la teua comissió, representant la nostra estimada falla.

Exaltació

fallera
Major
dm18

Quantes vegades hem parlat d'este dia, desitjant que arribara, i deixa'm que et diga una cosa: ESTÀS GUAPÍSSIMA, i estic molt orgullosa de tu.

Mira al teu voltant: no estàs a soles, tota la gent que t'estima no ha volgut perdre's este dia. PEPO, el nostre amic i president, amb ell gaudiràs tot este any i per sempre. IRENE, LYDIA, CRISTINA, amigues falleres, compartint amb tu la teua emoció. També la "TAULA DEL FONS", amb qui passes tants moments; ells no deixen d'estar al teu costat. I no t'oblides dels nostres AMICS, que encara que no siguen fallers, comparteixen la teua il·lusió.

I el més important: la teua família... Sí, la teua família, i ací estic jo, la teua germana. Veritat que no t'imaginaves vore'm així? Hui no podia faltar en este dia tan especial, i encara que estic un poquet nerviosa, estic feliç per poder dir-te unes paraules, perquè tot açò ho faig per tu.

Mai se m'oblidarà el moment en què els nostres pares em van dir que tindria una germaneta: jo tenia quatre anys, i en aquell moment no era conscient del que era tindre algú al meu costat per a tota la vida.

Hem viscut molts moments juntes: uns de molt bons, com quan vaig anar-me'n d'Erasmus; tu no podies fallar-me i allí que vas anar a vore'm. O quan em vaig casar i tu vares

estar al meu costat en tots els moments. Mai ho oblidaré. I uns no tan bons, com quan sempre discutíem per la roba, però ja saps que no et canviaria per res.

Els anys han passat, cada una ha fet el seu camí i mai hem deixat d'estar una al costat de l'altra, gràcies a la nostra complicitat. Estic orgullosa de la persona en què t'has convertit, seguint uns valors que jo sempre he volgut per a tu. Eres lluitadora, valenta, responsable i amb un gran cor.

De tots els somnis que tens, un és aquest, i encara que no véns d'una família fallera, els teus sentiments per esta festa sempre han sigut molt forts. No has pogut viure sense l'olor de pólvora, la música de la xaranga, però sobretot sense la gent que forma esta comissió.

Este és el teu any: el 2018 quedarà gravat sempre a la teua memòria. En el moment en què et proclamaren començà esta aventura. Gaudeix de cada moment i mai deixes de ser com eres, amb eixe somriure que et caracteritza.

No caminaràs sola: la teua família sempre caminarà amb tu. La mama, ací està, mirant com t'emociones, ella mai et fallarà. Isaac, el teu company de vida, que sempre està al teu costat. I també els teus amics i la comissió de la falla.

Núria, res no hauria sigut igual si tu no estigueres en la meua vida. T'estime!

Hui és la teua presentació, i a partir d'este moment:

ERES DE SANTA ANNA LA NOSTRA FALLERA MAJOR!

AL CENTRE

És un *pirulo* genial,
fa ombra a tota la falla,
i quan parla no mai calla,
i quan canta ho fa tan mal
que falseja la contalla.

Acontentar ell voldria
a Pep, Vicent i Roseta,
al so Nelo i a Pepeta
premiant-los la loteria
sens posar-hi cap pesseta.

Donar premis a muntó,
als de la Falla el llibret,
no guardar-se cap secret,
l'AVE dur-lo a Castelló
i el pont d'Alzira a Alginet.

La llàntia la porta encesa,
per fer llum a una formiga,
i per singular intriga
illumina a la marquesa
i d'un figuerat la figa.

S'examinava Robert
de la força de l'impuls,
i per ser un poc gandul
la ment es quedà al desert
i la nota baix del cul.

I ara que som a l'hivern
volen traure el pressupost
de l'Estat, barat el cost
els *guaperes* del govern
per omplir ben bé el rebost.

Una mà porta un llibret,
en l'altra la llapissera,
del mig penja una pebrera
la llàntia i un parotet
que porta la primavera.

El qui vulga que demane
al de la llàntia genial
que s'alça en el cos central
i els desitjos li encomane,
des d'un mos a un orinal.

ESCENA PRIMERA EL LLIBRET SALVA LES FALLES

Ara que sabem llegir
tots volem tindre un llibret,
traure la roba al solet,
saber tomates fregir
i descansar un *ratet*.

Tot un any fent el ninot,
buscar per això un artista,
sabater i bon modista,
treballar si pot al trot
i ser també un bon florista.
Del cartó ha de ser bon mestre,
saber de bona pintura,
pintar del sol l'obertura,
i l'assutzena campestre
de singular formosura.

Grans ninots, mitjans, menuts,
tramvies i bicicletes,
perols, cassoles, pastetes,
mamelles, clotets, embuts
i les dolces castanyetes.

L'artista és enginyós,
vol eterna la seua obra,
dels fallers si pot ho cobra
i voldria ser famós
però, de fama, li'n sobra.

Per molta illusió que fique
treballant el monument
un ben calent element
torna fum el que critique
el missatge de l'invent.

El rei de la nit, el foc,
la traca, espurnes, soroll,
de les flames el batoll
ho desfan tot en un poc,
i tot queda en un rostoll.

Cada març desapareix
de la falla tanta glòria
i al foscam se'n va sa història
i dels guardons que es mereix
gens no en queda de memòria.

Sols resta el paper escrit,
un full de corda penjant
que ara es un llibret cantant
de falla i fallers el crit
repartit anant anant.

Són versos d'un trobador
en el bec d'una merleta,
o són versos d'un poeta
que trau de dins el color
obrint del seu cor l'aixeta.

La falla del tot no mor,
ni en el calor ni en el fred,
i als segles els fa l'ullet
enamorat el seu cor
gràcies al present llibret.

Llibret que era un full solt,
fulls després cosits pel llom,
en acabant un gros tom
més pesat que desimbolt
amb saboror de repom.

Falla Santa Anna guarnida
de llibrets amb un bon premi,
més de trenta d'aquell gremi
fent dels premis la fallida
al darrer cant del proemi.

Del casal en les parets
pengen premis a muntó,
dels versets i del cartó,
del poeta i sos llibrets
amb la lira per guardó.

l Santa Anna canta bé
entonat el cantoral,
alta vola com pardal
i d'això bé dona fe
la Setmana Cultural.

SEGONA ESCENA NO SÉ QUÈ DE GÈNERE

Vaig a cantar extraordinari
el que volen escoltar,
que els xiquets i les xiquetes
puguen ser tots dos iguals,
alternant els uns i els altres
els objectes de jugar,
maneres de viure i veure
que bonic és tot igual.
Que els xiquets juguen amb nines,
les xiquetes a trotar,
els nens a mare i a filles,
i les nenes a manar;
els xiquets ben ajupits,
i elles dretes en pixar;
que bigot hi duguen totes,
i mamelles que mostrar
els xiquets de la placeta
quan es posen a ballar.
Que les xiques fumen puro
mentre els xics cantant estan,
que les nenes un penjoll
entre cames duguen ja,
i un tramús on pengen glòries
els xiquets han de portar.
Ja llüïen les orelles,
les orelles dels humans,
a l'Egipte i a l'Índia,
a l'Orà i Madagascar,
quan passen i quan canten,
i quan van a descansar
en buidar el cul i es veuen
estrelletes de la mar.

Iguals som i ho hem de ser
en discórrer i estimar,
en anar a la faena,
i la faena avançar,

en descarregar a l'altre
perquè puga descansar;
en rascar, si cal, l'esquena,
i en el monyo pentinar,
en agrair carantines
i en carantines donar;
en acudir al qui plora
i en assistir els malalts,
en portar els nens a escola,
en cosir i en escurar;
en fer el llit i en alçar-se
traure al comú l'orinal;
en passejar els fillets
en un carro o en el braç,
en anar amb ells a missa
i ensenyar-los a resar,
en portar-los a l'escola
i al Castell a contemplar
l'ample terme de Morvedre,
les muntanyes i la mar,
Petrés, Gilet i Almenara,
del Garbí a la marjal,
el Salvador i les vies
i el tren tothora passant,
els autos i les gavines
deixant l'aigua de la mar,
camins, séquies i senderes,
els tarongers i el Raval,
el Puig, Puçol i el Picaio,
i el Pic dels Corbs on volant
feien sos niuets en cletxes
de la pedra aprofitant,
noms antics com les muralles
d'un poble sempre exultant.

ESCENA TERCERA PATRIMONI DE LA HUMANITAT

Volen que Morvedre siga
del món solaç Patrimoni,
però amb l'ajut del dimoni
l'han deixat com una figa,
de mode que mai no siga
el que fou en temps passats,
quan fugint enamorats
el deixaren en Murs Vells,
florint roses i clavells
en sos murs abandonats.

Molts ses pedres han collit
per a fer-se noves cases
on guardar les carabasses

a l'entrada i baix del llit.
Monuments han destruït
que del poble foren glòries,
esborrant-se les memòries
que els antics varen escriure
i ara volen fer-nos riure
inventant-se noves glòries.

De les grades l'escenari
no resten pedres on seure's
i amagant-les no es fan veure's
davall un forro gregari,
puix malgastà així l'erari
en guarnir un monument
un ratat Ajuntament
que a hores d'ara ha demanat
li donen *Humanitat*
a tan poc enteniment.

De l'amfiteatre res,
no en resta res ni en pintura,
ni dibuix ni partitura,
ni un panerot romanès.
Tot s'ho endugué l'excés
d'una fecunda ignorància,
i ara demanen fragància
a un foraster Patrimoni,
però els eixirà el butoni
reclamant-los elegància.

Del Circ no cal que en parlem,
a vora riu recolzat
i per sempre soterrat
si del sol no el despertem.
Saguntins, què hi farem?
Com damunt li hem ficat horts
i edificis de confort...,
canta dols el concertista
a aquells hòmens curts de vista
ignorants, pobres i torts.

De muralles les solside
volen restaurar-les totes,
però ho fan amb comptagotes
i no hi troben les eixides.
Mentrestant les margarides,
l'aigua de pluja i la brossa
anuncien la destrossa
que faran les llurs arrels
apagant els bons anhels
de fer la muralla grossa.

Patrimoni? Sens amor,
pobre de Sagunt paisatge!
El més gran i dur ultratge
fet al poble és un clamor,
causa i font de gran dolor:
mos immens a les Pedreres,
terbolins de polsequeres
a Sagunt tan consentides,
les muntanyes suprimides
i les pedres taquilleres.

De la Humanitat, senyors?
Tot Sagunt cap en el clot
fet pel poble amb cullerot
en molts anys ben robadors.
I encara forts tronadors
continuen foradant
i la desgràcia augmentant
de fer el nostre Sagunt
cada jorn més infecund
i el clot cada cop més gran.

Què podríem demanar
als qui tal cosa demanen,
i ho demanen perquè manen
per a seguir més manar?
Que agafen bé el manillar,
que si desfan tan grans torts,
rebran suficients suports
i hauran fulles de llover,
no els tiraran al carrer
i podran comprar més horts.

ESCENA QUARTA SIGUEM BONS

Ací veureu una gàbia
on volem tancar pardals
no de plomes ni carnals,
ans d'eufòries i de ràbia.
Plantar volem en l'alfàbia
llavoretes de virtuts,
les canyetes i canuts
que naixen del benvoler,
a casa, a l'horta, al carrer,
tot vivint ben avinguts.

Desitjos roïns no calen,
la vida són quatre dies,
un glòria i avemaries,
i els qui són bons tot ho valen.
De ma casa tots no *salen*,

perquè tampoc han entrat:
adust, brancut, malcarat,
ni pa dur ni violent,
ans, més bé, sempre content
i dels meus enamorat.

Homofòbia no la vull,
ni la corrupció política,
ni mentides en la crítica,
ni els assumptes de rebull.
De bondats faig un recull
dels bons amics i persones,
que les virtuts són corones
que ens uneixen als companys,
m'arrime de tots els danys
i fuig seure'm en poltrones.

I la gàbia omplint-se va
llançant el pitjor ben dins
i guardant els gessamins
de qui ser millor voldrà.
El desig tot ho podrà,
molt més si té bona ajuda
i favorable moguda
al personal contagia,
que la millor companyia
sempre és molt ben rebuda.

Tant de bo sentirem ja
que la fúria masclista
i la que hi ha feminista
en el món ja no n'hi ha.
Que el bé plou com el manà
tots els matins a l'aurora,
que la bondat és senyora
dels tristos o alegres cors,
que efimers som com les flors
i que l'amor ens millora.

Visquem en pau i alegria,
cantem alhora, germans,
i en donar-nos tots les mans
sentim clarejar el dia.
Humilitat i harmonia,
bondadosos i pacients,
i si en res estem calents
resem una avemaria
i omplim el cor cada dia
de tan dolços sentiments.

ESCENA CINQUENA TROBANT LA NATURA

Uns versets
ben curtets
a l'escena
la cinquena
hem parat
i cantat
per glatir
i sentir
l'alegria
que daria
veure un poble
culte i noble
i amantent
i content
de tenir
a l'albir
flors i festa,
la conquesta
de paratges
i paisatges
que comporten
i transporten
l'esperit
agraït
a mirar,
contemplar
i gaudir
dels colors
de floretes,
violetes,
nards i lliris
de l'empiri,
assutzenes,
blanques, plenes
del blancor
de la neu
amb el cedre
que a Morvedre
trasplantaven
mans d'hebreu.

Calderona,
verda i bona,
pins i murta
que l'acurta
l'enramada
de l'estrada,
món fester
al carrer

falla gran

dm18

musicant
i cantant
llums i glòries
i victòries
que la festa
dóna i presta
al bon fer
del carrer
que el conquesta.

Murta i pins,
vells camins
de tomellos
i cuquellos
i formigues
entre espigues
amb costums
i perfums
de romers
i xiprers,
tamarisc
i llentisc
on tot viu,
la perdiu,
conillels,
ocellets
i l'oliu.

La marjal
aiguamolls,
aigua a dolls,
clar espill,
canta el grill
i la nota
la granota
de nit sona
clara i bona,
adormint
el jacint
i esperant
senta el cant
l'horitzó
de l'aurora,
flor i flora
d'un cel blau,
d'or la clau
que obri el dia
i ambrosia
dóna al camp
i un escamp,
nova llum
i el perfum

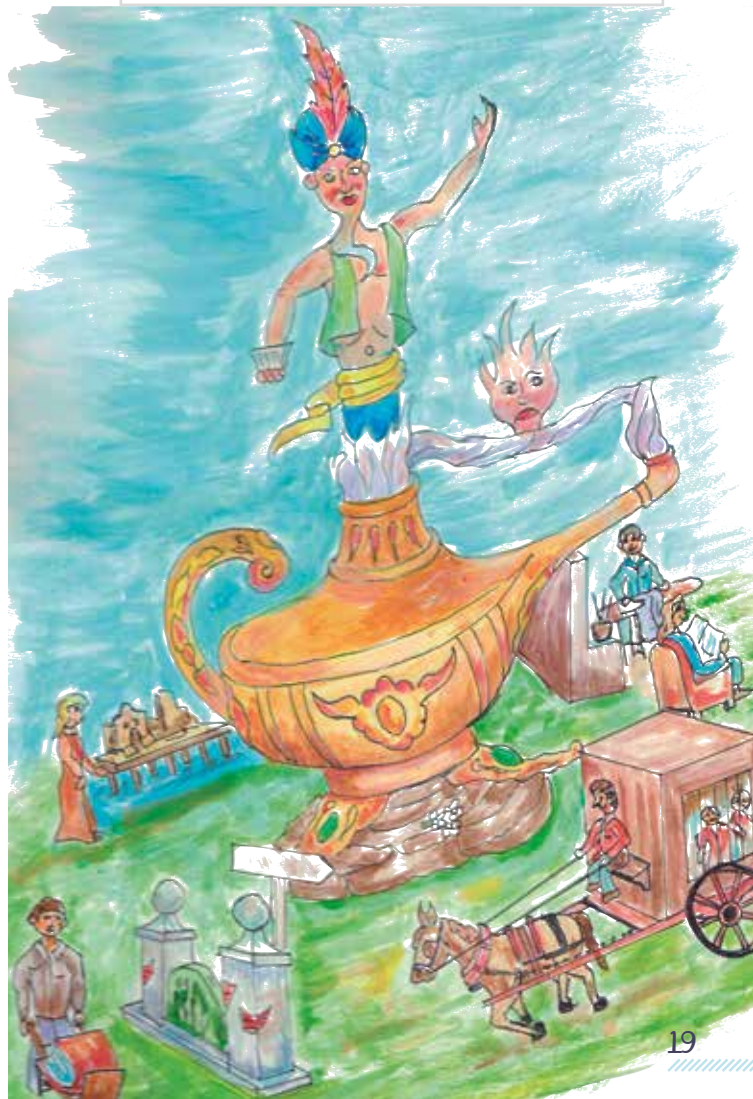
de natura
confitura
del respir,
ressorgir
pur, vital,
que perdura.

Passa al vol
verderol,
l'oroneta
barbereta,
cadeneres
mandarins,
carolins
uns poquets
retorets,
roncadells
i morells,
galls campers
sens carrers,
i el faisà
que vindrà
amb les guatles
a espatles
del flamenc
quan el fenc
el trauran
ànsers i ànecs
que vindran.

I el Grau Vell,
la torrassa,
i la Plaça
i el Castell.

Sant Cristòfol,
vora riu,
llarg estiu
i Ponera,
cant i espera
de Sagunt,
bell conjunt,
molt antic
i bon xic
i del cel
dolç apunt.

**Josep Martínez i
Roldan**

dm18

Sagunt
associació cultural falla

Santa
Anna
infantil

dm18

Adrián Belmonde i Marco

Pre-
sident
infantil

dm18

Alejandra López i Francès

fallera
Major
infantil dm18

Saluda

Pre-
sident
infantil

dm18

Adrián Belmonte i Marco

Estic molt content de poder escriure unes paraules al nostre llibret com a president infantil 2018. Sóc faller des que vaig nèixer i enguany em toca la responsabilitat de representar la xicalla amb Alejandra. Junts gaudirem d'un any especial, que els dos havíem pensat de compartir ja fa uns anys, quan començarem a ser parella de presentació.

Estem compartint molts actes fallers tots junts: Alejandra, la meua FMI (com ella diu); Núria i Pepe, la fallera major i president. De veres que he tingut molta sort de compartir amb vosaltres esta experiència. Gràcies!

Vull enviar una salutació molt especial als representants de les altres comissions falleres, especialment a Mar i Andrea, i a partir d'enguany també amics perquè compartirem aquest 2018.

També vull agrair el suport dels meus pares (Pepe, Eva) també de Rubén i de tota la meua família: ells estan pendants que tot estiga perfecte.

A la meua Comissió vull agrair l'oportunitat que m'han donat enguany: és un honor ser president infantil de Santa Anna.

Vull convidar a tota la xicalla, fallers i no fallers, a divertir-se molt en aquestes Falles 2018: visiteu els nostres monuments, sentiu les traques i les xarangues. Que les Falles són la millor festa del món!

Visca la festa de les Falles! Bones Falles 2018!

Saluda

fallera Major infantil dm18

Per a mi és un orgull escriure unes paraules al llibret per molts motius: perquè per fi he fet realitat la il·lusió de ser Fallera Major Infantil de Santa Anna i per la vinculació de la meua família al llibret, especialment el meu iaio Pepe Francés. La meua família està molt vinculada a la nostra comissió: la meua mare Cristina va nèixer a la falla, igual que jo. Totes han sigut falleres majors: la tia Maite en 1988, ma mare Cristina en 1992 i la meua cosina Maria també va ser Fallera Major Infantil el 2007.

Enguany representaré molt orgullosa la meua falla, que també és la meua família. Amb Adrián fem un equip genial, tal com imaginava fa anys. Junts viurem unes Falles 2018 especials. Amb la complicitat de Pepo i Nuria completem l'equip.

No puc oblidar-me de tots els amics que hem fet enguany, els representants de les comissions falleres de la nostra federació i les màximes representants Mar i Andrea.

Gràcies a tots serà un any 2018 fantàstic, però els agraïments més especials són per a la meua comissió santannera, per a ma mare que està amb mi en tot el que faig, mon pare Juanpe, el meu germà Joan i la meua iaia Maru, que em pentina i m'ajuda en tot; sa casa s'ha convertit en seu fallera!

Desitge que tot el món visca les Falles 2018 de manera intensa i que visiten la nostra plaça per veure les falles que plantarem enguany.

Bones Falles 2018! Visca la Falla Santa Anna!

Alejandra Lopez i Frances

Bonica la fallera,
el nom majestuós pujant al cel,
creixent com la palmera,
els llavis són de mel
que atrauen tots els cors al teu estel.

Si López és ton pare,
dels iaïos ets la flor d'amors encés,
Cristina és ta mare,
i ets or de molt de pes
per ser la néta de l'amic Francés.

Ton nom els cors abranda,
i et canta en el balcó el rossinyol,
bonica és Alexandra,
i torna a eixir el sol
per veure com et canta el rossinyol.

Els dits marfil dels ciris,
les teues mans pouant un munt de flors,
i nards, clavells i lliris
fan rics els teus tresors
que són bondats que uneixen tots els cors.

Fallera Infantil,
de falla molt bonica i menudeta,
tu ets com el gesmil,
perfum i dolça aixeta
que dóna en flor el lliri i la roseta.

La teua Cort d'Honor
també de flors de seda va vestida,
ets font de germanor
i al foc de la bastida
comença al món faller la nova crida.

Cantem a cor la festa,
de Sant Josep fallers, falla i falleres,
que el sant els cors conquesta
i noves primaveres
tindrà Alexandra i tots davall palmeres.

Alexandra
López
i Francés

Des
nos

fets realitat per la
Comissió Executiva
infantil d'm18

PRESIDENT INFANTIL

Adrián Belmonte i Marco

FALLERA MAJOR INFANTIL

Alejandra López i Francés

Vicepresident 1r

Marcos Beltrán i Català

Vicepresidenta 2ª

Ariadna Hernández i Díaz

Secretària

Alejandra López i Francés

Tresorer

Ulises Antonino i Nieto

Comptadora

Júlia Caplliure i Gil

Delegats

Mª Josep Beltrán i Català

Rubén Belmonte i Marco

Vocals

Natàlia García i Pérez

Daniel Hernández i Díaz

Diego Galarza i García

Issey Rozalén i Camacho

Aitana Fajardo i Gálvez

Ían Pérez i Bàguena

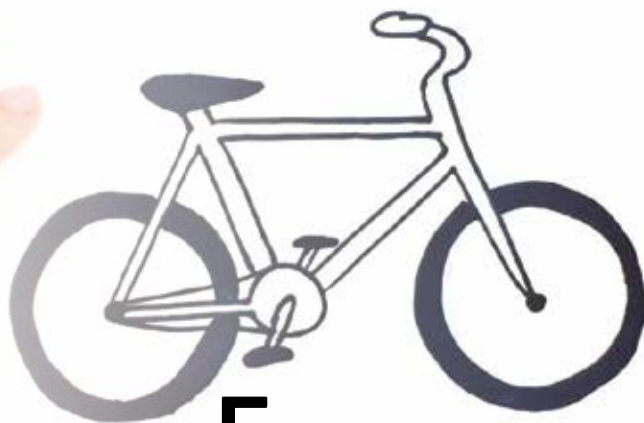
Zoe Caballero i Lanzas

Diego de Haro i Mañas

Carola Máñez i Martínez

Vera Galarza i García

Loara Gómez i Fraga

El pou dels desitjos

Marieta volia una bicicleta. Portava temps volent una bici "de majors", amb canvi de marxes i tot.

Així que no ho va dubtar un instant: el penúltim dia de Falles, va agafar la moneda del llibret de la seua casa i es va anar corrent cap al monument.

Enfront del pou dels desitjos, va estrènyer la moneda i, tancant els ulls, va pensar en la bici dels seus somnis. Seria de color taronja, amb els mànecs platejats... Es va girar perquè dos homes de la seua falla estaven cridant molt. Discutien per una partida de dòmino, molt típic en la seua comissió. Va tornar a tancar els ulls per a poder recrear de nou en la seua ment l'esplèndida bicicleta amb la qual seria la popular de la seua classe. Relluiria al sol, i sempre la tindria perfectament neta... Es va espantar, aquesta vegada perquè un senyor major molt arrugat discutia amb Antonia "la paellera", perquè ell deia que una bona paella sempre porta caragols, i Antonia es negava a acceptar-ho. Els majors a voltes són molt pesats. Però açò ara no importava, el principal era pensar si la bici la volia amb cistella o no, perquè d'una banda li seria de gran utilitat però era molt de xiqueta acaronada... S*xhG*#@#F Una altra vegada més i més crits! Estava farta! Desitjaria que en la seua falla ningú tornara a discutir mai! Per unes falles sense discussions ni polèmiques! Va tancar els ulls, va llançar la moneda i va demanar al pou la seua bici, fora aquesta com fora.

El dia de Sant Josep, Marieta va baixar a la falla.

El casal ara era una pastisseria-cafeteria.

On plantaven el monument hi havia un carril bici.

- José Tena -

Alejandra, per fi ha arribat el dia que tantes vegades has somiat, i encara que potser no ho esperaves, hui seré jo qui t'exalte.

Recorde amb alegria el dia que vares arribar, una fallereta més es sumava a la família Francés, família d'arrels santaneres. Capitanetjada per un faller de primera, el nostre iaio.

Qui ens va saber transmetre l'amor per la festa i aquesta falla. Primer la tia Maite, després ta mare i més tard jo, varem tindre l'honor de regnar com a falleres majors, i enguany eres tu qui lluirà la banda amb la mateixa il·lusió.

Ser fallera major rondava pel teu cap, i quan ho vas comentar a tots la idea ens va encantar.

Els teus pares, iaies, tios, cosins i el teu germà Joan, no van dubtar a compartir amb tu aquest any. Cervaviles, actes i presentacions, desfilant amb eixe somriure tan especial.

MARU

La iaia Maru, qui fa possible aquest somni, ens pentina, ens vist i ens deixa a punt per a cada acte, pendent de cada detall i sempre disposada a ajudar.

És el nostre pilar, un mirall on mirar-se el dia de demà.

(mirant a la iaia)

Et veig emocionada per tot el que açò comporta, però has de recordar el que jo et vaig fer passar. Vestits, sabates, cançons i pintes durant la setmana fallera ta casa invadiran i darrere nostre aniràs remugant.

(mirant a Ale)

Exaltació

fallera
Major
infantil
dm18

No et preocupes quan la vejes encessa,
després no és tant com sembla.

IAIO

L'altre pilar ja no està, però sempre el
tenim present en tot el que fem. El iaio ens va
transmetre l'amor per aquesta comissió, a la
que va pertànyer tants anys i tant de temps
va dedicar. Ara et toca representar-la pensant
en l'orgullós que estaria de tu. De segur que no
es perd cap detall.

FALLA

Estigues segura que passaràs un any
tant ràpid com emocionant, recolzada per

Santa Anna regnaràs com a la major dels
infantils.

2018, PEPO, NURIA, ADRIÀ, FFMM I
PRESIS

Adrià, Núria i Pepo, tingueu paciència
amb aquesta traca... gaudiu de cada acte i
disfruteu al màxim de cada instant. El 2018
serà el vostre any.

EXALTACIÓ FINAL

No vull fer-te esperar més, ha arribat
el moment, i ja puc dir orgullosa i ben alt que
ALEJANDRA LÓPEZ I FRANCÉS, és de Santa
Anna, nostra Fallera Major Infantil.

Explicació

falla infantil

dm18

COS CENTRAL

Un gran perol està bull que bull
amb la poció màgica d'un conjur,
per fer Sagunt un poc més segur
protegint la ciutat del mal d'ull.

Encanteris, conjurs i altres bruixeries

ESCENA PRIMERA

ENCANTERIS DEL FUTBOL

A la bruixa acompanyen gat i mussol
fent encanteris als aficionats del futbol,
per aconseguir un poc de conciliació
corrent al camp en la mateixa direcció.

Les quatre rates penades,
a quatre clubs representant:
dos a dos estan enfrontades
l'afició a poc a poc es va calfant.

El València i el Llevant
enfrontats («quin desespero!»);
igual ací estan lluitant
el Saguntino i l'Acero.

L'Ajuntament no troba atino
i ara nou estadi vol alçar,
per jugar digne el Saguntino
al Port tots ara s'ofendran.

Pareix que no tenen memòria
i ho tenen davant del nas:
la gran reforma milionària
que féu la corporació al Fornàs.

Deixem les lluites, coll—ons!,
del Saguntino i l'Acero,
que a IP li fan sendero;
en l'Esport jo considero
que importants són invers—ions.

ESCENA SEGONA

ENCANTERIS FESTERS I FALLERS

Els xiquets amb la bruixa
la festa d'agost van a presentar,
un conte mentider es dibuixa
quan a la Federació volen enganyar.

Creuen que Hansel i Gretel
som el col·lectiu faller,
com si fos un caramel
Sánchez fa un conte canaller:
«Les falleres majors convidades
han declinat la invitació».
Deixem els contes de fades,
els penyistes les han ignorades
en la seua festa d'inauguració.

Com la caseta de xocolata
a tot el públic volen enganyar:
explicacions amb mala pata,
tot per no parlar bé i clar.

Enganyant amb xutxeries
a la premsa van afalagar,
la Federació va reaccionar:
«invitació oficial no va arribar».
Deixem-nos de ximpleries
i comencem a parlar clar.

La bruixa roïna està encantada
per aquesta situació.
En les festes la fada enfadada
no vol cap conspiració,
on la festa estiga polititzada
enfrentant la població.

ESCENA TERCERA

ENDEVINA ENDEVINALLA

Ací està la bruixa Lola
intentant el futur endevinar,
mirant el cristall de la bola
per Sagunt i comarca millorar.

Més treball a la ciutat
pareix que volen crear,
empreses es volen instal·lar
en un Parc Sagunt revivat.

Esperem que ens porten
treball i prosperitat
i que no ens contaminen:
volem SOSTENIBILITAT!

Treball les indústries donen
a força d'un preu gran pagar:
partícules roïnes elles tiren,
contaminen l'aire i la mar.

Al clar cristall de la bola
el treball es va endevinar,
quan Crispín ja va deixar
el silló que ja no mola
aconseguint del PSOE alliberar
a la seua amiga Lola.

ESCENA QUARTA

ENCANTAT, SAGUNT PATRIMONI DE LA HUMANITAT

En este castell mil·lenari
que l'Estat pareix oblidar
no té crèdit pressupostari
per les muralles restaurar.
Collectius més sensibles
a la lluita es van unir
per fer-se més visibles
i més diners aconseguir.

Als visitants volem convidar
a gaudir de la història immortal:
el Castell i la Jueria cal visitar
i ens portaran a un temps ancestral.

Tres ratolins molt humans
tres cultures ens presenten:
arsetans, romans i musulmans
tots a Sagunt deixaren empremtes.

El bruixot està preparat
per a un encanteri llançar
i fer de Sagunt ciutat
Patrimoni de la Humanitat.

ESCENA CINQUENA

RITUALS DEL XA-MAN

Sota este gegant TÒTEM
el xaman està fent el ritual
fart de veure el fem que llancem
els humans al paisatge natural.

Encara que alguns no volem,
Sagunt per fi ha aconseguit
que la Muntanya de Romeu
siga paratge natural protegit.

Si prompte no tenim cura
destruirem nostra natura,
i per molt que avisem
el planeta serà TOT FEM.

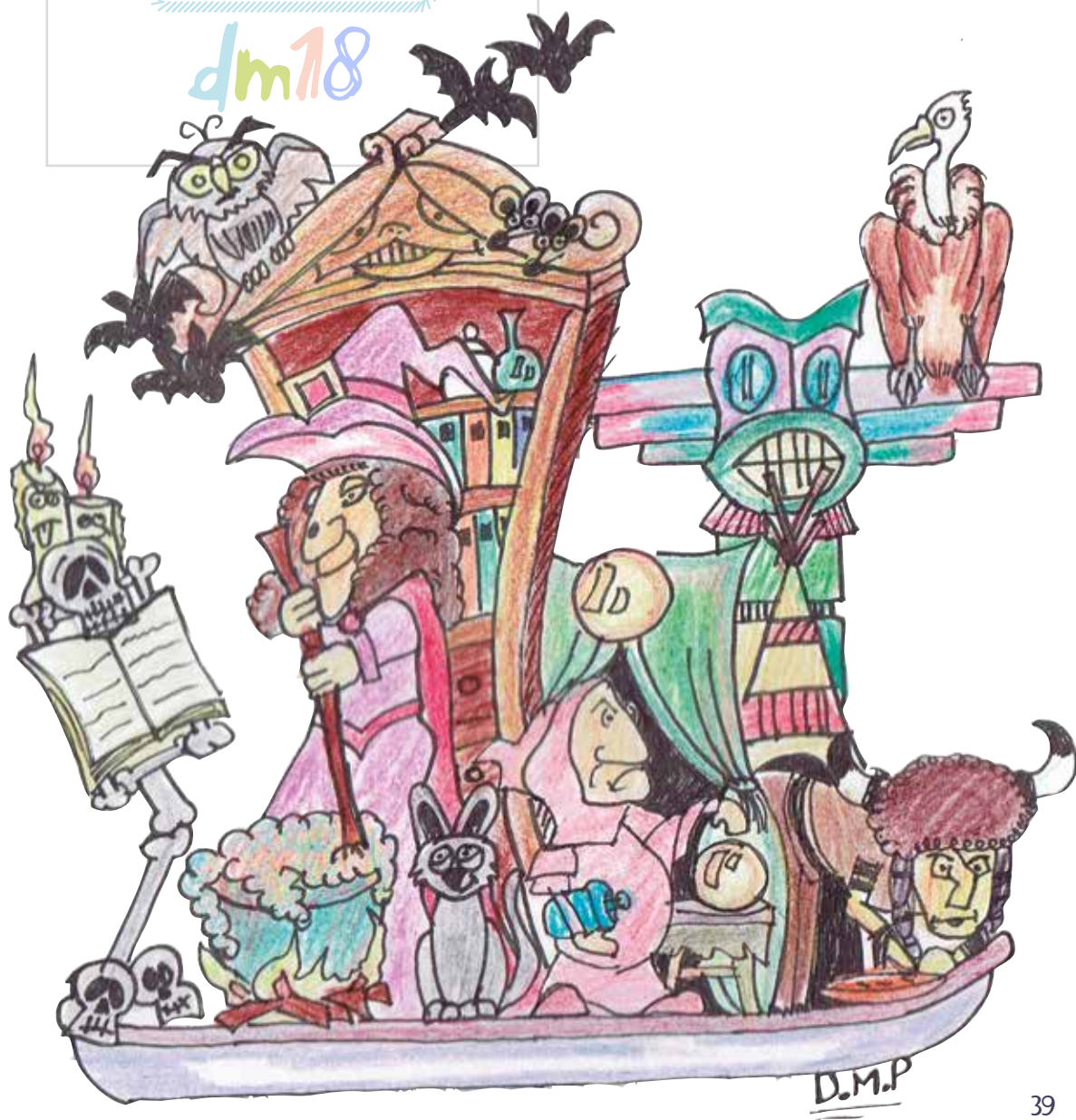
El xaman, molt conscienciat,
va conviure amb el paisatge;
ara està molt preocupat
perquè estan contaminant
i no fan cas del reciclatge.

I és molt car el reciclatge,
que la Diputació ja va apujar
la taxa un bon percentatge,
i els negocis es van queixar
per no tenir cap avantatge.

sbos

falla infantil

dm18

Desitjos - d'encanteris per a la Xicalla

Troba a partir de la pàgina 74 les diferents formes de demanar un desig i escriu-les

1 CONJUR PER A LLEVAR-SE EL MALHUMOR

CREUATS
QUATRE
TRES

ULLS
DENTS
PARAULES

AMB PEUS I BRAÇOS _____ POSA
_____ MALHUMORATS, PATALEJA _____
VEGADES ENSENYANT BÉ LES _____
PEGA _____ VOLTES AL CALDER PEGA UN
CRIT FORT I FEROTGE.

"PATAPLAM" CANVIA LA IRA PER UNA FLOR DE
MENTIDA.

I ARA LES _____ MÀGIQUES: "BRUIXA
HUMOR FES FUGIR EL MALHUMOR"

2 ENDEVINALLA

Sóc una criatura màgica,

faig encanteris i conjurs,

amb el meu barret apuntat

i la meua bola de cristall

vaig d'ací cap allà

amb el meu coet especial. Qui sóc?

3 QUINA RELACIÓ TENEN LES BRUIXES AMB LES FALLES?

Les bruixes tenen poders màgics, fan encanteris i conjurs. Penseu: quina nit màgica tenim els valencians? (Jo diria que diverses...)

LA NIT DE SANT JOAN, tradicionalment, sempre s'ha fet algun tipus de conjur o encís, ja per tradició o per superstició.

LA NIT DE LA CREMÀ també és una nit màgica en què els valencians cremem tot allò roí, la crítica i la sàtira, per renovar-se cada any i intentar allunyar les coses roïnes i desitjar tot el millor.

LA PÓLVORA: en els beuratges i conjurs de tota bona bruixa poden eixir del perol explosions, fums i altres espectacles pirotècnics, igual que tot bon faller pega foc als seus petards.

MANUEL DE FALLA - AMOR BRUJO

A la nostra Comunitat, el foc té una gran importància: ens reunim davant d'ell, celebrem festes com les falles, Sant Joan, Sant Antoni, la Nit de l'Olla...

En *El Amor Brujo* de Manuel de Falla dancen davant del foc...

Candela esta enamorada de Carmelo i un fantasma no els deixa estar junts. Lucía vol enamorar el fantasma i li balla al voltant del foc.

Saps qui és l'autor d'El Amor Brujo?..... Una pista: apareixia en els bitllets de 100 pessetes (de segur que els pares i iaies ho saben).

4 COM FER UNA DISFRESSA DE BRUixa/OT

Disfressa de bruixa

Materials: cartolina negra i morada, bossa de fem, palet de pinxos.

Amb la bossa de fem farem el vestit de la bruixa o bruixot. Fem forats per als braços i amb la cartolina fem un con per al barret. Retallem de la cartolina negra una estrela que unida al palet serà la vareta màgica. Decorem el vestit (bossa de fem) amb estrelles retallades de la cartolina i... ja tenim el vestit fet!

Ara sols queda disfrutar amb ell...

FES EL TEU CONJUR DESITJANT EL MILLOR PER A UN AMIC (NO OBLIDES POSAR UN PESSIC D'ALEGRIA)

Des d'encantats de participar en totes les activitats dm18

La nostra Xicalla esta encantada de participar en totes les activitats que s'organitzen des de Federació Junta Fallera de Sagunt i des de la nostra Associació. Activitats culturals i lúdiques que fan que els nostres infants estimen la festa fallera des de vessants diferents. Just quan tancarem el llibret 2017 les FFMM i els reis visitaren el nostre casal.

De l'exercici passat cal destacar el premis que guanyaren els nostres infants: **Carola Mañez Martinez** EL PRIMER PREMI POSTALS DE NADAL DE LA CATEGORIA A i **Ariadna Hernández Diaz** PRIMER PREMI EN DIBUIX INFANTIL CATEGORIA C. També David Nieto va obtindre el TERCER PREMI DE NARRATIVA INFANTIL.

Enguany sabem que també que la xicalla també esta d'enhorabona

algun premi en dibuix Infantil i en Postals Nadenques anem a replegar, en dibuix de Rubén Belmonte i de Postals de Daniel Hernández.

Al febrer la xicalla participa als playbacks i la cavalcada fallera .

De seguida estàvem en falles als passacarrers i l'Ofrena gaudiren dels actes fallers.

Com sempre a la vespra de Sant Josep gaudiren dels jocs infantils i per la nit el correfoc de la diabòlica de Morvedre abans de la cremà de la falla infantils .Van fer un taller per ensenyar als xiquets l'ús dels coets.

Van fer el seu propi correfocs una activitat que va ser sorprenent i on disfrutaren menuts i grans.

A les activitats del present exercici la xicalla ha participat al play back , a les trobades i als concursos de dibuix , narrativa i postals nadalenques .

A la nostra setmana cultural també disfrutaren amb el taller de fer una disfressa de bruixa i bruixot. A l'excursió de la casa penya també no pergueren detall.

Estem encantats amb els infantils esperem i desitgem que continuen participant en tot, ja que **la xicalla és el futur de la festa.**

Des d'un Encanteri Especial

L'artista faller estava al seu taller preparant els ninots que crearia per a les pròximes falles. Entre pinzells, cartó i esbossos pensava com seria l'escena. Decidit, una parella de músics formarien el centre de l'escena: dolçainer i tabaleter.

Agafa l'argila i comença la creació de la seua nova obra. Les mans treballades de Francesc acaraven l'argila fins a donar forma a un dolçainer vestit de manera tradicional, tocant la dolçaina. El dolçainer tenia una mirada dolça i les seues mans perfectes ben posicionades subjectaven la dolçaina i els dits ballaven pels clotets. El mateix procés realitza amb el tabaleter; ell era més menut que el dolçainer i l'acció de tocar el tabal era evident.

Francesc, al llarg dels dies, va fer els motles de guix i a la fi els va cobrir de cartó per donar forma al seu dolçainer i tabaleter. Ja units i posats en peu tots revestits de blanc com uns llençols immaculats, les seues expressions a les cares eren molt reals. Amb paciència, l'artista amb paleta i pinzell coloreja els ninots. Francesc havia aconseguit un bon treball.

Eixe matí, Francesc va rebre la visita dels fallers que anaven a veure com anava el seu monument faller. Maria, que era una de les xiquetes de la falla a qui li agradava veure ben de prop els ninots, començà a tafanejar pel taller i trobà els músics. De seguida va dir:

–Pareixen reals! Sols faltaria escoltar la música!

Joan, el seu pare, li va dir:

–Llança la moneda al pou dels desitjos i tal volta es faça realitat el teu desig...

Així va fer, i digué:

–Desitjaria que foren reals i poder escoltar la dolçaina i el tabal els dies de falles quan estiguen a la plaça.

A més, Maria, no contenta de llançar el desig, agafà un paper i va escriure el seu encanteri màgic tal com havia après en un conte que havien llegit en la falla dins de les activitats de la Setmana Cultural. Ho sabia perquè la falleta infantil estava dedicada a encanteris, conjurs i altres bruixeries.

No dubtà a agafar un tros de fusta com a vareta màgica i digué: **«Ninots, animus musicus!»**.

La visita va finalitzar i el taller es va quedar buit. Els trons se sentien lluny. Seria una nit plujosa.

Un relleu il·luminà el taller de Francesc, i de sobte... se sent una dolçaina i un tabal.

De matí, Francesc tornà a treballar al seu taller. El dolçainer i el tabaleta tenien al seu rostre un somriure especial. A partir d'això moment, totes les nits se sentia al taller la música de dolçaina i tabal.

Una vesprada, Francesc acabava més

tard que habitualment i quan estava a punt de tancar el taller sent aquella música.

Arribà la nit de *plantà*. Amb el monument ja a la plaça, les escenes anaven configurant-se. L'escena del dolçainer havia quedat perfecta.

Quasi finalitzat el treball, els fallers i l'artista es dirigiren cap al casal que estava just enfront de la plaça en un carreró estret amb un costera pronunciada, per sopar i agafar forces.

La plaça no es quedà buida: la gent visitava la *plantà* i començà a sentir la música de dolçaina i tabal. Molts comentaven «mira quina idea més bona: posar-li música a la falla». Però el més curiós era que no hi havia cap gravació...

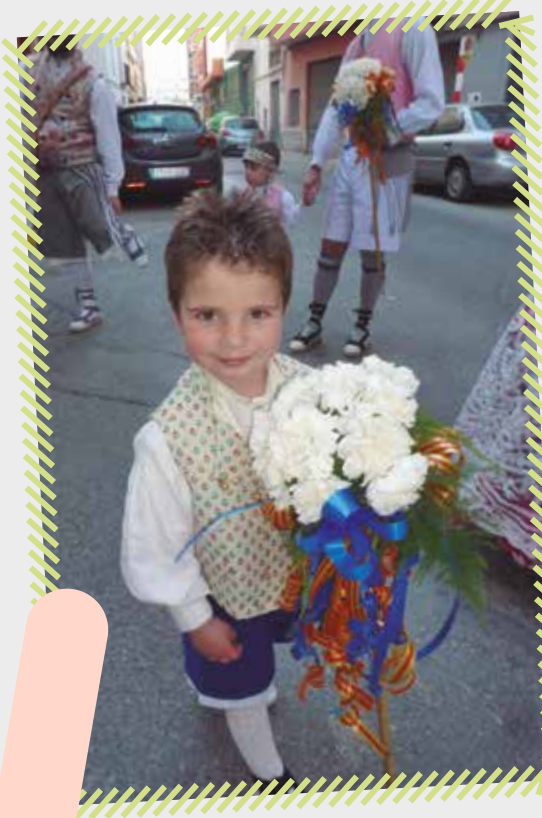
Els fallers estaven sorpresos i Maria deia:

–Ha fet efecte el meu encanteri, però no vull que es cremen, així que... **«Ninots indultats, animus musicus!»**.

Sorprenentment, el dolçainer fou premiat amb l'indult del foc i es lliurà de ser cremat. Ara està al Museu Faller i diuen que moltes nits de pluja se sent sonar la dolçaina...

I Maria llançà un tercer encanteri, que malauradament no ha fet efecte: **«Millor Museum Faller per Saguntum!»**.

Tots desitgem que algun dia el desig i l'encanteri de la xiqueta, que hui ja no és tan xiqueta, siga realitat.

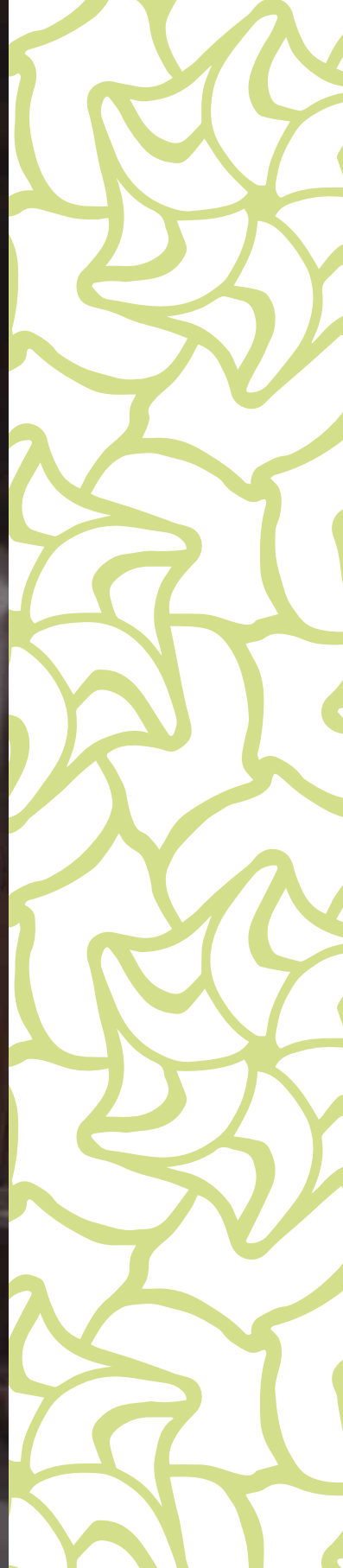

Llanterna
dels Desitjos

desitjos
fallers

dm18

Desitgem fallers com vosaltres

Família Campos

fallers de Solera

Josep Campos i Matoses

Enguany continuem dedicant una secció als nostres fallers de solera, per la seua dedicació a la falla, en esta ocasió va dedicat a la família Campos-García, especialment a **Josep Campos i Matoses**, conegut a Sagunt amb el malnom de "xambero" per treballar el ferro al seu taller a la nostra ciutat. Encara que des de fa uns anys en Santa Anna és també "**el papa**". Un parell de fallers l'any que la seua filla Sandra fou fallera major en una despertà decidiren que volien ser els seus fills des d'eixe moment l'apel·latiu carinyós de Pepe és eixe.

Al 2004 quan les despertades no eren molt nombroses el dia de San Josep li donarem la sorpresa d'anar mitja falla a la despertà disfressada a despertar a les falleres majors.

Josep Campos i Matoses ha sigut al llarg de molts anys el nostre delegat de pirotècnia, a més a més és l'encarregat d'un dels actes culminants de la festa, la cremà. Tots els anys dirigeix la preparació de la cremà, la gasolina, la llenya les traques tot és preparat amb cura per tal d'aconseguir que el monument creme dignament i de la millor manera possible.

També és un faller que ajuda en tot el possible, fa uns anys que baixa al taller per preparar la carrossa de la cavalcada fallera, un treball que des d'aquestes lletres volem agrair-li. Gràcies Pepe. A més a més esta sempre al trajecte de la cavalcada pendent de què no ens falte res de suministres.

Josep junt a la seua dona Maru van iniciar la seua trajectòria fallera cap a l'any 1975 junt a les seues filles Elvira i M José , anys després va nàixer Sandra la menuda de la família .Va aconseguir el màxim guardó que atorga la Junta Central Fallera de valencià «Bunyol de brillants»a 2002 i el màxim que atorga la nostra Federació" masclet de Platí" a 2010.

Les seues filles Elvira i Sandra han sigut falleres majors de la falla al 1981 i 2009, respectivament. Actualment les seues filles no formen part de la comissió per diferents circumstàncies .

Maru , la seua dona és del grup de dones que treballen de manera incondicional al casal per preparar el que siga necessari.

La pólvora i les traques
porta Campos al cor
prepara molt bé les falles
cremant la falla amb honor

Al carrer, al casal i al monument
gaudiu plenament de la festa fallera
aportant i donant recolzament
a la nostra falla santannera

Maru i Pepe ,fallers de primera
vos estimem molt a Santa Anna
per ser de la festa valenciana
els nostres **FALLERS DE SOLERA**

Des d'ahir complits amb les Nostres Vivències

Vivències Santanneres

Arriben les Falles, i un any més, com des de ja en fa uns quants, ací estem per a contar-los a tots les "vivències santanneres", totes aquelles coses que ens han passat als membres de la nostra Comissió durant aquest any i que de seguida coneixerem.

Per seguir el costum, seguirem un ordre cronològic, començant amb el final d'un any i el començament de l'altre. Després d'acomiar el 2016, vam donar la benvinguda al 2017, i amb ell al període de major activitat fallera.

Només començar l'any nou, concretament el 4 de gener, tinguérem la visita del pessebre per part de les Falleres Majors de la Federació i dels Reis de l'Orient. Una vesprada plena d'il·lusió per als xiquets, que esperaven amb molta emoció la visita dels Reis, i, com no, també els regals que els van portar, encara que també es trobaren amb un poc de carbó, dolç, això sí, per avisar a algú que s'havia de portar millor.

La vesprada del 5 de gener, i seguint el camí iniciat fa uns anys, participàrem en la Cavalcada de Reis, amb una disfressa de «Menjar saludable» (la carta de menjars d'un restaurant) i una carrossa que va fer les delícies dels xiquets que s'aproparen a gaudir de la cavalcada i la visita dels Reis.

El mes de gener ens va passar molt

ràpid. Finalitzaren les presentacions de falla, férem les últimes proves del llibret, cosírem les disfresses de la cavalcada i jugàrem les últimes partides dels jocs de taula.

Quasi sense adonar-nos-en ja estàvem en febrer, potser el mes amb més actes de tots. Destacarem el Concurs de Playbacks els dies 4 i 5 de febrer, en què tant majors com infantils s'ho passen d'allò més bé dalt de l'escenari.

Uns dies després es va realitzar l'acte de lliurament de premis de les activitats culturals i esportives, en què aconseguírem el 1er premi en la postal nadalenca de Carola Máñez, el 1er de dibuix infantil d'Ariadna Hernández, el 1er de narrativa de majors d'Eva Marco i el 2n de narrativa infantil de David Carbonell.

Després ja vingueren quasi seguits tots els actes: el dia 10 la Nit d'Albades, on preparàrem una xocolatà per a tots els assistents; el 18 la Crida, acte que dona inici a les festes i els fallers més veterans reben les seues distincions, i que enguany tingué la novetat d'unes projeccions de vídeo a la façana del Centre Cívic; el Sopar de Germanor, on més de mil fallers ens reunim per a donar inici a les festes; la Cavalcada, on isquérem amb unes disfresses de lloros, amb coreografia i una carrossa, molt lluidores i que agradaren molt a la gent. En acabar la Cavalcada, les falles continuàrem la festa amb

el sopar organitzat per les falles de Sagunt a la plaça de la Moreria, amb música en directe i tots disfressats.

Ja al març, tinguérem els actes pròpiament nostres, com el tradicional Sopar del Ninot el dia 10 al taller de l'artista i el sopar de dones al casal, amb els quals iniciem la Setmana Fallera, el berenar dels xiquets i moltes més coses. De seguida ja ens començàrem a preparar per a la *Plantà*, l'ornamentació del carrer i totes les coses necessàries per a poder viure "tranquils" i en festa la Setmana Fallera. Com sempre, tinguérem els típics nervis durant el trasllat de les peces i la *plantà* de les falles, però finalment totes les coses isqueren al carrer en perfecte «estat de revista». Mentre uns estaven al carrer en la *plantà* i l'ornamentació, uns altres anaren a l'entrega dels Premis de Llibrets de la Generalitat, una cita ja clàssica per a la nostra Comissió.

Una vegada plantades les falles i passats els jurats, ja ens dedicàrem a gaudir de la festa i dels actes. Per les nits es pogué gaudir dels balls a la glorieta de «Viu les Falles», que cada any tenen millor acollida per tot el món. També nosaltres realitzàrem el tradicional ball de disfresses i els *playbacks* santanners.

El dia de Sant Josep va ser la jornada dels xiquets, amb els jocs, cucanyes tradicionals, l'actuació d'un mag per als menuts i els regalets dels infantils al president i a la fallera major, i, per finalitzar, la *Cremà*, punt final de les Falles de 2017.

Una vegada cremades les falles, com que l'activitat fallera no para, la primera cosa a fer per al nou exercici, com sempre, és la renovació de la Junta Executiva. Enguany, un faller d'arrel que no havia pogut estar en els últims anys en la Comissió es tornà a apuntar, i no sols això, sinó que es presentà a president. La Comissió va acceptar la seua candidatura per unanimitat i de seguida començà a treballar, primerament component la Junta Executiva, i després ja començant a

organitzar el treball per a l'exercici 2018.

Al mes de maig vàrem assistir a la Mostra de Llibrets de Gandia, una cita ja habitual per eixes dates. I el 3 de juny férem el sopar de comiat de les nostres Falleres Majors, acte que ens va servir també per a nomenar les noves, Núria Sanchis i Aznar com a major i Alejandra López i Francés com a infantil, a més dels nous presidents, Adrià Belmonte i Marco com a infantil i Josep Gil i Pallarés com a president executiu. Tots van ser proclamats el 3 de setembre en un senzill acte a la plaça de l'Algepsar. A partir d'eixe moment ja ens han representat en tots els actes oficials de la Federació Junta Fallera de Sagunt. El primer va ser l'exaltació de les Falleres Majors de la Federació Junta Fallera de Sagunt al Teatre Romà, el 16 de setembre.

El 30 de setembre i l'1 d'octubre es celebraren els *playbacks* majors i infantils, una nova data amb la finalitat de poder-ho fer a l'aire lliure per tal que una major quantitat de gent puga assistir.

I a partir del mes d'octubre... les presentacions de les falles, i també el Concurs de Paelles a Gilet, una bona jornada de convivència amb el nostre plat estrella com a protagonista. De seguida, una nova edició del nostre Halloween Santanner, i pocs dies després, el 4 de novembre a l'Auditori Joaquín Rodrigo, la nostra presentació, on lliuràrem també el títol de "Saguntí de l'any 2017" a l'Atlético Saguntino, pel seu treball en aquest esport, amb l'ascens a la Segona Divisió B i el campionat de la Copa RFEF. Després, les Trobades Falleres a Faura, un dia en què els tallers per als xiquets són els protagonistes, i a finals de novembre la nostra Setmana Cultural, de la qual donem més informació en un altre apartat d'aquest llibret.

I amb açò, i amb les diferents activitats setmanals com els jocs de taula i els esports, els concursos de narrativa i dibuix i altres activitats s'acabà el 2017, donant pas al 2018, any que ja estem vivint i del qual els contarem les nostres vivències en el pròxim llibret.

Des d'1905 Saguntí de l'any Atlético Saguntino

L'Atlético Saguntino va sorgir de la fusió dels equips Sagunto CD i Cova Club l'any 1922. Els primers partits els va disputar al Camp "Bajo Estación", inaugurat a finals de 1924. En 1925 es fusionà amb el Centre Atlètic Català, fet que li va permetre competir en Primera Regional. Encara que en 1928 començaren a disputar-se les categories nacionals, decidiren jugar els següents anys en els campionats regionals.

Després de la Guerra Civil va competir en Segona Regional i no va ser fins al 1945 quan va ascendir a Primera Regional, competint a l'any següent en Tercera Divisió. En la tercera temporada en Tercera es va produir el descens, fet que provocà la retirada i desaparició del club de la competició.

Fins 1951 no es va produir la refundació, impulsada per un grup d'aficionats. En la primera temporada en Segona Regional aconseguí ser subcampió i ascendir a Primera Regional. Tres anys després aconseguiria l'ascens a Tercera Divisió, on va estar durant huit temporades consecutives i arribà al tercer lloc en la temporada 1962-1963.

En la temporada 1970-1971 es va ascendir a la nova Regional Preferent, competint en esta categoria i la Primera Regional durant els anys 70 i 80. En 1975 es va aconseguir el Campionat d'Aficionats. Tota la ciutat isqué a rebre l'equip amb banderes i pancartes.

A finals dels 80 es va aconseguir l'ascens a Tercera Divisió, on es van quedar durant sis anys, fins al 1993. La temporada següent es va tornar a descendir, ara a Primera Regional, tornant a ascendir a Preferent en temporades posteriors, on es varen jugar diverses promocions d'ascens a Tercera sense aconseguir-ho.

En la temporada 2009-2010, amb la presidència de Jorge Raúl Ferrer, s'aconsegueix per fi l'ascens a la Tercera Divisió. La primera eliminatòria es va passar tenint enfront el Ciutat de Gandia i la segona el Benissa.

En la temporada 2011-2012 hi ha canvis en la directiva i assumeix la presidència Juan Manuel Domingo. En la temporada 2015-2016 l'equip queda campió de la Tercera Divisió i puja a la Segona Divisió B. La final es va jugar a doble partit contra el Calahorra, guanyant l'anada al Camp Nou de Morvedre per 2-0 i patint molt a la tornada a Calahorra, que empatà l'eliminatòria en el temps de descompte. Els penals decidiren i el Saguntino aconseguí l'ascens. Més de 500 persones es desplaçaren per donar suport a l'equip.

Ja en la temporada 2016-2017 es va proclamar campió de la Copa Reial Federació d'Espanya, el primer equip de la Comunitat Valenciana que aconseguia este títol. La final també es va jugar a doble partit contra el Fuenlabrada. L'anada es disputa en terres madrilenyes amb el resultat de 0-0, i la tornada a Sagunt, on més de 3.000 persones donen suport a l'equip, que aconseguix la victòria per 3-0. El capità Fran Gámez va rebre el trofeu de mans de l'aleshores president de la Reial Federació Espanyola de Futbol, Ángel María Villar.

L'actual campió de la Copa Federació, l'Atlético Saguntino, milita en la Segona Divisió B grup III, es manté a la meitat de la taula classificatòria i dona continuïtat a la bona trajectòria dels últims anys.

Des d'11 premis de Santa Anna i Josep Mª Francés

La IV Edició dels Premis Santa Anna i Josep Mª Francés i Duato va tenir una gran acollida. Participants de diferents poblacions ens feren arribar els seus treballs: Tavernes, Silla, Alzira, Torrent i, per descomptat, Sagunt.

L'objectiu de la creació d'aquests premis era aconseguir que els llibrets dedicaren algunes pàgines al contingut cultural i didàctic dirigit als xiquets, promocionant la nostra llengua i al mateix temps les nostres festes falleres, ja que la temàtica dels treballs va relacionat amb la falla infantil que planta cada comissió eixe any.

En l'acte de presentació del nostre llibret 2017, que portava per lema "Alimares", realitzàrem el lliurament de premis Santa Anna i Josep Mª Francés i Duato. Enguany, la creativitat i l'originalitat va estar molt valorada pel jurat...

Reunit el jurat qualificador dels premis Santa Anna i Josep Maria Frances i Duato, s'acorda nomenar **finalistes del Premi Santa Anna** els següents treballs:

- «El misteri del missal desaparegut», de l'autora Elsa Roser Vives, presentat per la Falla La Malva d'Alzira.

- «El Circ», de l'autora Marisa Grau, presentat per la Falla Portal de la Valldigna de Tavernes de la Valldigna.

I atorgar el **PREMI SANTA ANNA 2017 AL MILLOR CONTINGUT DIDÀCTIC I CULTURAL D'UN LLIBRET DE FALLA al treball**

«El Circ», de Marisa Grau, presentat per la Falla Portal de la Valldigna.

S'acorda nomenar finalistes del Premi JMFD els següents treballs:

«Amor per sempre», de l'autora Isabel Canet, presentat per la Falla La Marina de Sagunt.

«La Bruixa Mariflauta i el drac armayana», de l'autora Maria Rosa Diranzo, presentat per la Falla La Marina de Sagunt.

«Abecedari faller», de l'autora Paula Cuevas, presentat per la Falla El Mocador de Sagunt.

I s'atorga el PREMI JMFD 2017 AL MILLOR CONTINGUT DIDÀCTIC I CULTURAL D'UN LLIBRET DE FALLA DEL CAMP DE MORVEDRE, al treball

«Amor per sempre», de l'autora Isabel Canet, presentat per la Falla La Marina de Sagunt.

Volem agrair la participació de les comissions falleres que enguany ens han fet arribar més treballs que altres anys i animen a les que encara no han participat a fer-ho al pròxim any. Moltes gràcies a tots!

Des d'història... contar la XXV Setmana Cultural

del 23 al 29 de novembre del 2017

OLAYA MARCO MICÓ
Delegada de Setmana Cultural

L'acte d'inauguració es realitzà el dia 23 de novembre, presidit per les nostres falleres majors Núria i Alejandra i els nostres presidents Pepe i Adrián. Amb la presència del regidor de Cultura José Manuel Tarazona i les falleres majors de la Federació Junta fallera de Sagunt, Mar Gimeno i Andrea Escribà, acompanyades pels vicepresidents Toni Fresno i Ricardo Antonino. Com a novetat, vàrem fer oficial la IV convocatòria dels nostres premis Santa Anna i Josep Mª Francés i Duato al contingut didàctic i cultural d'un llibret de falla a la Comunitat Valenciana i al Camp de Morvedre, respectivament.

Un any més, tenim el plaer de dirigir-nos a vosaltres per explicar-vos el ha sigut la **XXV Setmana Cultural**, enguany de manera més especial, ja que hem celebrat 25 anys de treballs, 25 anys organitzant setmanes culturals dedicades a diversos temes tan variats com la taronja, el cronista Chabret o Romeu, però de totes cal destacar el projecte que realitzarem al llarg de 15 anys al voltant de la nostra comarca, visitant cada poble i dedicant-los any rere any una part de l'exposició per donar a conèixer-los tots per completar un mapa peça a peça. Per tot això, la principal exposició va estar dedicada a recordar el que han sigut les nostres exposicions durant aquests 25 anys amb explicacions, objectes i fotografies.

Per una altra banda, donant suport a la candidatura de Sagunt com a Patrimoni de la Humanitat, la temàtica va ser **"25 anys amb la cultura i el patrimoni saguntí"**, on un altra part estava dedicada a dues associacions que treballen per la nostra ciutat i el seu patrimoni: Saguntum Civitas i Voluntaris pel Patrimoni Històric Saguntí.

Saguntum Civitas és una associació de recreació històrica relativament jove que va nèixer a partir d'un grup de persones

amants de la cultura i del patrimoni històric saguntí. Aquesta associació dóna suport a la candidatura de Sagunt i ha participat en diverses recreacions històriques de l'època romana i de l'edat mitjana. En l'exposició gaudirem dels vestits i de l'atrezzo utilitzats en les seues recreacions històriques i fotografies, entre altres.

L'associació Voluntaris pel Patrimoni Històric Saguntí va nèixer el 2013 de mans d'un grup de persones preocupades per l'estat de deteriorament i desídia del nostre castell. Persones que estimen el nostre patrimoni i treballen intensament cada diumenge a partir de les 8 del matí perquè el nostre castell estiga en les millors condicions, net de paleres i matolls. En l'exposició varem gaudir de les ferramentes que hi utilitzen i fotografies en què es veu l'abans i el després de la neteja.

A més, dins de les activitats realitzades, el diumenge dia 26 vam realitzar una visita guiada a **la Casa Penya**, on vàrem conèixer els tres ecosistemes més característics de les zones humides litorals i vàrem observar algunes de les aus que allí habiten.

Al cap de setmana, els jocs de taula van prendre el relleu: el dissabte de vesprada es celebrava el XXIV Trofeu de Bolot **"Ciutat de Sagunt"** i el diumenge el Campionat de Parxís.

Al llarg de la setmana també vam exposar els tres treballs seleccionats del **XXIII Certamen Literari Infantil** i es realitzaren diferents activitats com el Taller infantil, on els més menuts de la falla van elaborar unes disfresses de bruixes i bruixots ben originals.

Per finalitzar, el dimecres 29 de novembre vam presentar els esbossos dels que seran els nostres monuments del 2018 i vam donar per clausurada la setmana amb l'entrega de trofeus i el lliurament de premis als guanyadors, que van ser:

1r premi del XXIV Trofeu de Bolot: Paco Garrido i Pedro Garrido.

1r premi del Campionat de Parxis a la parella formada per: Elena Amor i Lola Salar.

1r premi del XXIII Certamen Literari Escolar en Valencià a Javier Aguza Sáiz", del CEIP Cronista Chabret, amb el treball titulat "La bruixa Carlota".

Només queda donar les gràcies a les associacions i entitats col·laboradores, i a totes les persones que fan possible la realització d'aquesta activitat any rere any. També volem animar la gent de Sagunt i comarca a col·laborar i participar en tots aquests actes. Fins l'any que ve!

Des dels Contes d'encanteris conjuts i altres bruixeries

XXIII Certamen Escolar
en valencià

A continuació publiquem el treball guanyador del **XXIII Certamen Literari Escolar en Valencià** que, com cada any, celebrem en la nostra Setmana Cultural. Enguany celebràvem 25 anys fent Setmanes Culturals i treballant per la cultura i per l'ús del valencià. Des d'aquestes pàgines volem donar les gràcies a tots els xiquets que van escriure contes per al certamen i els animem a continuar participant.

1r Premi Certamen Literari Escolar en Valencià

LA BRUIXA CARLOTA

Quedava poc per al gran dia: totes les bruixes, molt contentes, netejaven els seus perols, repassaven les seues pocions. Eixe dia seria el més important de les seues vides. la fetillera més vella deixava el seu tron. Era massa vella i la seua energia s'anava apagant; havia arribat el moment de deixar el seu càrrec a una altra bruixa. Totes les bruixes podien participar, però sols una, la millor, pujaria al tron.

Quan el gran dia arribà, la vella fetillera va passar llista a totes les bruixes per ordre de major a menor i totes estaven allí; totes llevat d'una.

Aleshores tots s'adonaren que faltava la bruixa Carlota. La vella fetillera preguntà

per ella i ningú sabia on estava. La vella bruixa es molestà, ja que això era una falta de respecte; quan la vella bruixa donava una ordre totes havien d'acudir. No obstant això, i com que el temps passava, pensant que acudiria, la vella bruixa donà permís perquè les altres bruixes, per ordre, començaren a fer les seues exhibicions davant d'ella.

La bruixa Carlota sabia que no arribaria a temps a la festa, perquè una bona acció la tenia entretinguda, i tampoc era una cosa que la preocupara. Ella havia nascut bruixa, la seua mare ja n'era, però en lloc de ser una bruixa roïna, de les que sols pensen a fer maleficcis als humans tant si són bons com si són roïns, ella soles utilitzava la seua bruixeria amb la gent roïna i que de veres mereixia els seus maleficcis, i sabia que això a la resta de les bruixes no els agradava.

La maldat en elles estava per damunt de tot: gent bona o roïna, per a elles no hi havia diferència. Així que pensà que no seria

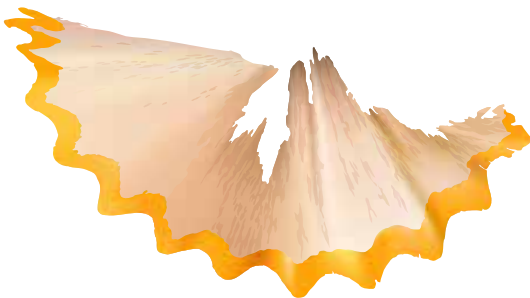

bona idea participar en allò que en realitat no compartia, no volia fer coses roïnes a gent que no ho mereixia i va decidir finalment no anar a la festa.

La vella bruixa, farta d'esperar-la, va ordenar a dos bruixes que anaren a buscar-la i la portaren davant d'ella. Quan la bruixa Carlota va entrar en la festa escortada per aquelles dos bruixes, s'imaginava el pitjor: pensà que com que el seu comportament havia enfadat la vella bruixa, li aplicaria algun malefici.

La vella bruixa li va demanar explicacions. Ella no sabia què dir; si deia la veritat, totes podien enfadar-se molt, doncs havia de complir les ordres de la vella bruixa, així que s'armà de valor i explicà les vertaderes raons que tenia.

-Vella bruixa, jo no sóc una bruixa roïna. No sóc com vosaltres, i com que mai podré arribar a convertir-me en una bruixa roïna, res tinc a fer en aquesta festa.

La vella bruixa l'escolta sorpresa, i tot seguit li demana que li ensenye tot el que sap fer: maleficcis, encanteris... i va prendre una decisió.

-Tu, bruixa Carlota, seràs la meua successora. Ho acabe de decidir, i el tron és teu. Totes han demostrat les seues fellonies, les seues habilitats amb la granera igual que tu, però tu ens has ensenyat que la bruixeria és una arma que hem de saber utilitzar sols quan la maldat està present. A partir d'ara utilitzarem les nostres pocions contra això i farem encanteris per fer el món més feliç.

I així és com la bruixa Carlota es va guanyar el tron: sent una bruixa diferent!

Javier Aguza Sáiz

6é de primària

CEIP Cronista Chabret

2n Premi

LA BRUIXETA DOLCETA

Hi havia una vegada, en un país molt petit, una caseta on vivia una bruixeta anomenada Dolceta. Dolceta era una xiqueta a qui li agradava jugar amb els seus amics. A Dolceta la cuidava una fada anomenada Adala.

Un bon matí, Adala va despertar a Dolceta, perquè li tocava anar a escola. Dolceta es va alçar i va anar a desdejunar-se. Després es va llavar les dents i es va canviar. Adala li va donar la motxilla i ella va anar cap al col·legi.

Va arribar i va entrar a classe, es va asseure en el seu equip. En el seu equip estava la seua millor amiga: la bruixeta Lili. Lili li va xiuxiuejar a l'oïda a Dolceta:

-Avui quedem a la caseta de l'arbre?

Dolceta li va dir amb un somriure:

-Clar que sí!

Quan va acabar la classe varen eixir corrents cap a la casa de l'arbre. Varen arribar i varen pujar les escales. Quan ja estaven dalt es va sentir una veu molt baixeta que deia:

-Veniu... obriu-me...

Dolceta va mirar a Lili i li va dir:

-Corre! Anem a vore què és eixe soroll!

Lili no estava molt convençuda, però la va seguir. La veu les va portar fins a una casa abandonada que estava al costat de la caseta de l'arbre. Van entrar amb una miqueta de por, però... no hi havia ningú. Van creuar el corredor i enmig d'una habitació hi havia un armariet molt petit que contenia dins un llibre màgic. Lili el va obrir i, de sobte... el llibre se les va engolir!

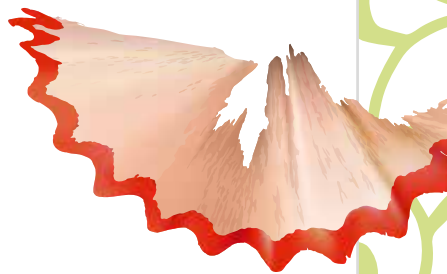
Varen aparèixer en un lloc molt diferent del lloc on elles vivien: era fosc i amb cap flor. Començaren a caminar i quan ja duïen molta estona varen vore una caseta de fusta. Cridaren i una dona molt major va obrir la porta. Dolceta i Lili li varen contar la història que els havia passat i les va ajudar; les acompanyà fins al Portal Poderós. Lili i Dolceta li ho varen agrair molt i varen entrar pel portal.

Quan varen tornar a la caseta de l'arbre, Dolceta es va recordar que la seua mare arribava a les huit i eren les huit menys quart. De sobte algú va tocar a la porta. Varen obrir i era la mare de Dolceta. Quan va preguntar què havien estat fent, elles li varen dir que havia sigut un dia com qualsevol altre.

Daniela Villarroya Torres

Gé de Primària

CEIP Cronista Chabret

3r Premi

LA BRUIXETA DENISA

La bruixa Denisa és una bruixa molt llesta. Té un deu en experiència de apòzemes. Té moltes mascotes per a transformar-les en criatures màgiques.

Al contrari que ella, està la bruixa Síria: és una bruixa sense experiència en apòzemes i encanteris.

Ella tenia enveja a Denisa ja que era millor que ella. Un dia, Síria, que sabia fer almenys un conjur, es va transformar en un pardal i va entrar a casa de Denisa. Li fa furtar la poció de la intel·ligència i va mesclar els ingredients, que eren: plomes de colom, escates de cocodril i pol·len. Es va beure la poció i era encara més llesta que Denisa. Síria sols feia pocions i conjurs; va fer un conjur per tindre la millor casa i així va ser: va tindre la millor casa del poble.

La bruixa Denisa va sospitar de Síria, perquè ella no era tan llesta. Denisa va anar a casa de Síria i va veure la poció de la

intel·ligència. Denisa li va preguntar per la poció i ella li va dir:

–Ah! Eixa és la teua poció..., però no ho diràs!

Síria la va convertir en una granota i la tancà en una gàbia. Denisa va intentar agafar la clau de la gàbia mentre Síria dormia. Amb la seua llengua va agafar la clau de la gàbia, va anar a casa del seu xic, que era un mag molt volgut i ell la va transformar en bruixa. Denisa li va contar el que havia passat. Li ho varen contar a tot el món.

Síria es va despertar i va veure que no hi havia cap granota a la gàbia. Va eixir amb la seua granera i va veure tot el poble anant cap a la seua casa. Va agafar la poció de la intel·ligència, però de sobte la granera es va parar i Síria es va estampar contra terra. Denisa li la va furtar i va fer un conjur: tot el que havia fet Síria va desaparèixer.

Empar Ferrer Marín

4t B Primària

CEIP Ausiàs March

Sagunt

Santa
Anna

dm18

E^xplicació de la portada

Sempre que pensem en demanar un desig, i encara que hi ha moltes supersticions al nostre voltant, recordem la història d'Aladino i el geni de la llàntia, un de tants relats de les Mil i una nits. Encara que la versió de la novel·la dista molt de la qual tots hem vist en la pel·lícula de Disney, el que sí que diu és que se li podia demanar desitjos al geni que eixia de la llàntia d'oli, després de fregar-la.

Per açò mateix hem representat al geni dels desitjos que apareix, no a través de la llàntia, sinó després de la lectura del llibret. I és que, al obrir el llibre, trobarem tots els desitjos que, per part de la comissió, demanen a través de les pàgines. El geni, al seu torn, sosté en la mà esquerra la moneda que apareix en la primera pàgina d'aquest llibret, i la qual, el lector (si ho desitja) podrà llançar al pou dels desitjos del monument gran.

També, al llarg de la portada, es poden veure altres formes (només algunes d'elles) de demanar un desig, les quals trobarà el lector presidint cadascun dels articles, com l'estel fugaç, els "avietes" o el propi geni en si vestit amb colors de l'Arc de Sant Martí.

Darrere de la xiqueta que està llegint el llibre i ha invocat al geni, hem il·lustrat la Porta d'Almenara del Castell de Sagunt, que és també l'emblema de les setmanes culturals, com a homenatge als 25 anys que la comissió de Santa Anna porta realitzant.

Per aquest aniversari on hem col·laborat (col·locant nostres pròpies veles que caldrà bufar), perquè els desitjos que es descriuen són essencials per a l'evolució i el progrés en les nostres vides, i perquè a més, una altra cosa no, però a l'equip d'aquest llibret els sobra ILLUSIÓ i DESITJOS de seguir lluitant per la cultura valenciana, des de Panal Fallero, els desitgem que es complisquen tots, i que continuem molts més anys al seu costat per a veure-ho.

Una abraçada especial a Eva, que enguany ha hagut de currar el doble (és molt dur ser una fanàtica dels llibrets i mare del President Infantil), però XIQUETA!, el teu desig de tornar a portar el llibret de Santa Anna a tota la seua esplendor, en estos dos anys, JA s'ha complit.

- Panal Fallero -

Desit-
gem....

dm 18

Desit

per
nos

Sagunt...

D emanem desitjos per Sagunt, perquè la nostra ciutat té gran valor, pel seu patrimoni històric industrial i cultural. A Sagunt han deixat empremtes diverses cultures les civilitzacions d'edat de bronze, pobles com els ibers, romans o musulmans, ens deixaren monuments, palaus que tots tenim el deure de conservar i cuidar per a les properes generacions.

Actualment el castell de Sagunt està en un estat llastimós, fins fa uns mesos la porta d'Almenara monument i símbol de l'època musulmana amenaçava caure per l'estat d'abandonament i per les pluges de l'hivern passat. És MONUMENT NACIONAL i l'estat espanyol el té completament oblidat, gràcies a collectius ciutadans que lluiten per la seua posada en valor, com el collectiu pel patrimoni i els voluntaris que cada diumenge amb les seues pròpies mans van netejant de brosses el castell, no està encara en pitjor situació.

És ben cert que a poc a poc s'aconsegueixen restaurar muralles perquè des del consistori es lluita per inversions però malauradament encara hi ha moltes d'elles que arriben a estar punt de caure. Però desitgem MÉS INVERSIONS, cal valorar el nostre importantíssim patrimoni, que Sagunt té molta importància històrica, Sagunt podria ser una ciutat cultural que viu dels seus recursos com altres ciutats com: Cartagena però que molta tasca a fer.. Ja ha aconseguit ser Capital de la romanització.

Perquè estimem el nostre patrimoni i perquè volem que siga més valorat donem suport a la candidatura de Sagunt patrimoni de la humanitat.

dm18

Demana un desig bufant una
pestanya

...que el Castell fora Patrimoni de la Humanitat

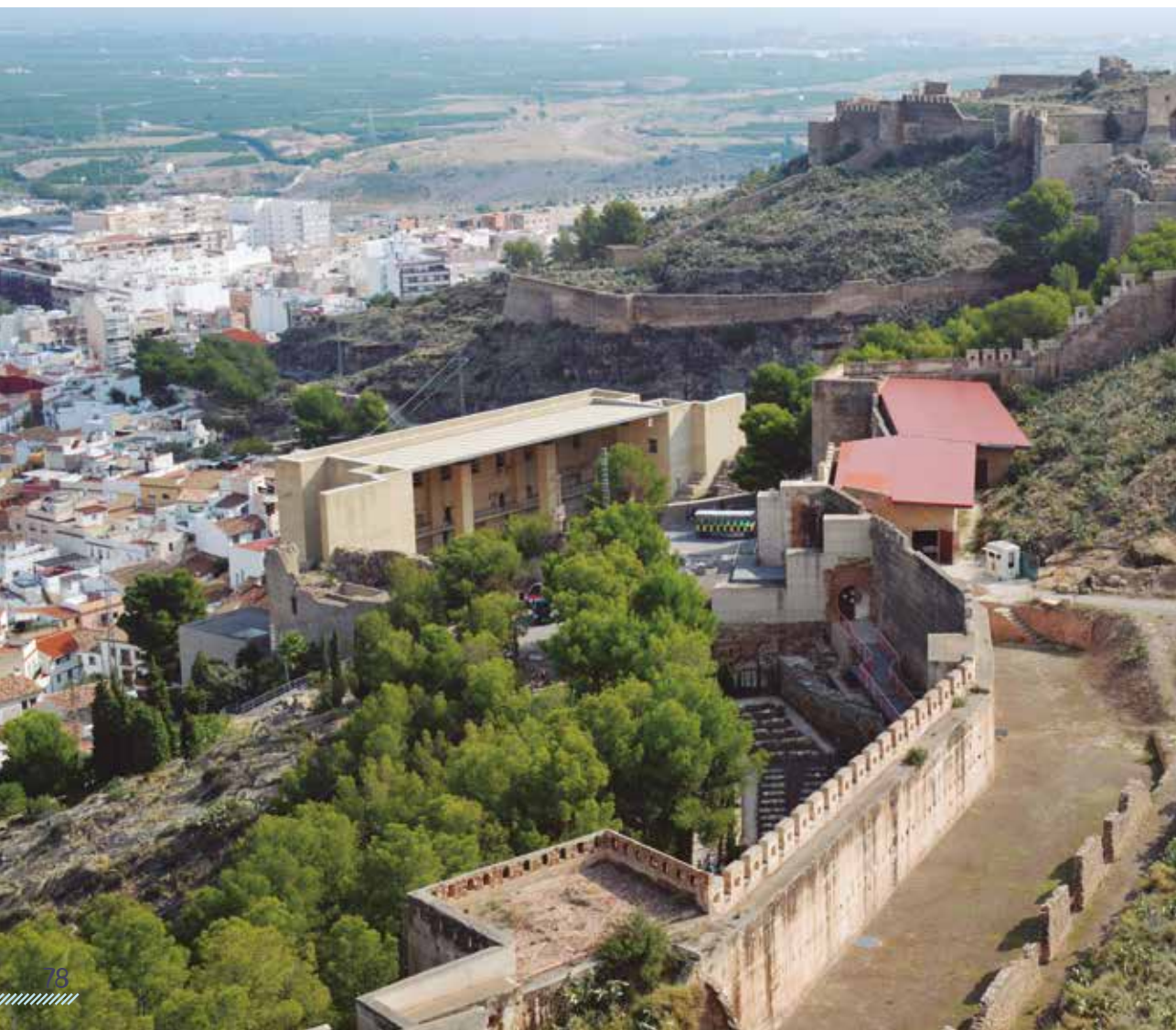
A principi de 2016 l'Ajuntament de Sagunt va decidir per unanimitat de tots els partits polítics iniciar la candidatura de Sagunt com a Patrimoni de la Humanitat (PH). A tal efecte es nomenà una Comissió Científica, formada per persones significatives de la cultura valenciana i de la societat saguntina, perquè elaborara el pla director de l'expedient que pretén declarar Sagunt PH.

Sagunt ha estat un dels escenaris de la història peninsular més significatiu perquè en cadascun dels períodes històrics ha estat escenari excepcional de fets i fenòmens socials de primer ordre i es conserva llocs, restes materials i immaterials dels dos mil cinc-cents anys de la seua història. Ben entès que hi ha moltes ciutats a la península que tenen un patrimoni natural més espectacular que el de Sagunt, n'hi ha amb espais naturals espectaculars amb muntanyes altes, valls profundes, boscos frondosos...; n'hi ha que tenen conjunts monumental potents al voltant de catedrals, castells, palaus...; les hi ha que gaudeixen d'un patrimoni immaterial envejable en costums, arxius, música... Ara bé, difícilment trobarem a la península Ibèrica cap ciutat que gaudezca d'un bagatge patrimonial natural, material i immaterial tan abundant, notable i harmònic com Sagunt, en extensió i qualitat. Aquest fet ens portà a concebre que Sagunt podria ser PH i fins i tot l'objectiu tenia eslògan: "Sagunt, escenari de la Història".

L'expedient per declarat PH és iniciar un procés llarg i complex. En el cas de Sagunt s'està tot just començant. Estem assimilant que en el procés és tan important l'objectiu (aconsecució de PH) com el camí a fer (inversió en l'economia, l'estudi, el coneixement, la protecció i la posada en valor). S'està treballant amb l'ajuda d'experts en el foment de la consciència local, autonòmica i estatal que han d'impulsar la proposta. Els entesos en expedients són partidaris de concretar el nucli a declarar PH

i aconsellen no proposar escenaris amplis, per exemple "Sagunt, patrimoni de la humanitat", perquè difuminen l'excepcionalitat, l'interès, la inversió, etcètera. No obstant això és molt convenient i interessant que el PH estiga envoltat i reforçat per gran nombre de patrimonis satèl·lits. Així doncs, queda per donar una passa importantíssima perquè s'iniciï l'expedient, concretar el nucli patrimonial a declarar PH. És doncs, la Comissió Científica qui ha de concretar el nucli patrimonial de Sagunt susceptible de ser PH i, mentre no ho faça, només podem reflexionar amb la finalitat d'aportar-hi llum.

Si tenim en compte la necessària concreció del patrimoni a distingir, la significació de l'espai al llarg del temps, el protagonisme en la Història, les restes que perviuen susceptibles de ser visitades, i la força d'atracció dels BIC que l'envolten, no cal pensar massa per identificar que l'escenari saguntí a proposar com a PH ha de ser el Castell de Sagunt. Encara més, una vegada identificat el nucli patrimonial a proposar PH, caldrà compartir estudis i arguments en cadascuna de les parts en els diferents moments de la història. Les persones que conformen la Comissió Científica han de compartir el gros del relat i, mentre això no es produïska, tot és parlar per no callar.

EL CASTELL DE SAGUNT

El Castell de Sagunt es troba en la lloma d'una muntanya que fa uns mil cinc-cents metres de llarg en sentit est-oest per uns set-cents cinquanta d'amplària i amb una alçada mitja de 140 metres i un alçada màxima de cent setanta-tres metres sobre el nivell de la mar. Les ceràmiques incises i excises que s'hi han trobat en l'interior del Castell evidencien que estigué poblada des de l'Edat del Bronze. Aquell poblament originari tingué contactes comercials amb fenicis i jònics entre els segles VII i VI aC i féu nàixer la societat ibèrica. L'elit ibèrica que poblava l'oppidum dominà la conca baixa del riu Palància fins que en el segle VI es fundà la ciutat de Saiganda. Les excavacions de Ruillard a la porta occidental de la ciutadella demostraren que l'oppidum o *arce* (castell) ja existia al segle VI aC. Des d'aleshores ençà el Castell de Sagunt ha estat escenari militar fins al segle XX, fets d'armes, però, que il·lustren moments cabdals de la societat al llarg de tres mil·lennis. Tot aquest riquíssim jaciment i el context de la muntanya s'ha salvat de l'especulació urbanística i es troba verge, si bé els espais han estat redefinits i els materials reutilitzats durant els períodes: ibèric, romà, islàmic, edats baixmedieval i moderna, i contemporània.

Escenaris i restes del període ibèric (segles VI-I aC)

Arse. És l'oppidum situat en la lloma de la muntanya del Castell de Sagunt a partir de la cota cent vint metres sobre el nivell de la mar amb una extensió d'unes vuit hectàrees, els dos terços orientals de la muntanya. En el segle VI aC es convertí en la ciutadella (en ibèr Arse) de la ciutat de Saiganda construïda al vessant nord, no debades des de la ciutadella s'albira des de la mar a les serres d'Espadà i Calderona, des del Xúquer al Millars i a les immediacions s'albiren un grapat de llocs i restes importantíssimes. A finals del segle IV, l'Arse de Saiganda es va convertir en el quarter general més important de les polis ibèriques situades des del Xúquer a l'Udiba (Millars) i s'inicià l'emissió de monedes amb les seques *Arse* (segles IV-II aC) i *Arse saguntinu* (segles II i I aC). Les monedes i dues inscripcions sobre plom són les principals fonts d'informació d'Arse. La més completa informació sobre el setge de *Saiganda* la proporciona Tit Livi, el qual descriu l'atac dels exèrcits cartaginesos l'any 219 aC i indica els llocs per on ho féu. L'assalt a l'Arse, després de reduir la part occidental de la ciutat, els Alts d'Anníbal i la protecció oest d'Arse, fou definitiva per rendir *Saiganda*. Els cartaginesos deixaren la ciutat i la ciutadella sota el control del general cartaginès Bostar fins a l'any 212 aC en què va ser alliberada pels germans Publi i Cneu Scipiò. Amb la derrota cartaginesa l'any 205 aC, Publi Corneli Scipiò l'Àfrica reconstruí Sagunt per un decret del senat romà. Les restes més importants són els paraments muraris ibèrics, les monedes d'Arse, les inscripcions escrites en grec jònic, en ibèr i bilingües iberollatines, els exvots de les divinitats del panteó ibèr (Tu, Àrtemis, Dionís, Hèrcules...), les bales cartagineses de catapulta i de fona, la ceràmica (dòlies,

àmfores, atifells en general), etc. Les estructures constructives més significatives que perviuen dels segles VI-I aC són

Defenses naturals. La construcció de l'oppidum i Arse sobre la lloma del tossal a partir de la cota 120 m sobre el nivell de la mar comportà el rebaix en vertical de la roca per millorar-ne la defensa. Sobre aquest penya-segat identificable en bona part del perímetre de la ciutadella es construïren els murs de pedra en sec característics de la tècnica ibèrica.

Accessos. Es conserven els marges dels accessos pel nord-est, pel nord-centre, pel sud-est i per l'oest que Chabret denominà murs ciclopis. Entenc que a l'Arse no es podia accedir amb carros de transport. De manera que les carrilades que es conserven a l'accés oest foren fets pels carros de guerra.

Proteccions. L'Arse estava envoltada per zones de protecció que ocupen tota la muntanya i eren útils fonamentalment en períodes bèl·lics. Les proteccions més importants eren la de l'oest (Senda dels Lladres) perquè resguardava la part oculta de la ciutat i el control de l'abastament d'aigua a la ciutat, i la del nord-est (Tres Castelletes) perquè era la plaça que unia la ciutat amb l'Arse. Totes dues proteccions disposaven de muralles, però no d'habitatges sòlids i cisternes.

Places. L'Arse constava de cinc places fortes connectades entre si, quatre eren de caràcter militar i tenien porta a l'exterior, i la cinquena era la plaça superior, la qual albergava el temple d'Hèrcules i l'administració. Eren edificis sòlids construïts sobre la roca i disposaven d'atri amb columnes. Les cornises i els tambors de les columnes estriades (temple) i llises (cúria) podem veure'ls reutilitzats en les muralles properes.

Portes. Les portes que connectaven les quatre places amb l'exterior entraven en pujada i creuaven la muralla en colze per facilitar la defensa i controlar millor l'accés. Com revela la porta occidental (Tres Pouets) disposaven d'una humil barbacana amb un xicotet fossat.

Muralles. La ciutadella estava protegida per les defenses esmentades i les muralles construïdes en cremallera, les qual disposaven de torres en els punts forts de control de les portes i accessos. Es conserven trams de muralla ibèrica apreciable des de fora del Castell a les basses de les muralles que perviuen o a poc metres enfora.

Torres. Són quadrades a manera de contraforts. L'accés des de la ciutat a l'Arse està resguardat per quatre torres quadrades amb bases de grans pedres col·locades en sec. El conjunt arquitectònic amb més entitat ibèrica són les construccions sota els contraforts del Fòrum Senatorial.

Habitatges. Les diferents excavacions realitzades al Castell en el segle XX han deixat a la vista habitatges per als guerrers. Dels habitatges es conserven cimentacions de murs, cisternes....

Cisternes. Les cisternes existents revelen les tècniques de construcció i podem identificar les de traces primitives, antigues, cartagineses i republicanes o de transició. Les característiques de les cisternes ibèriques són: allargassades, el sòl està excavat a la roca, estan lluides amb calç, la coberta és en pla amb lloses de rodeno i disposaven de basseta de decantació. En l'actualitat tenim dues cisternes ibèriques oblongues completes, amb sostre de lloses de rodeno i brocal.

Escenaris i restes del període romà (segles I-VII)

Espais. La distribució de la superfície de l'Arse ibèric continuà durant el període romà, aleshores anomenat *arx-arcis*. Conservà els accessos i les portes i readaptà l'ús de les places. La plaça est albergà els habitatges dels decurions. En la plaça centre-est es va construir el fòrum senatorial o decurial. La plaça centre-oest i l'oest va acollir probablement el camp de Mart i la necròpolis es va convertir en zona sacra. La plaça superior va continuar dedicant-se a Hèrcules, heroi-déu fundador de la ciutat.

Cisternes. Les cisternes ibèriques continuaren en ús durant el període romà com evidencien el lluit amb signinum. Ara bé, se'n construïren de noves, de fet comptabilitzem més cisternes romanes que ibèriques. Estan construïdes amb una tecnologia molt superior que duplicaren la capacitat mitja de les ibèriques. Les característiques són: carcassa exterior de pedres de tamany mig. Sòl pla i parets verticals encofrades amb calç i grava

de calcària. Coberta en volta de mig punt o rebaixada. Lluit interior amb signinum i amb mitja canya als angles. Com les ibèriques disposen de basseta de decantació.

Fòrum Senatorial. Fou construït durant el regnat de Tiberi en la primera meitat del segle I. És el complex constructiu més complet de la cornissa Mediterrània, el qual ocupa una superfície aterassada d'uns 7.000 m² sobre contraforts de més de 20 m d'alçada al costat nord i terrasses descendents al sud. El rectangle desllunat del fòrum fa 36 per 54 m i estava envoltat per un pòrtic, en l'angle nord-oest de la zona desllunada disposava d'una sala subterrània de 30 per 9 m que devia servir per reunir l'assemblea i en la superfície comptava amb pedestals i escultures dels emperadors August, Tiberi, Germànic i Drus, del consul Publi Corneli Scipio l'Africà, dels

decurions Luci Manli Fabià i Gneus Baebius i del germà d'aquest últim. Els edificis que el formaven eren: al nord, el temple, la Cúria, la cisterna de les aigües superficials i la inscripció monumental; a l'est: accés a la plaça Est i les tabernae; a l'oest: l'horreum, el tabulari, la basílica i l'accés oest; al sud: l'accés sud, la cisterna, banys i presons. Cadascun d'aquests elements mereix un breu comentari:

La curia ocupava el costat nord-est. Era un edifici amb atri tetràstil. Es conserva l'escala d'accés des del portic est, les tres sales que la conformaven i el cantó oest i les parets oest i nord. Entre la Cúria i el temple hi ha una escala per descendir a l'Albacar.

El temple era tetràstil i conserva el fonament, fragments de columnes, cornises i peces del relleu del timpà. Les peces recuperades del timpà revelen que es representava la coronació d'Àpol·lo per Júpiter, aquell amb el carro tirat pel grifó i el segon sobre el cavall Pegàs. Amb això podem afirmar que el temple estava dedicat al déu Àpol·lo.

La cisterna que recollia les aigües superficials se situa a l'oest. Es conserven les conduccions que anaven des de la reixa del Fòrum a la cisterna. També es conserva l'ampliació de la cisterna amb una estructura hidràulica que l'engloba.

La inscripció monumental del fòrum. Es conserva en un vuitanta per cent i deia: CN . BAEBIUS . CN . F . GAL . GEMINUS . TESTAMENTO . GEMINI . FRATIS . FORVM . FECIT, Cneus Baebius Geminus de la família Galeria construí el fòrum per testament del seu germà bessó.

i els contractes de compres i vendes. L'edifici feia trenta metres per vint metres. La teulada era a dues aigües, si bé la de la nau central era més elevada i estava sostinguda per grosses columnes, de es quals es conseven dues o tres bases.

L'accés oest. Comunicava la zona desllunada en la part oest de l'arx.

La cisterna. Ocupava tot el costat sud del fòrum. Està formada per dues bòvedes de canó que fan 64 m de llargues amb una espina dorsal de 23 arcades de mig punt.

Els banys. Se situen al peu sud de la cisterna i s'entra a peu pla. Es conserven complets amb porta(s), parets, i cobriment amb

L'accés a la plaça est de l'arx. Es conserven dos escalons, la resta foren ocultats per la barbacana de la porta-torre d'Almenara.

Les tabernae. Eren les tendes del fòrum i ocupaven tot el costat est.

L'horreum. Eren les dependències on es magatzamava el gra, el vi i l'oli. Ocupava l'extrem nord del costat oest. Tenia porta d'accés als soterranis per la part oest.

El tabulari. Estava adjunta a la basílica i era l'arxiu i notaria on es deixava constància de les sentències i de les compres i vendes.

La basílica. Era el lloc on es feia justícia

voltes de canó amb els òculs. Consten de quatre espais, dues destinades a les banyeres i dues segurament corresponents al orinaris i comuns. Es conserva perfectament la cisterna que subministrava l'aigua procedent de la cisterna i els desguassos de les aigües brutes que es conduïen per sota de les presons al vessat sud de la muntanya on s'arreglaven en una bassa sèptica que es conserva.

Les presons. Es troben als peus dels banys i s'hi descendia per una escala (actualment dues) que donava al corredor il·luminat per unes xicotes finestres i des del qual s'accedeix a les cel·les. Consta de cinc cel·les fosques.

L'accés sud. Se situa en el costat est. El camí procedeix de l'albacar, volta per la muntanya la plaça est de l'arx i ascendeix al fòrum en zigui-zaga. El camí conserva la paret mitgera en talús.

Altres restes nobles. El mosaic del subsòl i la cisterna de la bateria de Daoiz, la torre del Colomer i l'edifici situat al costat sud-oest de la plaça d'Almenara; les restes de cisternes i sales que se situen en el lloc anomenat Agarens, segurament pertanyents a la Palestra. La cimentació de l'edifici que es troba davant del lapidari, el qual ben probablement podria correspondre al col·legi dels salis. El mosaic situat a l'oest de la pujada a la torre d'Hèrcules. La cimentació del temple d'Hèrcules i el soterrani de l'antiga cúria a la plaça superior.

Escenaris i restes del període islàmic (segles VIII-XIII)

Al hisn de Sagunt se sublevà a la fi del segle VIII Said b.al Husayn contra Abd al-Rahman I, i a principi del segle X Abd al Ragman III va rendir Banun Nuwwari, Mun'im ibn Ya'qub i Yusuf ibn Jaldun que es refugiaren a Murbítar. Durant el període almoràvide, en 1061 fou governador de Murbítar Abu Isà ibn Lebbun i deixà de ser-ho l'any 1085 quan Rodrigo Díaz de Vivar, el Cid, el féu vassall seu i celebrà la rendició amb una missa celebrada al hisn, segurament en la xicoteta mesquita de la plaça de l'Alcaid repristinada com a església de la Magdalena.

Alcàssers. Durant l'islam es replantejaren els espais i els accessos dels alcàssers: la plaça est continuà set la més forta i inaccessible i s'anomena Salúquia (forta); la plaça centre-est que ocupà el Fòrum Senatorial es converteix en la plaça de l'Alcaid; la plaça centre-oest es converteix en l'entrada principal al hisn, de manera que era una plaça d'Armes davant de la façana dels alcàssers; la plaça oest (Tres Pouets) se segrega i queda sense ús; i la plaça superior s'anomena Albarrana (exterior). La protecció nord-est s'anomena Albacar (combat). A la plaça de l'Alcaid es construïren dos molins, les dependències de la guàrdia, una xicoteta mesquita i un petit cementeri.

Porta d'accés. Les quatre portes de l'Arse (i de l'arx) es redueixen a una, la situada al nord-oest que creuava la ciutat i està protegida per les quatre torres esmentades. Comptava amb una porta principal i una porta de guàrdia, la qual se situava entre la torre tercera i les muralles. L'arcada de la porta era originàriament de ferradura i està construïda amb pedra travertina, reutilitzada de les construccions romanes. Aquesta porta s'està adequant per accedir-hi al centre de visitants amb serveis, sala de vídeo i tenda.

Façana dels agarens o dels alcàssers. Mira a l'oest i està formada per quatre elements singulars d'època islàmica: la torre de Diana, la porta de Mahoma o de l'Ídol, el mur amb la porta de guàrdia i la torre de la Moneda. A tota la façana s'identifiquen pedres romanes procedent majoritàriament del Fòrum Senatorial. En la torre de la Moneda (com en la torre tres esmentada), és destacable la decoració omeia de la juntura de les pedres.

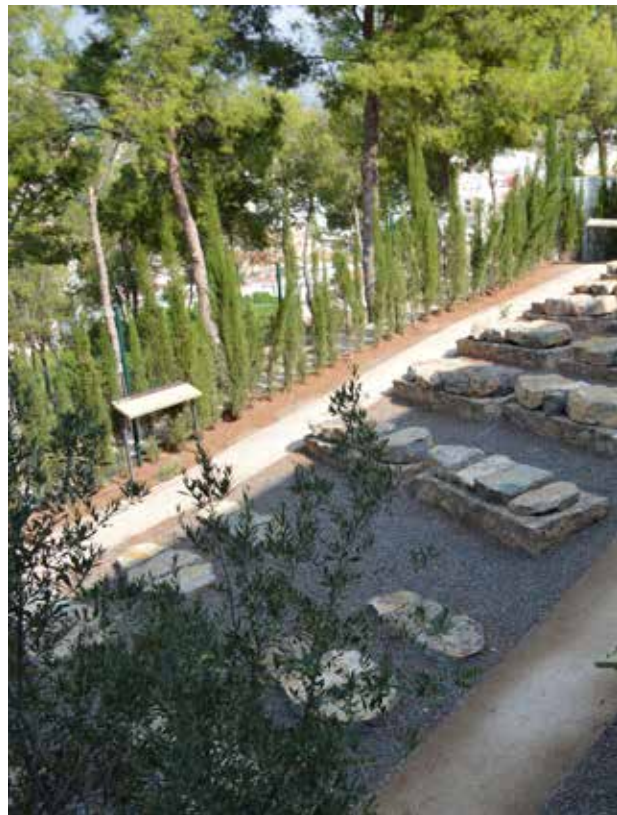

La porta d'Almenara. És la torre-porta més forta del Castell, originàriament és islàmica, si bé els acabats actuals, sobretot per la part est, són propis del gòtic. Una xicoteta barbacana adequa l'entrada en pujadeta i colze. És esbelta, amb la base ampla i en talús i amb aspilleres en forma de trèvol i òcul elíptic. La porta disposava de rastrell.

Les muralles. La major part de les muralles del Castell són d'època islàmica base de manposteria amb pedres mitjanes i part superior de tapial de calç i fang. És característic la muralla en angle agut de la muralla alta del Raval.

Les torres En les muralles s'integren les torres quadrades, originàriament ibèriques i romanes, i se'n construeixen de redones d'època islàmica.

Escenaris i restes baixmedievals i moderns (segles XIII-XVIII)

Al Castell es produïren fets transcendents a nivell del regne de València: Entre 1362 i 1365, durant les guerres contra Castella, Morvedre fou ocupat pels castellans i el Castell fou el lloc de comandament del rei Pedro el Cruel. En acabar la guerra, Morvedre acollí les corts valencianes, en les quals s'aprovà que totes les viles del regne es regirien pels furs de València. En les persecucions (més que progroms) de 1391, la comunitat jueva de Sagunt i València es refugià al Castell i fou defensada per Bonafonat de Sant Feliu, acaid i batle de Morvedre. Amb motiu de la mort del rei Martí I sense descendència l'any

1410, s'enfrontaren els partidaris de Ferran I de la casa castellana dels Trastàmara i els partidaris de Jaume d'Urgell de la casa de Barcelona i en 1412 el Castell fou el bastió dels antequeristes, els quals infringiren una derrota als urgellistes que originà el nom

d'Almudàfer (la victòria), la qual provocà tres mil morts i mil cinc-cents ferits. En 1520 en les guerres de les Germanies, els regalistes es feren forts al Castell i foren reduïts pels

agermanats. Fou una guerra civil en la qual s'enfrontaren germans, familiar i veïns. En 1562, el rei Felip II encomana a Joan Baptista Antonelli que fortifiqui el Castell. Les obres més importants foren les muralles en talús i els esperons est i oest. En 1707, en la guerra de Successió el Castell fou escenari bèl·lic entre els austracistes partidaris de Carles III, anomenat popularment "imperialistes i maulets" i els partidaris de Felip V, anomenats popularment "butiflers", sobrenom que procedeix del francès "beauté fleur" que significa "bella flor" per referir-se a la flor del lliri, emblema dels Borbons.

Portes i espais. Amb la conquesta cristiana, la plaça de l'Alcaid es converteix en la plaça d'Armes i desapareixen les instal·lacions islàmiques. A principi del segle XIV s'obri la porta dels adobs, la qual entrava directament a la plaça de l'Alcaid, i s'amortitza l'única porta islàmica perquè els espais d'accés són donats a la comunitat jueva per a una segona necròpolis, en realitat ampliació de la vella. La mesquita es converteix definitivament en església de la Magdalena.

Muralles i torres. Bona part de les muralles i torres islàmiques continuen en ús, si bé es reconstrueixen durant aquest període en actuacions documentades. Segueixen els paràmetres de l'època islàmica, base de manposteria i encofrat de tapial. Del segle XVI i XVII daten els espigons est i oest.

Dependències quarteràries. A conseqüència dels esdeveniments esmentats es construïren els pavellons més antics dels conservats, els quals estan adossats a les muralles.

Escenaris i restes contemporànies (segles XVIII-XX)

El fort de Sant Ferran. En 1811, durant la Guerra del Francès, tres mil homes dels exèrcits espanyols no professionals i mal armats es feren forts al Castell comandades pel brigadier Andriani, s'enfrontaren a un exèrcit quatre vegades major comandat pel general francès Suchet. Van refusar els atacs de l'artilleria i no van capitular fins que als peus de la muntanya del Castell per la partida de Gausa els exèrcits espanyols foren vençuts pels francesos. El fet, conegut com la batalla de Sagunt (Segonte), figura a l'Arc de Triomf de París. Fou també fort de l'exèrcit en els convulsos anys del segle XIX i lloc estratègic durant la Guerra Civil (1936-1929).

Bateries d'artilleria i baluards. Amb motiu de la Guerra del Francès es construïren bateries d'artilleria a totes les places del Castell: Daoiz i Velarde a la plaça d'Almenara o Bassecourt; Menacho i Governadora a la plaça del Governador; Sant Jordi i el mur Atrinxerament a la de Sant Ferran; la bateria de Sant Ferran sobre el baluard de la Torre d'Hercules; a l'extrem occidental el cavaller i la bateria dels Dos de Maig sobre baluard.

Atrinxerament. La plaça centre-oest que albergà la porta islàmica era la zona més fràgil. Durant la Guerra del Francès es va decidir construir un gros mur per defensar els atacs. La construcció va dividir la plaça de Sant Ferran en dues, Sant Ferran pròpiament dita i Estudiants on es troba el pavelló que ocuparen els estudiants voluntaris de València.

Hospital, forn, magatzems, polvorins, pavellons.... Durant la Guerra del Francès es va construir a la zona elevada d'Agarens l'hospital. Un dels forn es conserva a la Ciutadella, adossat a la defensa natural de la torre d'Hèrcules. L'edifici originàriament romà situat al cantó nord-oest de la plaça d'Almenara encara conserva els dòlums del segle XIX. En aquesta mateixa plaça, s'habilità com a polvorí la cisterna ibèrica i la romana adossada. Els pavellons adossats a les muralles es conserven a la plaça d'Almenara i a la part baixa de Sant Ferran.

Cementeri dels francesos. Un pavelló antic de la plaça d'Estudiant s'habilità com a lloc d'afusellament i cementeri durant l'ocupació francesa com revelen els grafitos de la muralla nord.

Bateries antiaèries i polvorins. Durant la Guerra Civil (1936-1939) es construïren

PATRIMONIS SATÈLLITS DEL CASTELL DE SAGUNT

Escenaris i restes ibèriques

tres bateries antaèries al Castell amb polvori adjunt; una sota la bateria de Daoiz, l'altra en la torre ibèrica 3 i una tercera a la bateria del Dos de Maig.

La muntanya com a pedrera ibèrica. Tota la muntanya és una pedrera de la qual s'estragué pedra per a construir les muralles d'Arse i en èpoques successives per al teatre romà, esglésies, cases... Les andanes d'extracció de pedra formen part de la defensa del Castell, encara podem veure carreus in situ i marques d'extracció.

La ciutat de Saiganda. Fou fundada entre els segles VII i VI aC al vessant nord del tossal del Castell (anteriorment poblat de l'elit ibèrica). El seu desenvolupament agrícola i el primerenc comerç la convertiren en la polis més important des de l'Ebre al Segura. Adoptà la llengua ibèrica nord-oriental en el segle V aC. Encunyà moneda de plata en el segle IV aC amb la seca Arse. Des d'Arse (el Castell) va regir la lliga de les polis ibèriques Xukero, Kilis, Leiria, Saiganda i Otobesa. Mantingué relacions comercials amb Roma i Cartago, i, perquè estorbava en el plans d'Anníbal d'atacar Roma pel nord, fou assetjada i rendida pels cartaginesos l'any 219 aC. Durant els segles II i I aC Saiganda fou ciutat federada de Roma, passa a denominar-se Sàganta i després Saguntum, simplificà la calligrafia de la llengua ibèrica, augmentà el comerç i fou fortament romanitzada. A meitat del segle I aC, amb motiu de la centuriació de l'*ager saguntinus* i de la construcció del sistema de reg que ha perviscut fins avui, va rebre pels anys cinquanta aC la primera onada migratòria de la Història de la ciutat. Segons Tit Livi procedien d'Ardea (població a 35 k, de Roma). El fet comportà la concessió a la ciutat de Saguntum l'estatut de colònia romana fins a ser municipi romà l'any 17 aC, a l'inici de l'Imperi.

El temple d'Àrtemis. És el temple documentat més antic, atès que Plini el Vell explica que fou respectat per Anníbal l'any 219 i conservava el vigam de ginebrer. Es conserva el pòdium del temple construït de pedra en sec i una inscripció bilingüe, en la qual s'explica que el senador Itir sufragava l'obra amb dotze dracmes.

La torre de Ferrissa. A Sagunt es conservaven la torre oriental i l'occidental que s'enfrontaren a Anníbal. La torre de Ferrissa s'eleva sobre la roca de la muntanya i conserva les primeres filades de pedres grosses en sec originàriament. La torre occidental ha arribat al segle XX i només queden memòries escrites i gràfiques.

Les vies: Heràclea, Tourboula i Leiria. A Sagunt es conserva un fragmet de la via Heràclea, ben diferenciada de la via Augusta perquè aquesta transcorre una desena de metres a l'est. De les vies Tourboula i Leiria queden els traçats antics.

El port ibèric del Grau Vell. Segons les excavacions realitzades, els arqueòlegs asseguren que ja existia en el segle VI aC. Això no lleva perquè tingam indicis per a dir que hi havia altres portes en el territori de Saiganda: Desembocadura del Palància, Estanys d'Almenara i a l'albufereta de Borriana.

El campament dels germans Scipió. En el tossal Puntal del Cid (Almenara) es conserven les muralles perimetrals del campament que construïren les dues legions dels Scipió per recuperar Saiganda de l'àmbit cartaginés l'any 212 aC, documentat per Plini i Tit Livi. Es tracta d'un espai superior a vuit hectàrees envoltat de muralles de pedra en sec de dos i tres metres d'espessor i poc elevades.

El lloc de les necròpolis. A Saiganda hi havia una necròpolis que se situava al nord de la ciutat, davant mateixa de la porta Mitjana. El lloc, ara totalment urbanitzat, ha proporcionat esteles i inscripcions funeràries reutilitzades en els edificis antics.

Escenaris i restes del període romà

El Teatre Romà. A tocar del Castell se situa el Teatre Romà, el qual fou construït a partir de la segona meitat del segle I. Les rajoles segellades i les dues titularitats dels seients patricis recuperats ens permeten afirmar que l'escriptura ibèrica estigué en vigència almenys fins al segle II. Malgrat el temps i les destruccions expressives, per exemple amb motiu de la Guerra del Francès, és el teatre més estudiat de la península.

El Temple de Diana. El temple ibèric dedicat a Àrtemis es dedicà a l'advocació de Diana. Les inscripcions que s'han recuperat testimonien el ritual i l'adequació que es realitzà en època imperial. Les inscripcions a Isis Pelàgia, a Esculapi i a Dracòimbus, així com el castellum aquae de l'aqüeducte de Dalt que se situa en les immediacions ens permet deduir que es convertí en un santuari salutífer.

El Circ. Només resta la porta meridional, la qual reutilitzà un portòrium d'època republicana. Part dels murs s'han conservat fins a meitat del segle XX i de l'espina romanen gràfics i fotografies.

L'Amfiteatre. Les restes foren identificades per Enric Palos en la segona meitat del segle XVIII. Restava només una part de les grades amb la creença que era un mausoleum i l'espai que ocupava en l'actual Col·legi Públic Romeu.

El Fòrum Municipal. Fou ocupat pel convent de la Trinitat i en la recuperació del solar de Quevedo s'ha posat en valor la part nord-est del Fòrum Municipal. Al mateix pertanyia el mal anomenat Mausoleum del Sergii, el qual era el temple dedicat a l'Emperador, segurament dedicat a Adrià.

La Palestra. En els anys cinquanta es va excavar el solar de la Societat Musical i es va descobrir una gran i complexa construcció, la qual per les restes estructurals que revelen les fotos i pel mosaic El càstig de Dirke amb les Estacions podria ser la palestra.

La via del Pòrtic. És una de les vies de la ciutat de Saguntum on s'ha identificat un temple, segurament un segon, pilars del porticat dels edificis, les canonades d'aigua potable, les sequioles de desguàs, una claveguera... Segons els arqueòlegs podria tractar-se de la Via Sacra.

La domus dels Peixos. És una de les domus posades en valor que disposa de l'entrada des del cardo màxim, una dependència convertida en tabernae, el impluvium, el baldeum, la cuina, les habitacions, el tablinum...

El sistema d'abastiment d'aigua. La major de les obres civils construïdes pels romans a Saguntum fou el sistema de preses (assuts), aqüeductes (séquies i arcs) que portaren l'aigua de boca a Sagunt, l'aigua per a les indústries i possibilitaren el reg de la segona meitat del segle I aC. Sagunt conserva restes que permeten saber que al Fòrum Senatorial i a la ciutat Imperial aplicaren un tractament diferenciat de les aigües (potable, pluvials i residuals) que només ha tornat a tenir la ciutat en el segle XX.

Les centuriacions. El traçat dels camins i propietats de l'horta vella de Sagunt, la plana litoral, revela per als experts que fou centuriada pels romans. Aquest fet es complementa amb dos fets: la numismàtica revela que Saguntum fou colònia romana des dels anys 50 aC fins a la instauració de l'Imperi; Tit Livi afirma que fou repoblada per habitants d'Ardea, població situada a 35 quilòmetres de Roma.

La Necròpolis. Durant l'Imperi la necròpolis romana se situà a les vores de la via Augusta que transcorria pel lloc que ocupa el ferrocarril. Les obres de la segona meitat del segle XIX proporcionaren moltes esteles i inscripcions funeràries i recentment ha aparegut un mausoleum.

La basílica de Sant Salvador. Segons Prudenci a principi del segle IV Vicentius va morir a Saguntum i fou soterrat a la via Augusta, després el traslladaren a la cripta d'una església, que coneguem com la basílica (paleocristiana) de Sant Salvador. En el segle

VI el cos de Vicentius va ser traslladat de Sagunt a València per Justinià, bisbe i cap visgòtic de la diòcesi de València, amb motius de la inauguració de la catedral visigòtica.

Les restes visigòtiques de la ciutat. Els visigots Sisebut, Gundemar, Suintila i Witiza encunyaren moneda per acondicionar la ciutat i reconstruïren les muralles, feren la plaça Major i les cisternes de la Cadena i de Sant Miquel amb materials romans reutilitzats que han arribat als nostres dies. En el segle V a Sagunt arribà la crisi del sistema romà i al socaire d'una catàstrofe (diluvial i/o moviment sísmic) que va propiciar l'abandó de l'ampliació Imperial i la població es protegí dins de la ibèrica ciutat (*mora veter sagunti*).

La jueria. Per l'ocupació del temple de Diana com a Sinagoga major i per l'antiga existència del vico judeorum, per la necròpolis amb hipogeus, deduïm que l'inici de la jueria cal situar-la en la Saguntum visigòtica reclosa a l'antiga protecció.

Del període romà es conserven més de sis-centes inscripcions llatines (religioses, funeràries, honorífiques en bases de pedestals d'estàtua, monumentals...) que han

proporcionat informació sobre els llinatges saguntins i el *cursus honorum* de la ciutat. Els materials de construccions nobles: columnes, capitells, cornisses, estucs, mosaics... testimonia la qualitat dels edificis i el grau de desenvolupament tècnic. Les escultures en marbre és especialment interessants la del pagà del fòrum senatorial, el bessó Gneu Baebius. La ceràmica de vaixel·la corrent i rica destaca la capacitat del patriciat i del comerç a Saguntum: àmfores, dòlies, sigil·lata...

Escenaris i restes del període islàmic

Les muralles de la madina Murbitar. Se sobreposaren a les ibèriques i visigòtiques que han arribat fins als nostres dies i s'hi han emparedat entre les cases adossades. Així hi tot podem veure les torres que despunten per sobre de les cases i en alguns llocs que no han estat ocultades com en el carrer de la Muralla. La jueria continuà al mateix lloc, el cor de la ciutat. La sinagoga era a vint pases de la mesquita.

Mesquites. La documentació de les primeres donacions fetes arran de la conquesta ens indiquen el lloc de quatre mesquites amb la seua dimà (després pous): Santa Maria, Sant Salvador, Sant Bartomeu i Torre de l'Hospital.

La madrassa. Se situava al lloc que ocupà l'Estudi General des del segle XIII al XVI, en l'actual placeta dels Tarongers i junt a la mesquita major.

Els banys. A murbitar hi hagueres dos banys públics. Els més nobles se situaven en el carrer Major i, amb la conquesta, es convertiren en els soterranis del palau del Delme. Més populars eren el que se situaven al carrer d'Abril, els quals es conserven en bon estat de recuperació.

El camp. Els musulmans reberen el camp amb la reforma agrària feta pels romans i amb les infraestructures de reg i continuaren fent de l'agricultura la font de riquesa de la ciutat i les vil·les romanes es convertiren en alqueries.

Els forns de ceràmica andalusí. Se situaven a la Russafa (Rossana) i aportaren gran quantitat de ceràmica.

El patrimoni àrab més important és el lingüístic: La major part dels pobles de la comarca són veus àrabs: Benavites, Benifairó,

Benicalaf, Albalat, Algímia, Alfara i Algar. Al camp es conserven topònims genèrics com séquia, assut, aljub, alqueria...; el nom de les partides i séquies amb veus àrabs: Albasset, Almardà, Almudàfer, Arrif, Russafa (desvirtuat en Rossana)...

Escenaris i restes baixmedievals i moderns

La juevia. Amb la conquesta cristiana la comunitat jueva de Murbitar tingué un significatiu protagonisme com a prestamistes i també com a milícia conversa. De fet, en la dècada de 1273 a 1283 tots els batles de Morvedre foren jueus. La comunitat jueva existia abans de la conquesta hagué de superar les pressions de la primera Unió que acabà imposant el Privilegi General de 1283

pel qual els jueus no podien exercir càrrecs sobre cristians, l'assalt a la juevia en la segona Unió en 1348, el trasllat a Tortosa durant la Guerra contra Castella entre 1362-65, les persecucions de 1391 en què Morvedre es va convertir en refugi dels jueus que fugien, i la pressió de la Disputa de Tortosa en 1413-15. Tot i això, en el segle XV va arribar a ser la Juevia més important del regne. La comunitat jueva

fou una font constant de conversos, procés que facilitaven els Berenguer des de la gestió dels convents franciscans. Els jueus foren expulsats de Morvedre l'estiu de 1492 i al lloc de la Jueria es creà una Vilanova, les cases de la qual van ser adquirides en menys d'un any per familiars i amics conversos, membres de la confraria de peraires en seu a l'antiga sinagoga sota l'advocació del Corpus Cristi. A la fi del concili de Trento, entre 1545-65 i amb la ubicació de la Confraria de Minerva a Santa Maria, la Confraria de Peraires que ocupava la sinagoga sota l'advocació del Corpus Cristi, es va transformar en la Puríssima Sang de Jesucrist i la sinagoga passà a denominar-se ermita de la Sang. A l'inici del segle XVII, amb la venda de l'ermita, la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist comprà mitjançant un censal l'antiga mesquita i després ermita de Sant Bartomeu i en 1607 començà la construcció de la Sang nova que perdura. Tot seguit, la confraria de la Sang va construir el calvari barroc, el qual anava des de l'ermita nova a l'ermita de la Magdalena del Castell.

Cases medievals. Sagunt ha perdut gran part dels edificis medievals, ara que en conserva amb gran part de l'estructura gòtica: Casa de Canino, Casa Gran, Casa dels Folc Guerau, Casa dels Sant Feliu, carnisseria jueva (museu actual), casa del Cohen...

El calvari gòtic. Només conserva el traçat: torre de Mostasaf, placeta de la Pescateria, carrer Major, Lliria, Sant Domènech i Vistalegre.

El calvari barroc. Només conservem el traçat: placeta de la Sang Nova, placeta dels Dolors, carrer Vell del Castell, Pujadada i ermita de la Magdalena.

Els convents de Sant Francesc, de la Trinitat i de Santa Anna. Del primer no

queden més que fotografies i alguna resta recuperada en excavacions, del de la Trinitat només es disposa d'una paret integrada en els edificis actuals, i el convent de Santa Anna està ocupat per religioses.

Les esglésies. Santa Maria fou seu de les corts valencianes de 1365 i de 1428, ací escoltaren missa els reis: Jaume I, Pedro el Cruel, Pere el Cerimoniós, Alfons el Magnànim... i ací començà i acabà la història d'amor entre Joan Argent i Úrsola Vilaroya que inspirà Joaume Roig i Joan Martorell.

La séquia Major. Morvedre heretà tot el sistema de reg creat pels romans i mantingut pels mulsumans. La gestió de la Séquia Major comportà un enfrontament continu amb els senyor feudals de la Baronia fins a la desaparició dels drets senyorials.

Escenaris i restes contemporanis

El calvari provisional de Sant Francesc al convent de Santa Anna. Durant la Guerra del Francès no pogué utilitzar-se el calvari barroc i la passió i mort de Jesús es representà a l'itinerari que transcorria entre els convents de Sant Francesc i el de Santa Anna. La crucifixió es realitzava a la plaça del Pi.

El calvari noucentista. S'inaugurà en 1854. Va ser escenari de les últimes representacions en viu

realitzats per la Confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist i la reforma de la festa en processional segons els estatuts de 1878.

Les Guerres Carlines. Tingueren repercussió en la ciutat, si més no la tercera perquè els carlins incendiaren l'arxiu municipal.

La Tercera República. Acabà amb la restauració monàrquica a partir del pronunciament del general Martínez Campos als Partidors de Sagunt.

Els edificis modernistes. A la ciutat es conserven alguns edificis de principi del segle XX: la casa natalícia del compositor Joaquim Rodrigo i algunes construïdes al Caminrel de Terol.

Les restes industrials. El nucli més gran de Sagunt, el Port de Sagunt, naix amb motiu de les iniciatives industrials de Ramon de la Sota: port, alt forn número 2, església, gerència, habitatges d'enginyers, encarregat i obrers, hospital, economat...

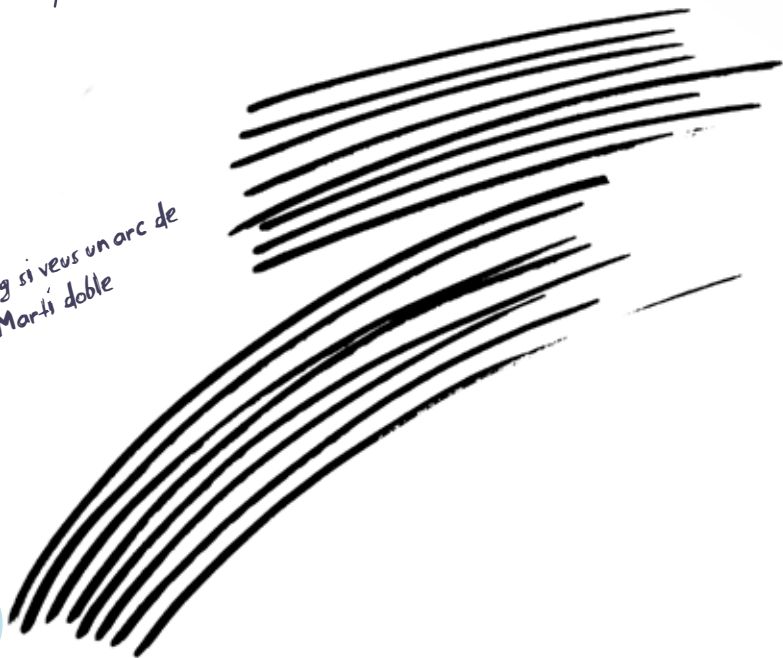
La Guerra Civil. A la ciutat i voltants es conserven: refugis, trinxeres, llocs antiaèris, bateries de costa...

Conxa Cardo Monzó
Presidenta del Col·lectiu
pel Patrimoni

Demana un desig si veus un arc de
Sant Martí doble

...collectius lluitadors com vosaltres

BREU HISTÒRIA DEL COL·LECTIU PEL PATRIMONI SAGUNTÍ QUI SOM?

El Col·lectiu pel Patrimoni és una associació cívica, plural, que va néixer a la Primavera de 2003, gràcies a l'empenta d'un grup de ciutadans i ciutadanes, preocupats per l'abandó i desidia en que es trobava -i es troba- el vastíssim patrimoni en la nostra ciutat. Som una associació reivindicativa que busca sensibilitzar a la població i lluita per un patrimoni recuperat i digne. No ens mou cap fidelitat política, estem convençuts de la importància dels moviments ciutadans, perquè són els que dinamitzen mouen i reivindiquen tot allò que consideren just i raonable per al municipi. L'associació compta aproximadament amb uns 200 associats.

Actualment, la Junta directiva està constituïda pels següents membres: Presidenta: Concha Cardo, Vice-presidenta: Inma Llorens, Secretaria: Celia Paniagua, Vice-Secretaria: Carme Rosario, Tresorer: Gaspar Lluesma, Vice-tresorer: Antonio Ibañez, Vocals: José Luis Alfaro, Rosa Maria Pardo, Javier García, Pilar Cuenca, Mª José Tarazona, Pepe Cortina, Carmen Arnau, Angels Alcamí, Carmen Valera, Enriqueta Peruga, Alberto Pallarés, Veva Martínez, Vicent Ventura, Francisco Mora.

ELS PRINCIPIS

Una de les persones que encapçalà i va moure la formació d'aquesta associació va ser el nostre benvolgut amic, Josep Mª Francés, home actiu i apassionat pel seu poble. Malauradament, ens va deixar ja fa uns anys. Francés era la personificació de l'entusiasme i del treball, sempre disposat per ajudar, parlar amb qui fora... i ho feia en el cor en la mà, sense complexos. El tirem a faltar...

Començarem a funcionar d'una manera un poc provisional, teniem poca experiència, per tant, vam intentar trobar una metodologia de treball que ens fera més operatius.

Vam tenir l'ajuda i l'assessorament de l'amic Ximo Revert, Tècnic cultural, que ens va impartir Seminaris a la Universitat de València i alguns cursets sobre la societat patrimonial en la Universitat Popular.... Apreniem i treballavem.

En el fons es tractava de donar-nos a conèixer, de manera que des d'un principi procuràrem estar presents als mitjans de premsa local,, la ràdio, inclòs la Televisió local(Tele 7) i també la Televisió de Canet.

Escrivíem articles als diaris locals o al *Levante* o *Provincias*, en les seccions comarcals. Hi feiem crítica, sempre constructiva, tot i que alguns no ho veien així, i treiem a reluir les debilitats i mancances del nostre patrimoni, les coses que haurien de fer-

se, comparant-ho en altres ciutats similars... sobretot volíem mirar davant sense caure en els errors del passat.

Una de les primeres decisions adoptades, aconsellats per Ximo Revert, va ser "adoptar un monument". En aquest cas, decidírem que fóra el Castell, perquè creiem i creguem- que és el monument més emblemàtic i més identitari de la ciutat, però, també hi és el més abandonat i descuidat

Portada del llibre de Pepe Francés

EL TABÚ

Aleshores, hi havia un tema que era intocable, era tabú en la societat saguntina, i també en el Col·lectiu. Es tractava del Teatre Romà i les obres que s'havien realitzat per part dels arquitectes Grassi i Portaceli. Al Col·lectiu hi havia persones que estaven a favor i altres en contra, per tant, quan eixia el tema s'organitzava de seguida una guerra civil, d'on eixien espurnes, la qual cosa ens feia molt poc operatius i ens allunyava del objectiu traçat: la cura del patrimoni, la seua recuperació i posada en valor. Prenguerem una decisió: No tocar eixe tema, ja tindriem temps algún dia. Ens autoprohibirem parlar del Teatre per no discutir i provocar una divisió interna entre nosaltres. Vist en la prespectiva del temps, crec que va ser una bona decisió. Nosaltres no podíem solucionar un tema tan complex, hi havia que esperar perquè estava "sub iudice

UNA VISITA AL CEMENTERI JUEU DELS MEMBRES DE LA JUNTA AMB PACO HERRAIZ

LA PRIMERA TROBADA AL CASTELL

D'eixa manera nasqué la Trobada al Castell. En un principi pujaven els quatre gats del Col·lectiu i la premsa. Ara, consisteix en la pujada al Castell un diumenge de primavera. Hem aconseguit congregar a moltíssima gent, acompanyats pel tabal i la dolçaina del Germans Caballer i darrerament, acompanyats pels amics de l'associació "Saguntum Civitas" que hi col·laboren de franc i li donen color i alegria a l'acte, a més de la recreació històrica. La Trobada és una festa reivindicativa on es posa en evidència la situació del monument més emblemàtic de Sagunt i la necessitat d'una recuperació digna. A l'acte, sempre convidem a una persona de relleu que ens delecta contant en un Manifest, les impressions que li provoca el Castell i les mesures que s'haurien de prendre per tal d'acabar amb la desidia i l'abandó. En aquest apartat, hem d'agrair els discursos de Mª Josep Picó, Toni Gòmez, Quico Fernández, Elena Uriel, Antoni Andrés, Fernando Delgado, Javier García, Ximo Revert, Marc Ferri, Amadeu Ribelles, Alfons Muñoz... En acabar, convidem al personal a fer visites guiades pel monument i la gent gaudeix del Castell en un matí bellíssim de la Primavera.

UNA DE LES TROBADES

EL FUNCIONAMENT

Al principi de la nostra existència, teníem algun patrocinador o "mecenes", que ens ajudava econòmicament, molt abans de la crisi econòmica. D'eixa manera vam poder finançar els tríptics que ens donaven a conèixer, les samarretes que veníem en la fira medieval, la qual cosa servia per a poder pagar els cartells o les banderoles que també veníem. Nosaltres no teníem fons econòmic, els diners procedien de la quota de 5 euros que pagava qualsevol persona quan s'associava al Col·lectiu i després ja no pagava més. Anavem tirant fins que la crisi ens tancà les aixetes i haguérem de demanar subvencions a l'Ajuntament. Però, ens adonàrem de la misèria de la subvenció municipal.. i l'hem desestimada de moment, de manera que els associats ens donen voluntariament, quan poden, la quota anual i anem tirant.

Crec que som un cas insòlit de funcionament sense diners. Nosaltres no cobrem, però tampoc paguem a ningú dels col·laboradors que ens ajuden, tots van de franc.. i podia fer una llista prou llarga: Sento Llobell (que ens dibuixà la boteta del pas a pas) Amadeu Ribelles, Manolo Civera, Carla Flors Quico Fernández, L'Associació de guies: David, Jessica, Carme, Celia, Jose, Ramón... Agrair també a Paco Herraiz, promotor dels Voluntaris que netegen el Castell i guia acompanyant quan fem la "Ruta de la guerra del Francès", Dionis Martínez, Antonio Ortiz, Natxo Corresa, Paco Novella, Josep Martínez Rondán, Jose Ramón Carbonell, Lluís Mesa, Pepe Vila, Juan Vicente Beltrán, Enrique Martínez el promotor de la Domus Baebia i tot el personal de la casa, Gemma López-directora del Museu de la indumentaria Greco-Llatina, Pepe Espinosa i Carme Michavila que

al costat d'Elena Uriel, formàren el jurat del I Concurs de Dibuix a 2017 i tants altres, alguns dels quals, segur me n'he oblidat i els demane perdó

La nostra activitat és fonamentalment reivindicativa, és per això que estem sempre en la premsa, o posant cartells, organitzant conferències, fent doncs, divulgació per correu electrònic o mitjançant el nostre Facebook o el nostre blogg(*pel patrimoni saguntí*), o anant a la ràdio per anunciar qualsevol tema que considerem d'interès. A les reunions de la Junta, totes les decisions se prenen per consens i la relació entre nosaltres és molt bona. Les reunions ordinàries, són el segon i quart dimecres de cada mes, en la Casa de Cultura Capellà Pallarés a les 7 de la vesprada

LES RELACIONS INSTITUCIONALS

Nosaltres ens hem presentat a tots els alcaldes de Sagunt des que hem nascut. Hem anat a saludar-los i oferir-los col·laboració. No tenim fidelitat política, perquè considerem que el patrimoni és de tots i totes. Tot i això, crec que hem sigut molestos per alguna autoritat municipal, perquè els diem les veritats. Tenim molt clar que no hem nascut per complaure ningú, sinó per dir- respectuosament- allò que considerem. Eixa és la nostra praxis.

Tot i això, les relacions sempre han estat educades i correctes. Hem intervingut moltes vegades al Plé de l'Ajuntament fent preguntes i presentant mocions. En un altre nivell, també ens hem mogut, per tal de reivindicar i demanar pel nostre patrimoni. Fent memòria, ens hem reunit amb la Delegació de Govern, alcaldes, Consell Valencià de Cultura, Direcció General de Patrimoni, Diputats de les Corts Valencianes i Diputats al Congrés. El tema fonamental ha estat sempre el mateix: fer evident el potencial patrimonial de Sagunt i recuperar la seua dignitat.

EL PROBLEMA DEL TEATRE ROMÀ DE SAGUNT

El Teatre Romà estava "sub iudice", molt abans de la finalització de les obres, per un recurs interposat per l'advocat valencià, Marco Molines. En 2008, va eixir la sentència, declarant les obres il·legals. Això va ser una bomba que torna a inflamar les discussions i les opinions. El perill de l'enderrocament de les obres era pràcticament immediat i real.

El Col·lectiu acatà la sentència, però, com no podia ser d'una altra manera, no la compartia. No compartir-la significava prendre postura. El nostre plantejament era: que ens agradara o no, l'obra realitzada, l'enderrocament significava una despesa molt important, en detriment d'altres coses, i més, sense la possibilitat de que l'edifici tornara a l'estat original d'abans de les obres de Grassi-Portaceli. Nosaltres, només volíem mirar davant, no volíem destruir, no hi havia la segura possibilitat de que l'edifici tornara a l'estat anterior. Per tant, romandria un muntó de runes per tota l'eternitat.

En definitiva, començarem a moure'ns, trobarem la solidaritat i ajuda de moltes persones, encapçalarem reunions amb associacions de tot tipus: comerciants, empresaris, fallers, associacions de veïns, televisió i diaris locals, Radio Sagunto-, buscarem la firma dels partits polítics en contra de l'enderrocament. Tots acudiren a la crida, tots signaren en contra de l'enderroc, menys el PP.

De manera que el dia 29 de gener de 2008, dimarts, convocarem una concentració de protesta, en contra de l'enderroc. Hi havia milers de persones en tot el Camí Real, davant de l'Ajuntament, i allí estàvem nosaltres en una pancarta en contra de l'enderroc i amb les portes de l'Ajuntament tancades. En aquell moment, l'amic Toni Gómez, escriptor i periodista saguntí, va llegir un **Manifest**, del que era autor, que començava així: **"Perque estimem al nostre poble, cal construir i no enderrocar...."** Era emocionant. Hi acudiren, polítics, alcaldes de la comarca, diputats i senadors, artistes, periodistes, ciutadania, sindicalistes, televisions, radios.... Va esser un èxit i jo crec que hi va marcar un punt d'inflexió.

REUNIÓ ASSOCIACIONS

Aquell tema tan complexe i tan difícil, es va dilucidar, mitjançant una Comissió d'Experts, nomenada per la Conselleria de Cultura que va dictaminar que no es podia enderrocar el mur de tancament com deia la sentència

La Junta del Col·lectiu a la concentració del 29-1-2008

ACTIVITATS

Ja són anys els que estem a la palestra. A poc a poc hem anat reorganitzant-nos. Hem diversificat les nostres activitats. En una de les reunions, Pepe Francés, va insinuar la idea de mostrar el Patrimoni a la ciutadania, per tal de sensibilitzar-la. Tots aplaudirem la iniciativa. I es posarem en marxa....nosaltres erem i som molt conscients d'allò que diu: **"No es pot estimar allò que no es coneix"**, per tant començarem el **"Sagunt pas a pas"**. De manera que des de 2010, un diumenge al mes, eixim a visitar algún monument o carrer de la ciutat i el mostrem a la ciutadania. Ho anunciem previament mitjançant cartells que posem per la ciutat o ho diguem per Radio Sagunto, els mitjans de comunicació locals, blogg, Facebook, o correu electrònic...

Per a realitzar les visites, busquem persones que sàpiguen la història d'un lloc, monument, etc... Poca gent ens ha dit que no. Ells ja saben que no podem pagar, però venen i comuniquen el seu saber generosament, el millor que poden, i la ciutadania gaudeix d'unes explicacions savies, clares i contundents

Sta. Maria

Visita a la Ciutat industrial

I.... cada vegada, ve més gent, la qual cosa és una alegria i un goig, veure la gent atenent de manera tan respectuosa. Una altra tasca que mamprenguérem va ser senyalitzar el poble i el Castell tot i que alguna persona es va enutjar... El Castell el tornarem a senyalitzar, de nou, el 2017.

Visita al Castell

Altres activitats han estat reunir-nos amb les distintes associacions que tenen els mateixos objectius, com el Centre Arqueològic i el Centre d'Estudis del Camp de Morvedre, on vam reclamar un Pla director del Patrimoni de Sagunt. El Pla se va aconseguir, era una vella reivindicació. Al febrer de 2012 organitzarem unes "Jornades de Patrimoni" a nivell comarcal amb la participació de l'associació "Arrels" d'Estivella i la "Asociación de Amigos de la Escuela de Aprendices" el Centre d'Estudis del Camp de Morvedre, el Centre Arqueològic i la col.laboració de l'Ajuntament. En aquesta

ocasió vam aconseguir la promesa de l'alcalde de Sagunt Alfredo Castelló, de formar

Taller de cultura clàssica en la Domus Baebia.

un Consell Assessor de Patrimoni Municipal que funciona regularment on estem representats. Amb motiu de la petició per a ser Patrimoni de la Humanitat, al desembre de 2016 se va formar solemnement el "Consell Assessor de Patrimoni de la Humanitat", on també tenim un lloc i treballem amb molta il.lusió.

L'ACTUALITAT

El nostre compromís amb la ciutat està molt clar. No estem ací sols per a cridar i protestar, estem per la dignitat i l'autoestima d'una ciutat i un patrimoni de més de dos mil anys, per crear consciència i per tant, fer evident el que pot repercutir en la població: guanyar, niu de llocs de treball, visites turístiques... Bàsicament, hi és un tema de voluntat política, això i la manca d'un projecte clar, provoca una gran deixadesa, de manera que tot va molt espai, la qual cosa, de vegades, ens desespera

Però també hem tingut satisfaccions. Hem rebut fa uns anys un PREMI per part de la FALLA "EL PALLETER" del Port de Sagunt, reconeguent la nostra tasca, el PREMI SAGUNTÍ DE L'ANY, per part de la Falla Santa Anna i al desembre de 2016, reberem el premi a l'INICIATIVA SOCIAL d'Onda Cero de Sagunt. Estem contents.

Fent la ruta d'Úrsula

Els companys Toni Ibañez i Jose Luis Alfaro, senyalitzant el Castell

Actualment, seguim en les visites guiades, que combinem amb conferències, sobre algún tema patrimonial on els conferenciants, són professionals en la matèria i ens aporten la seua perspectiva. Per les conferències han passat: Jesús Hugué, secretari executiu del Consell Valencià de Cultura, Carmen Aranegui, catedràtica d'Arqueologia de la Universitat de València, Carmen Morenilla, catedràtica de Grec de la Facultat de Filologia de la Universitat de València, Joan Feliu, professor d'Art de la Universitat de Castelló

*El Consell Assessor del Patrimoni de la Humanitat
16-12-2016*

Visita a l'Alto Horno

El curs passat, encetarem una nova activitat. Organitzarem un Concurs de Dibuix per a xiquets de Primària. Un día, dibuixaren el Teatre romà i un altre l'Alto Horno. Pensem continuar en eixa tasca, els xiquets són el futur. En esta ocasió vam tenir la col.laboració de l'Ajuntament i esperem que continue.

La Conferència de Carmen Aranegui

Premi Onda Cero. Desembre 2016

Estem, doncs, en una cursa de fons. No s'acaba mai. Tot va molt espai, tot són problemes i hem tingut ocasió de sobres de comprovar la manca de voluntat política. Cal revestir-se de molta paciència i tenir molta energia. De vegades, és difícil no decaure, però continuem. Potser se pregunten si tot

eixe esforç val la pena. Estem convençuts que sí. Estimem el nostre poble i volem que isca de la letargia. És evident que pobles amb un potencial patrimonial similar, (cas de Cartagena) estan vivint pràcticament dels recursos culturals. Eixe podria ser el nostre cas. Però, per arribat-hi cal fer una planificació seriosa, una fulla de ruta, un consorci o patronat que pose part del finançament, una oficina de projectes que estiga al corrent de les subvencions i europees i elabore projectes, una coordinació entre les administracions...i voluntat política. De tot això, a Sagunt no n'hi ha res.

Trobada al Castell

El concurs de dibuix

Visita al Calvari Vel

EPILEG

Crec que la serietat que hem demostrat fins ara, ens ha obert les portes de les institucions i de la ciutadania. Humilment, hem mostrat les possibilitats, de la ciutat i hem incitat a la reflexió. Vivim en un poble meravellós i ens l'estimem, simplement.

Sagunt: Escenari de la Història, mereix ser Patrimoni de la Humanitat. Treballarem de valent i amb il·lució per tal d'aconseguir-ho. Finalment, gràcies a la ciutadania que sempre ens acompanya. M'acomia de un prec: necessitem sàbia nova, gent que es comprometa en esta tasca. Els assegure que no s'arrepentiran, treballar pel nostre poble és una satisfacció. Vull acabar recordant als amics, Isidre Peris i Pepe Francés, que ens han deixat. Les persones s'acaben, però sempre romandrà la seua empenta. Gràcies per tot!!

Demana un desig si et trobes una fada

...conèixer Sagunt. Sagunt Didàctica

Vaja per davant que amb aquest article no pretenc donar cap tipus de lliçó a ningú, simplement plantejar una possibilitat que tenim al nostre abast i que si algú es mostra interessat en posar-la en pràctica, espere gaudisca com cada vegada que ho he fet jo amb els meus alumnes.

Tenim la sort de viure a una ciutat on la història ha deixat empremtes més que interessants. Des de l'edat del Bronze fins els nostres dies, no hi ha període històric del que no disposem de referències a Sagunt. La història, com a matèria d'estudi, sempre ha resultat més prompte pesada i avorrida per a la majoria d'estudiants; i dic per a la majoria perquè sempre hi ha qui s'enganxa com és el meu cas. Açò ho vaig poder comprovar des dels primers anys que comencí a treballar com a mestra.

Fa uns anys, em vaig plantejar treballar totes les matèries relacionant-les amb la Història, en general, i la de Sagunt, en particular. Així vaig preparar treballs, de totes les matèries, relacionats amb els diferents períodes, complementant-los amb diferents visites per Sagunt realitzant recorreguts relacionats amb cadascun d'ells. Aquestos recorreguts acompanyats de llegendes, contalles, curiositats, investigacions, ... m'han ajudat a transmetre, com a mínim, un cert interès per aquesta matèria que tant ha de dir-nos. A l'inici de curs comencem descobrint la

formació del nostre planeta i l'evolució des de la primera cèl·lula fins els homínids, el Paleolític i el Neolític. Així arribem a l'Edat dels Metalls i els pobles preromans que ens serveixen de motivació per a fer el...

PRIMER RECORREGUT (jornada lectiva de matí): el fem després de treballar, com acabe de dir, la prehistòria i els pobles preromans centrant-nos fonamentalment en la cultura ibera a la que pertanyem. Amb aquestos coneixements bàsics fem el recorregut pel camí empedrat que discorre la falda del tossal del castell, per darrere les vivendes de la zona coneguda com Les Penyetes. En arribar a la pujada al castell es fa una parada als peus del temple del fòrum romà, on observem les restes d'un altre més antic, probablement iber, fent particular menció de la diferència de color i tamany entre les pedres iberes i posteriors així com del traçat d'un carrer del poblat. Seguts a terra, o a les diferents pedres de l'esplanadeta i a sota els pins, observem el Pic dels Corbs per a localitzar el lloc on es van trobar les restes més antigues de la zona, i els llig la Llegenda de la fundació de Sagunt envoltats per l'ambient que a poc a poc s'ha anat creant en el grup.

Continuem el camí baixant l'últim tram de la pujada a l'entrada del castell i seguim per la Senda dels Lladres fins arribar a la zona coneguda com Las alturas de Aníbal on recordem l'episodi de la Destrucció de Sagunt i l'ocupació de la ciutat per l'exèrcit cartaginés. Seguim fins al mur ciclopi de l'antiga muralla ibera i poc després a la zona coneguda com Els tres pouets on es poden observar els antics pous d'aigua i restes d'una antiga vivenda sobre la roca.

Acabades les observacions tenim dues opcions: tornar enrere i fer la baixada per la pujada al castell o seguir la senda i entrar a la ciutat pel carrer Vistalegre.

SEGON RECORREGUT (jornades

lectives completes): per a fer aquest recorregut s'acompanyem d'un quadernet de treball que ens ajuda a descobrir coses noves. El realitzem en dues jornades dins les setmanes en què treballem l'Edat Antiga: Roma.

Primera jornada: coincideix amb la visita a la Domus Baebia on realitzem els tallers de mosaic i escriptura romana, a més de rebre una explicació general d'alguns aspectes de la vida a Roma i el seu imperi. Posteriorment visitem el museu amb peces íberes (destacant-ne el Bou) i romanes. Pugem al Teatre Romà i treballem les diferents zones, la rehabilitació del monument, i l'acústica. Recorrem els diferents accessos a les còaves i les diferents entrades al teatre i la relació que aquesta distribució tenia amb les diferents classes socials del poble romà.

Segona jornada: coincideix amb la visita de la Via del Pòrtic i la Domus dels Peixos. Comencem observant les restes de les pilastres de l'antic pont per a dirigir-se cap a

les restes de l'entrada al circ abans d'arribar a la Via del Pòrtic on posem especial atenció a la maqueta i imatges de l'exposició, així com a la xarxa de clavegueres i tamany de les pedres segons la funció que realitzaven. Observem la zona d'època musulmana a la que farem referència en el seu moment. Posteriorment fem la visita a la Domus dels Peixos abans d'emprendre la pujada cap al castell, fent primer una parada davant el mur del Temple de Diana. Una vegada al castell fem el recorregut començant per la Porta d'Almenara i el Fòrum romà fins arribar a la zona coneguda com Las alturas de Aníbal, però en aquesta ocasió des de dins del castell. Al llarg del recorregut observem les diferents modificacions que es van fer al castell segons les diferents èpoques d'ocupació. Entrem al lapidari per diferenciar inscripcions íberes i romanes. I al peu de la Torre d'Hèrcules recordem la llegenda de la fundació de Sagunt i llig una altra: El cavall d'Or. Després comencem el camí de tornada comentant i contestant totes les curiositats que de camí va preguntant la xical·la, i que recordarem en posteriors activitats a l'aula.

SAGUNT ROMÀ

EL PONT

COMENCEM EL RECORREGUT OBSERVANT AQUESTES DUES PILASTRES SITUADES ENMIG DEL LLIT DEL RIU.

SAPS A QUIN TIPUS DE CONSTRUCCIÓ PERTANYEN?

PER A QUÈ CREUS QUE EL NECESSITAVEN?

EL CIRC SEGLES I - II DC

OBSERVA LA IMATGE. FIXA'T EN EN ELS ARCS QUE MARQUEN L'INICI DEL PONT. AIXÍ ÉS COM PODRIA HAVER ESTAT A LA NOSTRA CIUTAT. PINTA AMB BLAU UNES LÍNIES ONDULADES FENT SEMBLAR LES AIGÜES DEL PALÀNCIA.

SAPS QUINES ACTIVITATS ES REALITZAVEN EN AQUESTA CONSTRUCCIÓ? AJUDA'T AMB LES IMATGES POSANT-HI PRIMER ELS NOMS QUE CORRESPONEN A CADASCUNA:

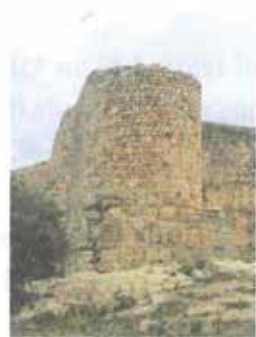
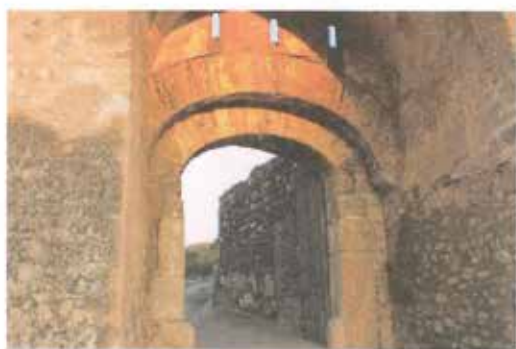
QUADRIGA - GLADIADORS - AURIGA - BIGA.

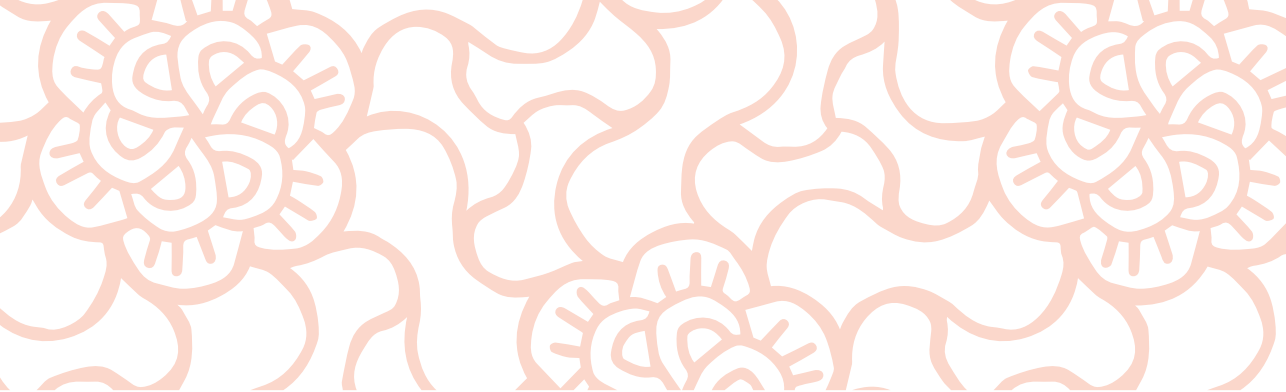

TERCER RECORREGUT (jornada lectiva completa): endinsats en la màgia de l'Edat Mitjana i les diferents cultures que van guerregar i conviure durant mil anys, realitzem el recorregut començant pel Raval i l'esglèsia de El Salvador. Entrem pel carrer Major per saber on estava l'antiga Porta Ferrisa i recorrem tot el carrer observant els carrerons que hi desemboquen així com façanes, escuts i el Palau del Delme, per a entrar a la Plaça de la Peixcateria per davall les arcades i passar a la Plaça Major on vorem la porta amb escut de l'Almodí i les porxades típiques d'aquest període. Seguirem pel carrer del Castell per a observar edificis i escuts (Palau del Duc, la Casa del Mestre Penya,...); pel carrer del Dolors arribarem a l'entrada al carrer de les Penyetes. En aquest punt hi ha alguna que altra curiositat com la pedra base de l'entrada al barri cristià, l'hipogeu jueu accessible, o l'ordre que per aquells anys va donar un jutge per a que es poguera vendre la casa del xamfrà. Travessant la placeta de la Sang topetem amb el Portal de la Juderia que ens dona accés pel carrer Sang Vella a tota aquesta barriada tan característica per la seua configuració que podrem observar passejant els carrers de Rams, Segovia, Antigones i voltants, fins arribar al carrer del Teatre Romà que ens conduirà a l'esglèsia de Santa Maria des d'on passejarem el carrer de Cavallers visitant la Casa del Capellà Pallarès i la Casa dels Quatre Cantons per baixar pel carrer de l'Hospital fins el Forn dels Banys, tornant a la Plaça Major pel carrer Abril, on acabarem aquesta ruta.

Al llarg del recorregut hi ha altres curiositats a valorar com el lloc de l'antiga sinagoga, l'ermita de la Magdalena i sant Blai, les arcades d'accés al barri, etc...; a l'igual que en l'anterior recorregut, comptem amb un quadernet de treball que ens ajuda a comprendre i localitzar gran part de tot allò que hem vist i visitat.

SABUT MITOBEVAL

QUART RECORREGUT (jornada lectiva completa): en aquesta ocasió el fem coincidir amb la visita a l'Ajuntament i recepció per part de l'Alcalde i regidors o regidores que hi puguem atendre'ns; també tenim un quadernet de treball que ens servirà de referència per a treballs d'investigació posteriors.

Ens situem en la Plaça Cronista Chabret, la Glorieta, com a punt de partida observant el monument a José Romeu on llegim del quadernet les dades més importants de la seua biografia per a comprendre el motiu pel qual aquest monument està al centre de la ciutat.

Durant la visita a l'Ajuntament posem atenció fonamentalment al Saló de Plens i als textos de les dues plaques commemoratives, així com als dos bustos (Chabret i Romeu) i a les banderes que el presideixen, fent les explicacions oportunes.

Aprofitem la recepció per part de l'Alcalde i regidors, si és el cas, per a plantejar qüestions d'interés general o sobre les tasques que desenvolupen pel seu càrrec.

En deixar aquest edifici, recorrem el primer tram del Camí Reial per tal d'observar façanes d'edificis corresponents a final del segle XIX i inicis del XX. Tornem a l'espai de la Glorieta per a observar els diferents edificis públics i privats que l'envolten així com el monument al mestre Rodrigo. Per a finalitzar, i amb l'ajuda de les dades i imatges del quadernet, farem un recorregut per les diferents èpoques i modificacions que s'han fet en aquest espai al llarg del segle XX.

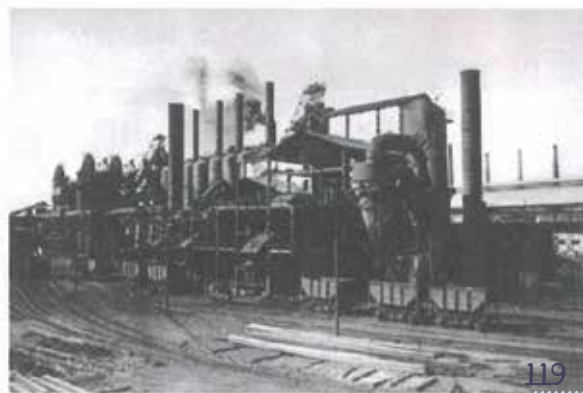
A poc a poc i recorregut a recorregut, xics i xiques van descobrint dades, edificis, curiositats, monuments que fins eixe moment els havien passat desapercebuts. Però el que més els sol cridar l'atenció és que en arribar a casa i contar-ho als pares, molts d'ells i elles tampoc coneixien allò que els contem, fins i tot, els proposen d'aprofitar dissabte o diumenge per a repetir l'activitat ajudant-se dels quadernets.

Com he dit al principi, açò no és una lliçó, és una opció que pose a l'abast de tota aquella persona que tinga interès per conèixer un poc més a fons la nostra ciutat, gaudint...d'uns passejos relaxats però plens d'història.

SAGUNT MODERN I CONTEMPORANI

Battaglia di Sagunto

dm 18

Desi
nos

per la

Lingua...

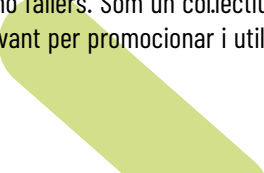

Seguint la nostra trajectòria per la cultura i defensa de la nostra llengua els desitjos estan relacionats amb la llengua.

A Santa Anna fa més de 25 anys que defensem la llengua i promocionem l'ús normalitzat d'aquesta. Vam ser pioners l'any 1982 canviant el format del llibret per introduir una part temàtica amb articles relacionats amb la nostra ciutat amb autors de la comarca. Després les setmanes culturals (enguany fem 25 anys) amb les exposicions i les xerrades, les visites guiades a monuments i poblacions de la comarca vam donar nou impuls al treball per promocionar i usar la nostra llengua. Inclús vam publicar el llibre "el terme de Sagunt" que va sorgir de la informació d'una setmana cultural i de l'esforç de Pepe Francés i Daniel Alepuz.

La necessitat de tenir una televisió on escoltar valencià i estar amb contacte amb les tradicions i cultura popular de tots els municipis de nord a sud. I per descomptat la tasca que des de les comissions falleres podem realitzar per ús i promoció del Valencià a tots els àmbits, tant fallers com no fallers. Som un col·lectiu molt important i crític, així que volem donar una empenta endavant per promocionar i utilitzar la nostra llengua, la qual ESTIMEM tant.

dm18

Demana un desig trencant un os de
pollastre

...sense terra en la boca

Quan inicie estes línies, acaben de convocar les places i les borses de treball de Canal 9 (ara À Punt), aquella televisió pública valenciana que algun dia (algun dia) volia ser digna i ho va perdre tot pels temors dels fundadors (creien que els valencians érem menors d'edat i bovets, i sempre en seríem), per la instrumentalització com a agència de col·locació de los míos, per la imitació del sensacionalisme de les televisions privades (no perdre share...), per la manipulació informativa al servei de, pel col·laboracionisme fidel als mandamassos i per tot allò que ja sabeu. Algun dia va tindre dignitat, algun dia.

Disposar d'una televisió no és garantia de res, perquè, al capdavant, és una obra humana, amb les virtuts i els vicis humans. Fa uns quants anys, innocents, pensàvem que les televisions eren imparcials i contaven la realitat. Quina

innocència, la dels súbdits no conscients del seu paper dins de la roda! El poder sempre ha controlat la informació i la propaganda per al seu interès; i no n'hi ha més. El que costa d'entendre és que tants milions de valencians i valencianes, ja en el segle XXI, estigueren callats pagant una televisió al servei del règim amb el *share*, o quota de pantalla, més ridícul, segurament, del món. No cal explicar quin era el grau de manipulació informativa ni com s'havia arribat a eixe ridícul, veritat?

Anem ara a la nova/repintada televisió pública: per a treballar en À Punt no cal ser nacionalista militant, però sí valencià militant i bon professional (preparat i amb ètica). Com a ciutadans que l'hem pagada, la paguem i la pagarem (encara que continue tancada), hem de demanar uns mínims, no? Doncs eixos són els que exigisc jo: transparència, qualitat (*lato sensu*), valenciana i ben gestionada.

Les gestions no van al ritme que agradaria a tots els qui tenen encara una certa esperança de poder sintonitzar una radiotelevisió valenciana de qualitat. Era un anunci primerenc dels programes electorals i, després, del Govern del Botànic que s'allargaaaaa. Ha passat l'equador de

la legislatura, i de l'estiu fins al moment de tancar esta col·laboració s'han fet públiques algunes informacions de com va el procés:

Juliol de 2017: està enllestida la proposta de Llibre d'Estil de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació, abans RTVV. El debat està servit.

Setembre de 2017: es publiquen les llistes de les puntuacions per a les places d'À Punt. Gent contenta, aspirants joves desencantats perquè no tenen cap possibilitat de treballar-hi.

Octubre de 2017: el Ple de l'AVL aprova el dia 27 l'informe tècnic de la Unitat de Recursos Tecnolingüístics sobre el Llibre d'Estil de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació. El dia 31, el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* convoca el procés per a la contractació laboral temporal de 7 llocs amb rang de cap de servei i de subdirector/a en la Societat Anònima dels Mitjans de Comunicació de la Comunitat Valenciana.

Ho deixem ací, que m'apreten els santanners i cal presentar ja l'article. En un panorama televisiu cada vegada més obert i variat -ja no sé quants canals de bruixes,

bruixots i tarotistes he esborrat en la meua tele-, no s'entenen les maniobres polítiques perverses que van privar els valencians de poder veure televisions en la seua llengua. Ja m'enteneu... C9, TV3, etc. Ja sabem que els catalans i els valencians no s'estimen el seu país i la seua cultura de la mateixa manera, però a qui no li agrada pot fer com jo: eliminar els canals de tararots i no imposar què pot o no pot mirar cadascú des del sofà privat de sa casa en calçotets, en bragues o en posició indefinible. La privacitat és o hauria de ser sagrada (ara, per desgràcia, no tant, Internet *gratias*).

Els valencians militants per la llengua no necessitem que tot el món parle valencià; això, més que un desig, és una quimera. Més aviat, necessitem ser respectats i, abans de res, respectar-nos a nosaltres mateixos (passeu-me la redundància múltiple, del tot rellevant). Què vol dir *respectar-nos*? Ho posaré en singular i s'entendrà millor: quan una persona va en contra d'una característica seua que és bona, no s'està respectant a ella mateixa. La cosa és que sembla que tenim tendència a imitar, a fer massa cas de les raons dels altres per fer-nos creure que els

valencians som poca cosa i a sentir-nos-en culpables. Si *som* poca cosa, la nostra llengua també ho serà: serà de menor categoria que la dels altres, menys útil, etc. Per derivació, altres llengües seran millors en tots els sentits. Estic parlant de les nostres percepcions i sentiments sobre les llengües, d'allò que ens han fet creure en el passat, quan ens deien i ens creïem a cegues que "el valencià és de poble", "el valencià no val per a tot", "la ciència no pot expressar-se en valencià", "el valencià és per a riure's i fer festa", "quan ixes de València ja no serveix", "té pocs parlants" (pocs?), "si els famosos no parlen en valencià serà per *algo*", i un llarg rosari d'arguments que, com la goteta en una cova, ha anat construint alhora estalactita i estalagmita i han acabat fent pilar, i ben dur.

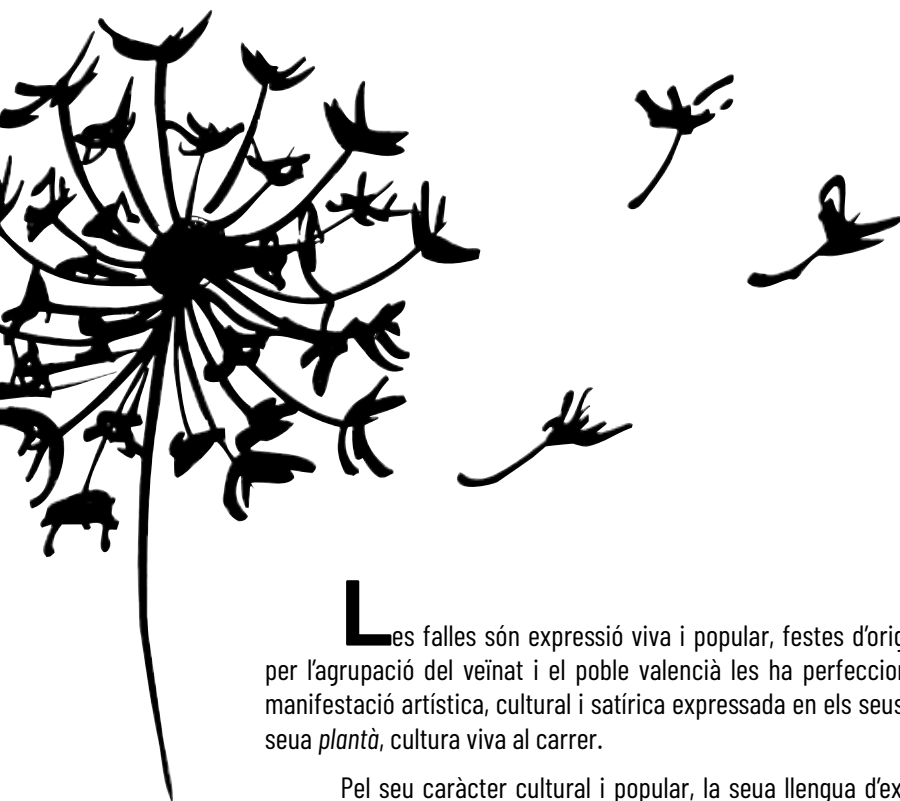
No necessitem que ningú ens perdone la vida per ser com som, per parlar com parlem. Cap cultura mereix ser insultada, denigrada o anorreada, i menys encara que els seus membres contribuïsqen a la pròpia denigració i autodestrucció. Els valencianoparlants estem en este cas: si volem, es pot revertir. I no vindran de fora amb fórmules màgiques...

Desitgem més valencià en les falles

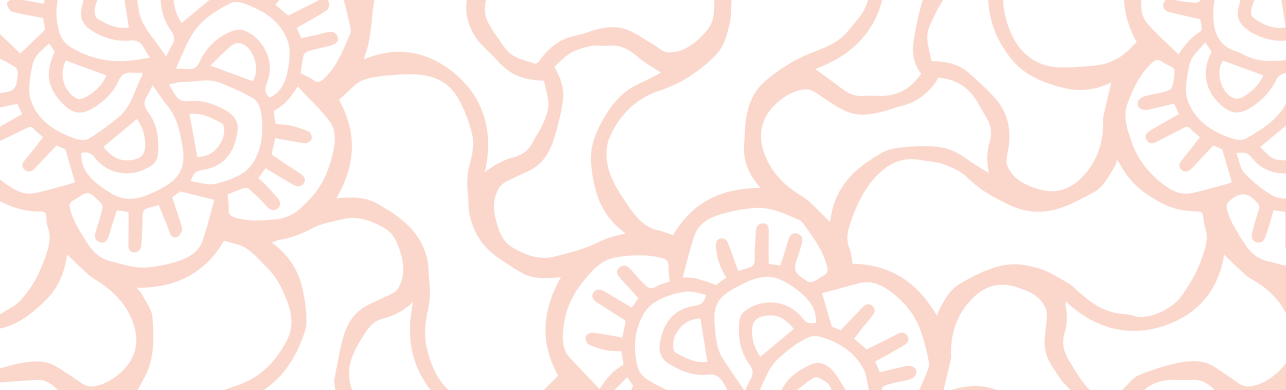
Eva M Marco Raro
Delegada de Llibret
AC Falla Santa Anna

*Demana un desig bufant una dent
de lleó*

Les falles són expressió viva i popular, festes d'origen artesanal, que sorgiren per l'agrupació del veïnat i el poble valencià les ha perfeccionat al llarg del temps. Són manifestació artística, cultural i satírica expressada en els seus monuments fallers amb la seua *plantà*, cultura viva al carrer.

Pel seu caràcter cultural i popular, la seua llengua d'expressió és el valencià, que moltes vegades no s'utilitza suficientment. Encara hem vist molts monuments fallers amb explicacions de la falla en llengua castellana o en un valencià molt lluny del que coneixem com valencià normatiu, utilitzant grafies castellanques com la Ñ o CH. I veritablement és molt cridaner, ja que hui en dia els nostres fills escriuen valencià i lliguen en valencià quasi millor que en castellà, i tenim a la nostra disposició informació, correctors o assessorament lingüístic. Encara que actualment les institucions públiques com ajuntaments, Generalitat o Diputació realitzen campanyes per la promoció i ús del valencià en diferents sectors i àmbits socials i festius de la població, l'ús de la nostra llengua és insuficient.

En el 2015, les dades de l'enquesta d'Escola Valenciana del Coneixement i Ús del Valencià eren tristament roïnes: cada vegada hi ha més gent capaç de parlar valencià, però cada vegada hi ha menys gent que l'utilitze en la seua vida quotidiana. L'enquesta va concloure que el 85 % de la població valenciana creu que el valencià s'hauria d'usar més que en l'actualitat.

Precisament, les comissions falleres hem de promocionar i lluitar per la defensa de la nostra llengua. Ja sé que les falles amb els nostres llibrets som grans difusores de la llengua, de la cultura popular i de la sàtira, però no sols cal utilitzar el valencià escrit en les explicacions de les falles o en les poesies i articles del llibret. Cal utilitzar el valencià de forma oral en totes les vessants de la vida.

Desitgem que el valencià estiga al carrer, als monuments fallers, a les presentacions de falla, a les setmanes culturals, a les reunions de la falla... que tinga un ús quotidià en tots el àmbits.

Encertadament, en el VI Congrés Faller de la nostra Federació Junta Fallera de Sagunt es fa un pas endavant, encara que en la meua opinió insuficient, respecte de l'ús del valencià en les falles de Sagunt, amb la inclusió en l'article 3 del següent text:"

*"Es declara **d'ús preferent** el valencià per a totes les activitats d'àmbit faller, per a contribuir a la seua conservació, difusió i divulgació. Les normes gramaticals i ortogràfiques oficials per a la FJFS i les falles que la formen seran les dictades i aprovades per l'únic ens normatiu de la llengua: l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i, per tant, totes les falles hauran de fer ús de la seua normativa per*

a poder participar en els concursos oficials fallers (llibrets, crítica local, narrativa i poesia, etc.). La no-acceptació de la normativa oficial reconeguda per l'Estatut d'Autonomia farà que no es puga participar en estos concursos i certàmens i, en cas de participar-hi, perdran els premis que pogueren haver guanyat."

L'ús preferent del valencià en les activitats falleres deixa oberta la possibilitat d'utilitzar el castellà a les activitats d'àmbit faller. Tot i que la majoria de les comissions utilitzen exclusivament el valencià en les seues activitats públiques, encara es donen circumstàncies que "fan mal a la vista":enguany en alguna Setmana Cultural hem vist exposicions amb explicacions completament en castellà. Si les setmanes culturals són actes fallers que pertanyen a la Delegació de Cultura de la nostra Federació, caldria que estigueren en valencià...

Ben cert és que al llarg dels anys en les falles del Camp de Morvedre l'ús del valencià i la preocupació per la llengua ha anat en augment, però encara queda camí per recórrer... Des de la Federació s'ha treballat per la cultura en valencià: certàmens de narrativa, teatre en valencià, concursos de llibret en els quals sempre la nostra associació participa.

Que podem fer pel valencià els fallers i les falleres?

Els que coneixem la llengua simplement utilitzar-la, per a les convocatòries de reunions, per a les explicacions de la falla, per a tota activitat fallera que es desenvolupe al voltant de la nostra festa. I els qui no la coneixen... conèixer-la i estimar-la.

dm 18

Desi-
nos

per la

Seguallat...

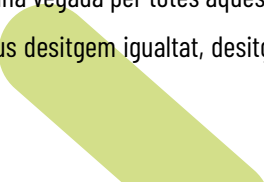

A la societat actual encara existeixen situacions de desigualtat, les dones malauradament encara sofrem situacions on no ens valoren igual que als nostres companys, un exemple habitual al treball és el sou, encara que moltes dones treballen igual que els homes el seu sou és inferior al dels seus companys. Altre exemple l'hem viscut moltes de les dones que en ser mares, hem deixat enrere la nostra professió per no poder conciliar la vida laboral o hem hagut de reduir la nostra jornada per atendre als nostres fills i clar hem de ser nosaltres perquè els nostres companys tenen generalment millor sou...

A més la creixent violència masclista d'aquests últims anys en augment ens fa demanar que acabe ja d'una vegada per totes aquesta situació.

Per aquests motius **desitgem** igualtat, desitgem acabar amb la violència, desitgem educació no sexista .

dm18

Sandra Atienza Rovira
Agent d'Igualtat Membre
del Consell Municipal de la
Dona Compromís per Sagunt

...reptes del feminisme; del naixement de la consciència a la
defensa del moviment i la seua demanda social

Feminisme, noves masculinitats, sororitat, igualtat formal i real, gènere, discriminació de gènere, llenguatge no sexista, paritat, sostre de cristall, conciliació, Pla d'Igualtat, oportunitats... A les últimes dècades han sorgit quantitat de nous conceptes (i conceptes nou lligats) relacionats amb la situació de desequilibri social nascuda de la predominança històrica del masclisme. Estos conceptes, però sobretot la seua posada en pràctica, configuren la necessària resposta davant la presa de consciència d'un col·lectiu que representa la meitat de la població mundial: les dones.

Així, gràcies al qüestionament d'allò històricament establert i a les actuacions o presa de decisions que se'n desencadenen, les societats patriarcal han trencat la seua cadena genètica mitjançant el treball de persones que han dedicat anys de la seua vida a la defensa de la causa feminista... a la demanda d'una Igualtat Real. I ho han fet denunciant els abusos d'un esquema tancat, impermeable a la nova fisonomia social. Un esquema que, cada vegada més, resulta poc pragmàtic, injust i, per descomptat, ineficient.

Lluny de ser una moda, el Feminisme és el punt de partida d'un corrent establert com a base d'una demanda social que no és nova, però que ha pres més força en les últimes dècades gràcies al suport d'iniciatives governamentals i a la millor organització dels col·lectius de defensa i promoció de la Igualtat com a articulació vehicular. Davant l'imperatiu d'una societat patriarcal, persones amb inquietud per implementar la justícia social treballen amb l'objectiu d'establir xarxes dinàmiques que ens ajuden a crear una vertadera transversalitat i ens permeten lliurar esta "batalla" des de qualsevol àmbit de la vida pública i privada. El Feminisme és, doncs, un moviment de defensa dels Drets Humans de les dones i de treball per la implantació efectiva de de la Igualtat Real a les nostres societats.

Este moviment, tal com és entés hui en dia, va nèixer, precisament, als alhors de la lluita per l'emancipació, immediatament després de la independència dels EUA, de la Revolució Francesa i de les altres revolucions burgeses que es van plantejar com a objectiu central la consecució de la Igualtat Jurídica i de les Llibertats i Drets Polítics. Però va sorgir la gran contradicció que va marcar els inicis de les primeres lluites feministes: les fites aconseguides durant la Revolució no van afectar les dones, tot i representar estes la meitat de la població en lluita per la llibertat.

REVOLUCIÓ FRANCESA I PRESA DE CONSCIÈNCIA

Durant la Revolució Francesa van sorgir les més contundents demandes d'Igualtat Sexual per part de les dones. La convocatòria dels Estats Generals per part de Lluís XVI es va constituir en el pròleg de la Revolució. Els tres estats –noblesa, clergat i poble– es van reunir a redactar les seues queixes per presentar-les al rei. Tanmateix, i malgrat ser un punt d'inflexió social de tanta rellevància històrica, les dones van quedar excloses i van començar a redactar les seues pròpies reclamacions i demandes. Per este motiu, i sota l'apel·latiu autodesignat "el tercer Estat del tercer Estat" van mostrar tindre la clara consciència de ser un col·lectiu oprimat.

Tanmateix, la **Revolució Francesa va suposar una derrota per a la lluita feminista**. Una derrota que culminaria en 1794 amb la prohibició explícita de la presència de les dones en qualsevol activitat política, guillotinant i enviant a l'exili a aquelles que havien destacat en la seua participació pública.

Per la seua part, l'any 1792, l'anglesa Mary Wollstonecraft redactà en poques setmanes la famosa "Vindicació dels drets de la dona", en què subratllava l'accés a una educació semblant a la dels homes per poder desenvolupar la seua pròpia independència econòmica accedint a activitats remunerades. D'esta manera, les dones que havien començat exposant les seues reivindicacions en els quaderns de queixes van acabar afirmant orgullosament els seus drets.

La consciència estava presa, però ni les eines de les quals disposaven ni el sector masculí que era el que comptava amb el poder absolut, almenys en l'àmbit públic, polític i social, permetrien que eixa consciència es traduïra en l'assoliment real dels objectius

plantejats pel Feminisme. Serien necessàries moltes dècades (més d'un segle) per tal d'aconseguir tornar a posar la demanda feminista dins de l'actualitat pública. Els inicis del segle XX marcarien una nova estratègia de lluita. El recent estrenat escenari social requeriria noves formes d'afrontar la demanda del col·lectiu. Les coses havien de canviar.

NOU ESCENARI: EL SEGLE XX

Si hi ha un esdeveniment que puga ajudar-nos a entendre el nou escenari social que es creà des de principis del segle XX, és la Revolució Industrial. Este fenomen lligat al progrés econòmic va contribuir a l'augment de la marginació del paper de les dones únicament al seu rol com a esposa i mare. Les tasques domèstiques, en no generar beneficis, es consideraven no productives (ací no es pot dir que hàgem avançat...). La dona perd prestigi en el món artesanal, comercial i agrícola, que abans havia compartit amb l'home. La degradació de les dones coincideix amb la destrucció del clan comunitari i la seua substitució per la societat classista i les institucions amb les quals es vertebrava: la família patriarcal, la propietat privada i l'Estat.

El nou sistema econòmic capitalista va incorporar les dones proletàries a la feina industrial, però en la classe burgesa va ser completament diferent: les dones van quedar enclaustrades a la llar sense cap tasca reconeguda, la qual cosa les portà a experimentar amb creixent indignació la seua situació de propietat legal dels marits i la seua marginació respecte de l'accés a l'educació i la professionalització. Una marginació que, en moltes ocasions, conduïa en cas de no contraure matrimoni, a la pobresa. En este context, les dones van començar a organitzar-se entorn de la reivindicació del dret al sufragi. Però hauria de passar la Primera

Guerra Mundial i arribar l'any 1928 perquè les angleses foren les primeres a aconseguir el vot en igualtat de condicions.

Simone de Beauvoir constitueix un brillant exemple de com la teoria feminista implica una transformació revolucionària de la nostra comprensió de la realitat, i és que no cal infravalorar dificultats que van experimentar les dones per descobrir i expressar els termes de la seua opressió a l'època de la "Igualtat Legal". Estes dificultats van ser expressades per la nord-americana Betty Friedan, quan va dir que el problema de les dones, és "el problema que no té nom", i l'objectiu de la teoria feminista va ser justament el d'anomenar-lo. Betty Friedan va contribuir a fundar l'Organització Nacional per a les Dones, una de les organitzacions feministes més important dels Estats Units.

A mitjan segle XIX va començar a imposar-se al moviment obrer el socialisme marxista, que va articular l'anomenada "qüestió femenina" en la seua teoria general de la història i va oferir una nova explicació de l'origen de l'opressió de les dones i una nova estratègia per a la seua emancipació. Tal com desenvolupava **Friederich Engels en L'origen de la família, la propietat privada i l'Estat, l'opressió de les dones no naix per causes biològiques, sinó socials.** En concret, en l'aparició de la propietat privada i l'exclusió de les dones de l'esfera de la producció social. En conseqüència, d'esta anàlisi es desprén que l'emancipació de les dones aniria lligada a la seua capacitat d'accedir a la producció i a la consegüent independència econòmica.

A la fi dels anys seixanta, els valors que havien sostingut les ideologies liberals en el món capitalista van començar a desintegrar-se i van sorgir una sèrie de moviments que van ampliar i radicalitzar la confrontació entre classes socials. L'opressió de les dones es desenvolupava a la llar, que seguia sent el

seu àmbit prioritari d'actuació, i en el treball amb situacions laborals discriminatòries malgrat les lleis d'Igualtat, i, per descomptat, en una situació de desigualtat d'oportunitats professionals. Així, les dones de finals dels seixanta van comprendre que el seu sexe s'havia convertit en l'element manipulable de la societat consumista, que les convertia (i les converteix) en objectes de i per al consum. La societat occidental ha portat fins a l'extrem la degradació social de la mestressa de casa i la nova llibertat sexual; no és més que un engany, ja que el cos femení es va convertir en objecte d'explotació per a la llibertat masculina.

Les dones van descobrir que dins el si dels grups radicals pacifistes en què moltes participaven pervivia la més antiga i arrelada de les opressions: la de les dones. Així troba la seua raó de ser el nou Feminisme, el Feminisme Radical per les multitudinàries marxes i manifestacions i pels lúcids actes de protesta i sabotatge que posaven en evidència el caràcter d'objecte i mercaderia de la dona en el patriarcat.

Segons l'anàlisi d'Echols, el Feminisme Radical nord-americà evolucionà cap a un nou tipus de Feminisme per al qual s'utilitza el nom de Feminisme Cultural. **Mentre que el Feminisme Radical lluita per la superació dels gèneres, el Cultural ho fa afirmant-se en la diferència.** Dins de la tipologia establerta per Echols, trobem el Feminisme Cultural nord-americà que engloba els diferents corrents que igualen l'alliberament de la dona, amb el desenvolupament i la preservació d'una contracultura femenina: viure en un món de dones per a dones.

Esta contracultura exalta el "principi femení" i els seus valors, i denigra el "masculí". També trobem dins de la tipologia de Feminisme de la Diferència, el Feminisme Francès de la Diferència, que utilitza l'eina psicoanalítica com a forma d'exploració de

l'inconscient, i l'utilitza a manera de privilegi per a la reconstrucció d'una identitat pròpia; i el Feminisme Italià de la Diferència, molt influït pel francès i el Feminisme Cultural nord-americà, que sempre va mostrar la seua dissidència respecte de posicions majoritàries del Feminisme Italià. Critiquen el Feminisme Reivindicatiu per victimista i per no respectar la diversitat de l'experiència de les dones. A canvi, proposen traslladar-se al pla simbòlic i que siga en este on es produïska l'efectiu alliberament de la dona, del "desig femení".

Després de les manifestacions de força i vitalitat del Feminisme i molts altres moviments durant la dècada dels 70, els anys 80 resultaren bastant conservadors, en part pel triomf de líders ultraconservadors i en part per l'esgotament de les ideologies que van sorgir al segle XIX. Això, unit a l'esfondrament dels estats socialistes, va marcar una etapa de paralització del moviment. El Feminisme no va desaparèixer, ni molt menys, però sí va patir grans transformacions.

Els canvis acollits van provocar una aparent minva de la capacitat de mobilització de les dones al voltant de les reivindicacions feministes, però això no significà un replegament en la constant lluita per aconseguir els seus objectius. Afegit a la imprescindible tasca dels grups feministes de base, anà prenent progressivament força el que ja s'anomena Feminisme Institucional. Este tipus de Feminisme revesteix diferents formes en els diferents països occidentals: des dels pactes interclassistes de dones o la formació de grups de pressió, fins a la creació de ministeris o institucions interministerials, com ara en el nostre cas l'Institut de la Dona creat el 1983.

En definitiva, els grups de base, el Feminisme Institucional i la puixança de la teoria feminista, més la gradual incorporació de les dones a llocs de poder i a tasques

històricament reservades al sector masculí, han anat creant un pòsit feminista que simbòlicament es va tancar amb la **Declaració d'Atenes de 1992**, on les dones van mostrar el seu clar desig de signar un nou contracte social i establir una democràcia paritària.

EL FEMINISME, UN MOVIMENT NECESSARI

Tot i que a les últimes dècades s'ha aconseguit legitimar la demanda feminista gràcies a l'establiment de nous mecanismes legislatius i el desenvolupament de noves estratègies públiques, encara estem lluny de poder parlar d'equilibri pel que fa a la representació pública, la realització laboral o la concepció i repartiment dels rols.

Les dones, malauradament, continuem trobant-nos incòmodes davant certes decisions vitals relatives al nostre paper en la societat, en la vida pública. Treballar pot arribar a ser un dret convertit en dur càstig si no s'implementen les polítiques necessàries per tal de dotar-nos d'una situació més còmoda i justa, que ens permeta no haver de sentir eixa llosa immensa de la consciència de "mala mare". És hora d'exigir-ho alt i clar. Les dones som la meitat del capital humà dels nostres països, de les nostres ciutats i pobles.

No obstant això, en massa ocasions, les disputes internes entre els diferents corrents del Feminisme provoquen que des de fora s'observe el moviment amb llunyania. Pot ser este el motiu pel qual algunes persones comencen a voler desvincular-se de l'etiqueta de *feminista*. Gent que no es veu reflectida en els objectius actuals del moviment o que, simplement, malinterpreta el terme i el situa en contraposició al masclisme, quan, en realitat, es tracta, bàsicament de l'eina de treball necessària dintre del procés d'assoliment dels preceptes igualitaristes del nou segle.

El Feminisme no pretén canviar la vida de les dones, sinó crear un nou escenari social basat en l'equitat i la justícia, el respecte, la inclusió, el consens i la posada en marxa de nous valors comuns. Tal com diria Simone de Beauvoir, "el Feminisme és una forma de viure individualment i lluitar col·lectivament".

Sentir-se part del moviment implica assumir el concepte. El Feminisme no "lluita contra", sinó que "treballa per"... per una societat en la qual la variable genètica (naïxer dona) no supose una menor capacitat formal-legal ni real de gaudir de la ciutadania. I ací, els homes han de ser part activa de la solució, sobretot perquè ho han estat (o continuen) sent part del problema. Ells han de formar part de les protestes feministes com a companys davant la denúncia de les situacions sexistes quotidianes, la diferència salarial, la sexualització i l'esclavisme sexual, per la violència de gènere i els assassinats... Ells han de conformar una vertadera massa crítica que trebal·le braç a braç amb nosaltres. **El debat no hauria de ser com anomenar el moviment, sinó com continuar treballant per dotar-lo de força i resultats.**

Cada vegada que es parla del gènere humà, les dones quedem invisibilitzades sota el clàssic i assumit paradigma androcèntric (allò masculí com a allò genèric). Fins que no s'assolisca de manera natural la segmentació d'este principi per incloure la diversitat (home i dona, femení i masculí...), no resulta de justícia que es jutge el Feminisme com un corrent exclouent. Ans al contrari, este moviment pretén que la dona siga inclosa dins els conceptes generalitzadors, sense la necessitat d'excloure'n l'home (diferència més que substancial respecte dels principis del masclisme, per això resulta impossible comparar ambdós termes que són contraposats de soca-rel. Un és inclusiu per natura, i l'altre viu de l'exclusió, la

marginalització i el desequilibri.

Les societats avancen, s'adapten, milloren... i precisament en este procés de canvi i assumptió de la l'igualtat com a dret, d'incorporació de la dona als espais i funcions que els havien estat negats, el masclisme interpreta esta nova realitat com un atac a les seues posicions i respon amb un argument habitual: el desprestigi de la demanda feminista, la deslegitimització d'una necessitat constatada històricament.

Quan, frívolament, algú etiqueta de "moda" un moviment tan necessari i arrelat en les últimes dècades, ho fa des del més absolut desinterés. El Feminisme és una constatada necessitat social, una eina d'articulació i assoliment d'objectius reals. Les dones hem de saber que esta és la nostra condició, i ens ho devem, no només a nosaltres mateixes, sinó a les generacions pròximes d'homes i dones que han de treballar junts per trobar el perfecte punt d'equilibri. Nosaltres hem rebut el legat de grans figures que s'entregaren a la defensa dels nostres drets, i no podem deixar perdre cada menut avanç que s'aconsegueix en el reconeixement de la l'igualtat com a llei bàsica de convivència ciutadana.

Com va escriure el pensador Jill Gibrán: "Sovint sent que vos referiu a l'home que comet un delicte com si ell no fóra un de vosaltres, com un estrany i un intrús en el vostre món. Mes jo vos dic que, de la mateixa manera que ni una sola fulla es torna groga sense el coneixement silenciós de tot l'arbre, tampoc el malvat pot fer el mal sense l'oculta voluntat de tots/es vosaltres". I així funciona la l'igualtat: si no participem del Feminisme, estarem cedint davant els pretextos caducs del discurs masclista.

*Demana un desig amb la
llàntia del geni*

*... que les dones no desistim,
sino exigim l'atur de la violència*

No sé si estic en el millor moment emocional per a escriure un article sobre la violència cap a les dones, destinat a ser llegit per vostés, lectors i lectores del llibret de la Associació Cultural Falla Santa Anna, juntament amb els articles de reflexions treballades sobre aspectes relacionats amb la nostra ciutat, la nostra història o la nostra festa. Però, la comissió em demanà un article per a parlar de violència i dones i així ho faig.

Estic molt enfadada, una mica trista i, per no ser del tot negativa, també un poc esperançada. Però sí, definitivament estic més enfadada que qualsevol altra cosa. Vull fer una reflexió pausada, però crec que em costarà molt fer-la, perquè no estic tranquil·la. Estic espantada per tot el que està succeint en els últims temps. Quan escric aquest article està jutjant-se als integrants de "la Manada" i de segur, quan vostés el puguin llegir, ja sabrem el resultat del judici. Així que, encara que estic molt enfadada per com està desenvolupant-se aquest judici, crec que serà millor que parli de manera més general del problema que les dones tenim amb la violència.

I el problema que tenim és que hi ha violència cap a nosaltres per tants

llocs que açò comença a ser insuportable. Cada setmana mor alguna dona a Espanya assassinada per la seua parella o exparella. Cada dia, milers de dones al nostre voltant reben maltractament per part dels qui diuen estimar-les, cada minut una xiqueta al món pateix discriminació, pobresa i diferents tipus de violència pel fet de ser dona.

Al seu carrer hi ha, segur, una dona que està patint algun tipus de violència. Potser al seu barri, alguna de les seues veïnes, estiga vivint amb por per ella o pels seus fills i filles i no trobe la manera d'eixir de la seua vida per trobar-ne una altra en què la por no siga present. De segur, a la seua escala viu una dona que rep un sou menor que el de l'home que treballa al seu costat fent la mateixa feina. A l'escola dels seus fills, de segur que hi ha un nombre elevat de nens i nenes que viuen sols amb la mare, que treballa de sol a sol, per atendre'ls perquè al pare no li ve bé pagar la pensió d'aliments este mes. De segur que algun d'eixos menuts està creixent mirant com el pare tracta la mare, com ella intenta que ells no ho noten, però pateix i plora constantment.

Sí, ja ho sé. També hi ha dones que fan patir a les seues parelles i als seus fills. Hi ha dones dolentes, però hui no parlaré d'elles. De fet, crec que si vosté ha pensat en les dones dolentes i els pobres homes que les pateixen... el millor serà que no continuen llegint. Una de les coses per les quals estic enfadada és perquè continue trobant persones, dels dos gèneres, que justifiquen el masclisme d'una manera més o menys evident. Ningú no diu «jo sóc masclista». Reconéixer que algú és masclista és com reconéixer en públic que és feixista o racista. De fet, solem dir frases com «Jo no sóc masclista, però...», i a partir d'eixe "però" ixen les millors afirmacions: "no sóc feminista", "a mi les feministes no em molesten, són les feminazis", "no sóc masclista, però les dones només fan que

queixar-se, ara que ho tenen tot", "hi ha molts homes maltractats i ningú no ens parla d'ells", "hi ha un complot de les feministes per a governar el món sense els homes", "en un divorci sempre ix perdent l'home i ningú no el defén". Ja està bé.

La diferència entre el masclisme i el feminisme és que el masclisme va contra les dones i el feminisme va en favor de les dones, però no va en contra de ningú. Tots hauríem de poder dir ben fort que som feministes, sense entendre que això significarà res en contra de ningú. Simplement es tracta d'una opció de reivindicació d'igualtat real d'homes i de dones. Hi ha un sentiment de rebuig als moviments feministes basant-se en el fet que no proposen la igualtat, sinó la superioritat femenina. Res a veure amb la realitat. No es tracta de fer el desequilibri favorable a les dones perjudicant els homes... Es tracta de reclamar el que som, la meitat de la població en condicions d'igualtat amb l'altra meitat. Però, a qui interessa eixa imatge negativa dels col·lectius o moviments que defensen els drets de les dones? A qui interessa que la consideració de les reivindicacions d'igualtat, de no-agressió, de defensa de les dones, semble alguna cosa radical? Probablement a col·lectius interessats en la prolongació d'una situació de desigualtat i de sotmetiment com fins ara. I eixe sotmetiment és també un altre tipus de violència.

Les dones convivim amb la violència de gènere des de molt menudes: des de la primera ocasió en què notes com un home o un xic més major que tu està mirant el teu cos sense cap respecte. Des que som molt menudes ens diuen que no hem de provocar el desig dels homes, que no podem caminar per llocs obscurs i que ens arrisquem a ser violades si passegem de nit on no hi ha llum i gent. Potser pensen que vostés mai han patit aquest tipus de violència o que les seues filles tampoc han sentit cap tipus de condicionant

per caminar pel carrer, sols pel fet de ser dones. Però si miren bé els seus records, de segur que podrien trobar exemples del que estic dient. Per què si els dos gèneres som animals racionals educats, unes hem de caminar amb llum i els altres poden caminar per on els abelleix? Per què hem d'anar sempre amb compte per on anem, amb qui quedem, amb qui pugem al cotxe, amb qui deixem les nostres filles? Per què hem de suportar que ens miren sense respecte, que ens parlen sense respecte, que ens criden impropis pel carrer?

Des de molt menudes som conscients del perill. «No provoques! No vages sola! No puges a la moto o al cotxe de qualsevol! No tornes sola a casa de nit, mira en l'entrada de casa i en l'ascensor. Vés sempre acompanyada i no et pares!». I açò, per què? Doncs perquè nosaltres creixem sabent que hi ha homes que creuen que poden prendre els nostres cossos i marcar les nostres vides per sempre. I el pitjor és que amb tanta prevenció que ens inoculen des que naixem ens fan viure una vida reduïda, en la qual no podem anar a qualsevol lloc a qualsevol hora, soles o acompanyades, tapades o destapades. No ens deixen triar. Hauria de ser prou dir NO perquè l'animal racional que tenim enfront o al nostre costat entenga el que volem dir. Com diu un bon amic meu, «NO és NO fins i tot amb les bragues baixades!». NO és NO sempre. I no vol dir res més. NO és la negació, el no donar permís, el no permetre, el no voler.

Mirant les xifres de dones assassinades en un any o les dels xiquets que han mort en actes considerats de violència de gènere podem pensar que estem davant unes dades esgarrifadores. Ho són. Però encara és pitjor si considerem les que han estat assassinades en els últims 10 anys. Algú ha fet la suma i el resultat és que estem parlant d'un nombre major de dones assassinades per les seues parelles o exparelles que les que van ser

assassinades per ETA en tota la seua dolenta història. És així, però no ho mirem igual. Les dades són encara més impressionants si afegim les que ens donen les organitzacions feministes o de drets humans, ja que inclouen més casos que l'Estat no considera, perquè les investigacions no han conclòs o perquè les dones han mort passat un temps de l'agressió, o perquè han mort com a conseqüència d'una violació i, per tant, no era violència de gènere, o perquè es tractava de prostitutes...

Quan mirem les xifres, demanem que es facen coses. Que la llei canvie, que es destinen més diners, que es donen més recursos... però després tornem cadascú a la nostra vida i oblidem que està passant. Hi ha pacte d'estat, hi ha llei integral, se suposa que hi ha recursos per a les dones que han patit maltractament..., però és igual. Les dones que viuen a l'infern no troben l'ajuda, el suport que necessiten per a fer el pas i eixir de sa casa. Alguna cosa no estem fent bé quan la gent que ha passat pel procés de les denúncies i els judicis et conten que no troben l'ajuda necessària per a traure de les seues vides els maltractadors. Perquè podem dir el que vulguem, però la dona que s'atreveix a denunciar, en moltes ocasions, deixa l'infern i passa a un purgatori: per a seguir amb la por al cos, per haver de deixar els seus fills amb el mateix que les amenaça de mort, per sentir que els condemna a ser fills d'una família marcada, per pensar que els xiquets i xiquetes viuran en pitjors condicions. Una pot arribar a suportar molt, molt. Però és molt difícil demanar a una dona que és mare que pose en perill els seus fills. I això és el que moltes dones senten.

Així que, efectivament, des de l'administració han de fer més, canviant les lleis en allò que calga per permetre que les dones puguin eixir de la situació en què viuen i se senten realment recolzades i segures.

Altres persones diuen que és un problema d'educació. Efectivament, ho és. Però, què fem nosaltres per eradicar-lo? Com eduquem els nostres fills i les nostres filles? Quins models els oferim com a referent? Com parlem amb ells d'estet tema? Alguns ens diuen que és una qüestió de l'escola. Sí, però no sols de l'escola. Més que res és cosa de la família, dels valors que estem transmetent als nostres fills i filles, del concepte d'amor que els expliquem amb paraules i exemples, amb els models de convivència que creixen. I precisament eixe és l'aspecte que els deia al principi que em posava molt trista: que encara la societat no ha entés que este és un assumpte en què tots i totes tenim alguna cosa a dir, que no podem donar l'esquena al problema i no podem resignar-nos.

Acabar amb la violència és qüestió d'homes i de dones. I jo estic molt enfadada que les violacions que es denuncien acaben en un judici a la víctima, com si una persona que ha patit un robatori haguera de provar al judici contra el lladre que no va gaudir amb el robatori, que li havia dit molt clar que no volia que li furtara i fins i tot que després no havia continuat amb la seua vida. Després ens diuen que no entenen per què la major part de les violacions no són denunciades. Tampoc entenen per què les dones maltractades no ixen corrents a denunciar el seu maltractador només veuen un anunci a la televisió que recorda un telèfon i els diu que no estan soles.

Per tot açò els dic que estic enfadada i trista, perquè em dol veure que es considera que les persones que volem dir «fins ací hem arribat» i no tolerem més violència de cap tipus contra les dones som exagerades i que no n'hi ha per a tant. També els deia al principi que estic esperançada: és veritat que en els darrers mesos hem vist com eixien dones de tot el món a denunciar assetjaments i violacions mostrant a la societat que no hi ha tolerància possible. Eixa campanya #MeToo

que han començat a Hollywood ha estat un avanç important per a prendre consciència que no tenim per què suportar situacions que fins ara estàvem suportant. També estem mirant com cada volta més persones, del dos gèneres, prenen la paraula i el carrer fa visible la condemna als maltractadors i com la major part dels homes ja parlen obertament del seu rebuig als homes que insulten, vexen o senzillament no respecten les dones. La societat està parlant de la violència contra les dones, no sols en els casos en què hi ha una dona morta, sinó també en altres situacions, i a poc a poc sembla que més dones estan disposades a no suportar res que no els sembla suportable. A poc a poc. També és preocupant, molt preocupant, trobar que les persones més joves d'ambdós gèneres continuen reproduint situacions i relacions tòxiques per a les dones i que, malgrat la informació que se'ls dona, segueixen produint-se molts casos de maltractaments a xiques molt joves.

Així que enfadada, un poc trista i també amb esperança els recorde que no sols el 8 de Març o el 25 de Novembre les dones reivindicuem una vida sense violència de cap tipus. Ho demanem tots els dies, en les festes com la vostra. Al treball, en el temps d'oci, en la política, al cinema, en l'empresa, en el món educatiu o sanitari. Ja n'hi ha prou violència al món per a totes les persones com perquè la meitat de la població haja de patir una quantitat extra de violència o manca de llibertat sols pel fet del seu gènere. Una societat igualitària, en la qual viure tots i totes amb les mateixes oportunitats, amb els mateixos problemes, amb la mateixa llibertat, seria bo per a tots i totes. Nosaltres ja no estem per a suportar més la desigualtat ni la violència. I quan dic *nosaltres*, en valencià, ho dic de la millor manera: amb un genèric que inclou homes i dones en la mateixa paraula i amb un sentiment comú.

Esta poesia va dedicada a
alçar la veu per fer més visible este
problema a la nostra societat actual...

Santa Anna alça la veu
per fort al món cridar
que cal a la gent reclamar
que a les dones allibereu
i amb els crims acabeu.

No volem ja més violència!
NI UNA MÉS!, fort cal proclamar.
No volem hòmens sense consciència,
volem persones que saben AMAR.

Volem dones amb llibertat,
NO volem més esclaves
que a casa han empresonat.
Volem ser respectades,
volem viure amb DIGNITAT.

A les dones que hui callen,
que la veu es faça sentir,
que a la fi no desesperen:
no viviu per a sofrir.

Escapa de la violència,
busca la teua llibertat,
que no siga massa tard,
que greu conseqüència
del que hui t'ha maltractat
et pot fer perdre l'existència.

No podran callar més veus
davant de crims tan greus.
Volem que canvie la situació:
per a la dona volem PROTECCIÓ,
i el violent a la PRESÓ.

No volem ja més violència!
NI UNA MÉS!, fort cal proclamar.
No volem hòmens sense consciència,
volem persones que saben AMAR.

25 DE NOVEMBRE
DIA INTERNACIONAL PER A
L'ELIMINACIÓ DE LA VIOLÈNCIA
ENVERS LES DONES

QUI EXERCEIX LA
VIOLÈNCIA MASCLISTA
NECESSITA CÒMPLICES

Gira-li l'esquena

dm 18

Desitjos de Conservació, Naturales i Sostenibilitat

L'ésser humà no estima el seu planeta, la nostra llar, el lloc que ens dona la vida, ens ofereix els seus recursos naturals i nosaltres a canvi de tot, el maltractem. Cada vegada és més visible el canvi climàtic, la desaparició d'espècies animals i de vegetació autòctona.

La humanitat ha de saber que cal estimar, cuidar i protegir aquest planeta blau que sense ell no podem sobreviure.

Tothom pot posar el seu granet d'arena reciclant, estalviant energies i naturalment iniciant activitats empresarials sostenibles, treball si, però no a qualsevol preu.

A més hem de mantenir i tenir cura dels nostres espais naturals les muntanyes, les marjals, les platges i la mar. Sagunt començava l'any amb una trista notícia: l'incendi de la marjal dels moros, espai natural protegit. Un dels aiguamolls més important, zona de nidificació de moltes aus. El que és més trist és que la intencionalitat del foc pareix evident.

Perquè volem boscos verds, marjals plenes de vida i una mar neta desitgem la conservació i sostenibilitat del nostre planeta.

dm18

Desafios de l'Ecologisme

Angel Bereje
(acció Ecologista-agro)

Demana un desig quan veges
un estel fugaç

...al camp de Morvedre

La vida en el nostre planeta porta milions d'anys conformant un sistema complexíssim en el qual cap de les seues parts pot desaparèixer sense afectar la resta, perquè tots els éssers vius som interdependents. Per a entendre aquest concepte només cal recordar que el cos humà en si mateix també és un sistema complex, en el qual col·laboren bacteris i microbis amb les cèl·lules i òrgans de la nostra espècie. Podríem realitzar correctament la digestió d'aliments sense els bacteris intestinals? Òbviament, no. Però a bona part de la humanitat no li sembla tan evident que les agressions que infligim al megaecosistema terraquí puguem afectar tots els habitants del planeta.

L'ecologia és la disciplina científica que se centra en la relació entre els diferents éssers vius que conformen els ecosistemes, i entre els diversos ecosistemes

que conviuen en la Terra. L'ecologisme és un corrent de pensament i d'activisme civil que pretén minimitzar els efectes de les activitats humanes en els ecosistemes. Per primera vegada en la història de la vida en el nostre planeta, una sola espècie –la nostra– té la capacitat de destruir totalment l'entramat d'ecosistemes, però també ha adquirit consciència d'eixa capacitat i pot actuar per frenar la deterioració que provoca.

Els desafiaments de l'ecologisme, doncs, tenen una escala planetària. Per això podem parlar d'ells portant-los a qualsevol racó del món, com el Camp de Morvedre, on Acció Ecologista-Agró porta més de trenta anys protagonitzant actuacions en defensa del medi ambient. "Pensa globalment i actua localment": aquesta és una de les consignes dels moviments ecologistes repartits pel globus. Però, quines són les principals amenaces mediambientals i com es presenten en la nostra comarca?

1. LA CONTAMINACIÓ

Des que l'*Homo sapiens* va aprendre a utilitzar el foc per a transformar la matèria primera que obtenia de la natura, es va iniciar una carrera industrial i tecnològica que ha produït quantitats ingents de deixalles que s'acumulen en l'aire que respirem, l'aigua que bevem i la terra en la qual sembrem. A aquesta proliferació artificial d'elements i substàncies nocives per a la salut l'anomenem *contaminació*.

El Camp de Morvedre porta més d'un segle sent un important focus industrial. Ja des que s'inaugurara la siderúrgia saguntina, els fumerals han llançat a l'atmosfera una gran quantitat de diòxid de carboni (CO₂) i de metalls pesats, així com es va tirar a la mar l'escòria, un subproducte de les colades de ferro que és perfectament visible a la zona sud del Port: el Grau Vell i la Marjal dels Moros. Els alts forns van tancar a mitjan dels huitanta, però altres indústries (cementeres, bioquímiques, metallúrgiques...) han contribuït a embrutar el cel, les aigües i el sòl de la comarca.

Una altra font de pol·lució és la crema de combustibles fòssils (petroli i els seus derivats, carbó i gas natural), que són la principal font d'energia dels motors que mouen automòbils, avions, vaixells i tot tipus de maquinària, i que també s'utilitzen per a obtenir energia elèctrica de la manera més bruta i menys eficient possible.

El nucli urbà de Sagunt/Port posseeix un parc automobilístic bastant considerable; el port industrial té un trànsit cada vegada major de carregadors de gran importància i, encara que no tinguem aeroport, els avions transiten contínuament sobre els nostres caps perquè estem en un eix essencial per al trànsit aeri. Tenim també una central tèrmica de cicle combinat que usa el gas natural com a combustible principal. Per no parlar de la regasificadora en el port, Saggas, la flama de la qual cremant excedents de gas durant

mesos va causar una remarcable alarma social.

L'ús generalitzat de productes fitosanitaris (plaguicides, herbicides, insecticides, fertilitzants químics...), tant en l'agricultura com en jardineria i en la llar, està provocant que desapareguen moltes espècies d'insectes beneficiosos i, paradoxalment, està afeblint cada vegada més les plantes sobre les quals s'actuen. Alguna cosa similar ens està passant als humans amb l'abús de medicaments i antibiòtics: els bacteris i virus que els combaten s'estan immunitzant als seus efectes, i açò ens posa en una situació tremendament perillosa.

Un dels problemes més preocupants és la gestió de residus sòlids urbans. El fem que generem s'acumula en abocadors on només un percentatge mínim es pot reutilitzar. S'ha volgut solucionar portant els rebutjos a

plantes incineradores o cementeres per a la seua *valorització* com a combustible, alguna cosa que ja fa ací Lafarge, però açò només augmenta la contaminació amb productes tòxics de tot tipus.

Hi ha altres tipus de contaminació de les quals es parla molt menys i que mereixen ser esmentades: la lumínica, la sonora i l'electromagnètica. Només cal veure imatges nocturnes de la Terra preses des d'algun satèl·lit per a captar la magnitud del problema dels excessos d'il·luminació en les ciutats. Ací n'hi ha prou amb passejar-se pels boscos de fanals en sòl urbà o industrial, sense edificacions, per a comprendre que és un despropòsit eixa despesa absurda d'electricitat. Però de veritat és necessària tanta llum per a moure's per la ciutat? Fa uns anys Acció Ecologista-Agró va aconseguir que es reduïra la intensitat lumínica dels focus en el peatge de l'autopista a l'altura de les Valls, que es veien a moltíssims quilòmetres de distància.

Les molèsties relacionades amb els sorolls són bastant més evidents per a la població, les patisca o no. Des de casa, o en el carrer, ens sobresalta el pas d'una moto, un camió, un avió de reacció, un helicòpter massa baix... Més encara per a un treballador que realitza tota la seua jornada en un ambient sorollós, envoltat de maquinària.

La major part d'aparells elèctrics (telèfons mòbils, televisors, ordinadors, microones...) emeten radiacions electromagnètiques a les quals estem sotmesos contínuament. És la contaminació més invisible i desconeguda, però se sospita que altera el nostre descans, potencia l'estrès i pot ser un vector més que afavorisca alguns tipus de càncer. La gent comença a ser conscient d'eixe perill, per això els veïns de Gilet van rebutjar la instal·lació d'una gran antena de comunicació enmig d'una urbanització.

2. EL CANVI CLIMÀTIC

Una de les conseqüències més nefastes de la contaminació per CO₂, i per altres gasos com el metà, és l'efecte hivernacle que ens ha portat un escalfament global del planeta a una velocitat mai experimentada. El poder calorífic del Sol entra en la nostra atmosfera i roman dins, com succeeix sota el mar de plàstic d'Almeria. I eixes temperatures inusualment altes de l'atmosfera també es traslladen als oceans. Això té una importància cabdal, ja que el clima es genera amb la interacció entre la mar i l'aire. Amb la mar més calenta hi ha més evaporació, però també s'altera el funcionament dels corrents submarins. El resultat és un estrès meteorològic que provoca fenòmens climàtics cada vegada més extrems i freqüents. Ho estem comprovant ja ací. En una situació general de sequera, les pluges es presenten de forma torrencial i donen lloc a inundacions. La fusió dels casquets polars provoca la pujada del nivell del mar. L'hivern passat, diversos temporals van deixar un panorama desolador a la platja d'Almenara, en les Cases de Quera, en la Marjal dels Moros...

Les temperatures mitjanes són cada vegada més altes. Això ha provocat que diverses plantes avancen la seua floració, o fins i tot florisquen dues vegades durant l'any. Tots els agricultors que viuen de la taronja saben perfectament que necessiten unes setmanes de fred perquè la nostra fruita més internacional arribe al seu punt ideal de maduració, però portem diversos hiverns suaus i açò ha repercutit en la qualitat del producte. Les aus estan modificant també les seues conductes migratòries. Les orenetes, per exemple, arriben al febrer i allarguen la seua estada fins al novembre (un mes abans i després de l'habitual), i moltes ja ni se'n van. Altres espècies africanes comencen a estendre's per la península Ibèrica, com el corredor del desert, l'aligot rogenc, la falcia cuablanca africana o la collalba desèrtica, i aquest és un clar símptoma de desertització.

3. ESPÈCIES INVASORES

Hem de distingir la colonització de nous territoris per part de plantes i animals que segueixen un procés adaptatiu natural i arriben pels seus propis mitjans, de les que són introduïdes de forma directa o accidental pels éssers humans. Per exemple, les paleres i els canyars van ser portats des d'Amèrica i el sud-est asiàtic, respectivament, i porten diversos segles estenent-se pels nostres camps i muntanyes competint amb les espècies autòctones. Entre els animals tenim casos que podem observar en la comarca, com les cotorres argentines, les tortugues de Florida, la gambúsia (un petit peix d'origen americà), el morrut roig (que va delmar les palmeres) i el molestísim mosquit tigre, que va entrar en les ciutats pels ports en els enviaments de fusta tallada en els boscos tropicals asiàtics.

Les espècies invasores representen una greu amenaça per a la biodiversitat dels nostres ecosistemes, ja que ací no són controlades per altres espècies que sí que existeixen en els seus llocs d'origen i empobreixen l'hàbitat de les espècies locals. La major part d'animals exòtics arriben a través del comerç internacional, i hauríem de conscienciar-nos que seria preferible no comprar-los per no alimentar més eixe negoci o, almenys, no soltar-los en la natura quan deixen de fer-nos gràcia.

4. PÈRDUA D'HÀBITAT

L'ésser humà ha transformat el paisatge des que va començar a establir-se per a conrear el camp i criar bestiar. La biodiversitat veu contínuament fragmentat els seus hàbitats no solament per l'agricultura i la ramaderia, sinó també per la mineria, les xarxes de carreteres i vies fèrries i el creixement urbanístic. Al Camp de Morvedre podem comprovar com la costa és una filera quasi ininterrompuda d'edificis, i els nostres espais naturals són illes envoltades per naus industrials, urbanitzacions, pedreres, carreteres...

La gestió forestal i la prevenció d'incendis tenen un paper cabdal en la conservació dels nostres boscos, com s'ha pogut comprovar en els catastròfics incendis a Galícia, Astúries i Portugal, on els interessos de les empreses de la fusta amb els eucaliptus són més poderosos que el sentit comú. Ací hem d'apostar per les espècies originals de la muntanya mediterrània, que resisteixen millor el foc: sureres, alzines, llentiscles, arbocers...

Malgrat totes aquestes greus amenaces, podem considerar-nos privilegiats per poder gaudir de diversos espais naturals d'altíssim valor ecològic com les marjals d'Almenara i dels Moros (totes dues incloses en la Llista Ramsar com a aiguamolls d'importància internacional), el Parc Natural

de la Serra Calderona, els preciosos entorns boscosos de Romeu, el barranc de la Catalana i Escalles, i el magnífic cordó dunar de Canet-Almardà. En tots aquests espais sobreviuen espècies de plantes autòctones d'interès, com les endèmiques *Thalictrum maritimum* i *Limonium dufourii*. La nostra comarca també és un lloc on es poden arribar a observar més de 200 espècies d'aus: algunes d'elles atrauen ornitòlegs estrangers, com la malvasia capblanca, el xarxet marbrenc, el repicatalons, la xitxarra mostatxada, la polla blanca o el picaport (capó reial).

COM PODEM AFRONTAR AQUESTS DESAFIAMENTS?

Primer hauríem d'assumir que l'ecologisme hauria de ser transversal en tots els organismes i activitats humanes. Fins ara, eixa transversalitat només la protagonitza l'economia, o més aviat el benefici econòmic, i només si canviem eixe paradigma podrem eixir del cercle viciós en què ens trobem.

Caldria fomentar l'educació ambiental i conrear el pensament holístic, perquè només entenent que el medi ambient no és res aïllat i que ser ecologista no és un assumpte de protegir ocellets, sinó de salvaguardar la nostra pròpia forma de vida, podrem tindre un futur viable en aquest planeta.

L'activisme cívic i la participació en tasques de voluntariat s'han convertit en eines indispensables quan les administracions públiques romanen supeditades als interessos privats. Hem de preocupar-nos de cuidar del nostre propi benestar i de vigilar que els polítics que ens representen no decidisquen contra els nostres interessos. No solament es tracta de votar o no votar determinats partits, sinó d'implicar-se en els processos de participació ciutadana i estar alerta del que es discuteix en els plens municipals.

En la nostra vida quotidiana hauríem d'usar més la bicicleta o caminar en els desplaçaments curts, en comptes d'utilitzar el cotxe per a tot. Hauríem de consumir preferentment els productes locals i de temporada, per no fomentar que es transporten fruites i verdures des de l'altre costat del món en avió. I hauríem de conscienciar-nos de reciclar, reutilitzar i reduir els envasos. També hem de fer l'esforç de separar totes les deixalles d'origen biològic de la resta de fem que generem a casa, ja que això permetrà que es pugui fer compost amb

ells i reduirà el percentatge de rebuigs que ompli els abocadors.

En Acció Ecologista-Agró portem dècades defensant un altre estil de vida més respectuós amb el nostre entorn, impartint educació ambiental, organitzant activitats de voluntariat, practicant la custòdia de territori, difonent els valors naturals de la comarca del Camp de Morvedre i denunciant els abusos mediambientals.

Tothom és benvingut a aquesta lluita. Ens ho juguem tot.

Des de la ge Serra Calderona

Demana un desig quan
comence l'any nou

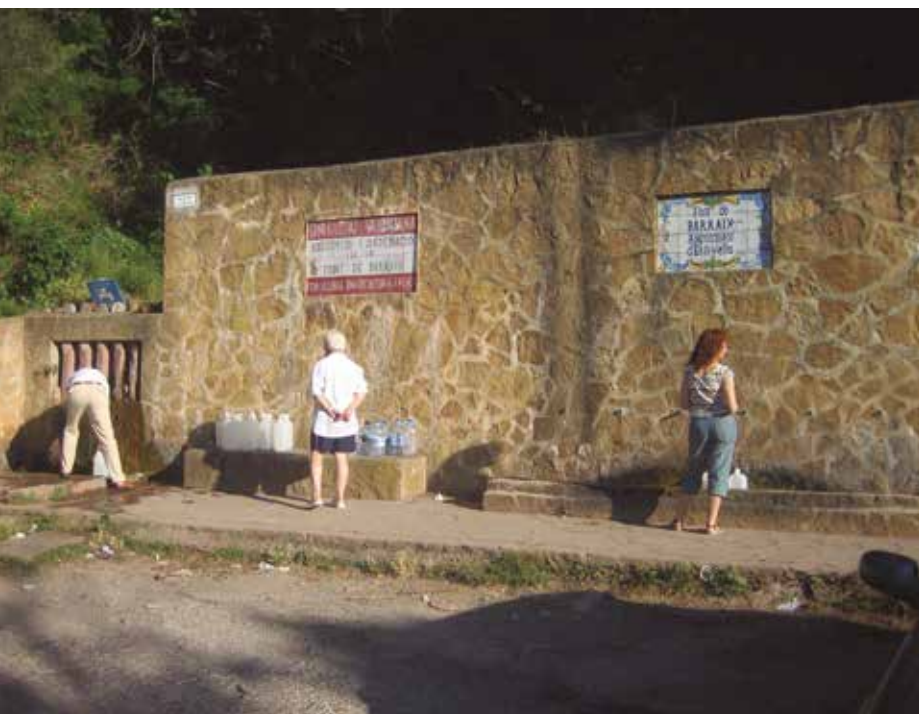

...com un espai per a gaudir i protegir

La serra Calderona és el pulmó natural de València. La seua situació propera a la capital i a la seua àrea metropolitana, on la densitat de població és gran, la convertixen en l'entorn natural més important de la zona. I no sols com un "oxigenant" de l'atmosfera, sinó també com un espai on poder gaudir de la natura sense haver-se de desplaçar massa distància.

La serra Calderona s'estén d'oest a est, entre Altura i Puçol, i entre la Vall del Palància, el Túria i el Carraixet. Es tracta d'una serra amb poca altitud; de fet, el cim més alt és el Gorgó amb 907 msnm, i en les proximitats únicament el Monmajor, que està quasi en el límit de la serra, supera els mil metres (1.016 msnm). Així i tot, des del cim de les seues muntanyes podem gaudir de magnífics miradors on poder observar gran part de la Comunitat Valenciana, des del Montgó fins al Desert de les Palmes, i també, en alguns punts, podem observar les illes Columbretes i fins i tot Eivissa i Mallorca, així com les serres de Javalambre i Gúdar a Terol. Podem destacar com a cims més importants de la serra el Garbí (601 msnm), el Sierro (739 msnm), Rebalsadors (798 msnm), la Mola de Segart (569 msnm) i altres com el Xocainet, la Redona, Montemayor, Alt del Pi, Puntal de l'Abella, el Picaio, les Penyes de Guaita, Penyarroia, el Pic de l'Àguila...

Però, sense dubte, un dels grans tresors de la Calderona són les seues fonts, algunes molt apreciades per la seua qualitat i altres per les propietats mineromedicinales. No les podem anomenar totes, però algunes de les més importants són la de Barraix, el Verro, Beselga, la Font de l'Or, el Llentiscle, el Marge, el Marianet, l'Ombria, la Prunera, Sant Josep... Podríem traçar una ruta senderista que recorreguera moltes d'estes fonts.

Altres dels punts interessants de la Calderona són les coves i les simes, on en algunes d'elles es practica l'espeleologia. De fet, en esta serra està la sima documentada més llarga de la Comunitat Valenciana, una sima a la qual s'accedix per una obertura estreta junt a la carretera que puja al port de l'Oronet des del Totxar, més o menys a mitjan pujada. I també destaquem les masies, prou abundants en esta serra, algunes encara en ús o reconvertides en altres usos, i d'altres abandonades. Masies com les de Ferrer, Tristany, Cucalón, Uñoz, Barraix i moltes més.

Respecte
dels valors
mediambientals, cal
destacar que tot i els
grans incendis que
ha patit la serra (tots
recordem l'incendi
del Garbí a principis
dels 80, o els de
1992 i el de l'any
passat a Gátova),
la seua riquesa és
extraordinària, amb
grans extensions
de pins i algunes
zones amb sureres,
carrasques, alzines
i altres arbres. Però,
sobretot, la seua

riquesa està en la varietat de matollars i herbes que hi trobarem, com espígol, timó, romer, llentiscle, esparregueres, arbocers, etc. I també tenim zones cultivades, on trobarem oliveres, ametlers, garroferes, pruneres, figueres, moreres i alguns tarongers. Ressaltem que tenim alguns exemplars d'arbres mil·lenaris, com l'Olivera Morruda (junt al camí d'accés a la masia Ferrer), el Pi del Salt (prop de Nàquera) o el Pi de la Bassa (a Portaceli), que recentment hagué de ser tallat per una malaltia que estava matant-lo.

Quant a la fauna, en esta serra trobarem una gran varietat, des de conills i llebres a porcs senglars, passant per esquirols, serps, sargantanes i diversos tipus d'aus mediterrànies, com per exemple perdius i guatles.

Amb tot açò, no és estrany que la Calderona tinga molta història. Els seus recursos i el seu clima benigne han propiciat des de fa milers d'anys la seua habitabilitat, com demostren les restes trobades del Neolític i les pintures rupestres, algunes de les quals podem trobar amb certa facilitat prop de Sant Esperit, i jaciments de l'època ibèrica i de la posterior romana.

D'èpoques més modernes trobarem importants construccions, com ponts, aqüeductes, castells, palaus, esglésies, ermites... un bon exemple de les quals són les cartoixes d'Ara Christi al Puig (podem considerar que és el final de la Calderona), Portaceli o Valdecrist a Altura i el monestir de Sant Esperit a Gilet.

Amb tot el que hem presentat, podem fer-nos una idea del que és i ha sigut la Calderona per als habitants de les zones circumdants: pulmó natural, explotació de recursos naturals (aigua, agricultura, caça, fusta...) i lloc on gaudir de la natura. I per tal que puga continuar sent així, tots hem de ser conscients que els espais naturals com la Calderona hem de respectar-los, cuidar-los, protegir-los i mantenir-los per poder continuar gaudint de la seua riquesa i de tot el que ens aporta, sense que una cosa excloga l'altra. És a dir, podem gaudir de la serra i protegir-la alhora; tot es tracta de saber fins a on es pot arribar i què podem fer o no fer.

Com a bons exemples de gaudir la Calderona tenim les seues àrees recreatives, com Portaceli, Tristany o Sant Esperit, on podem anar amb la família i els amics a passar un agradable dia en la natura, sempre que no ens oblidem de replegar les deixalles i no embrutem l'entorn. Altres exemples serien el senderisme i el ciclisme. La Calderona

ens dona moltíssimes opcions per a gaudir de la serra i practicar esport, amb moltes de les rutes senderistes perfectament senyalitzades. Posarem a continuació algunes opcions de rutes senderistes i ciclistes que recorren per l'interior de la serra.

Destaquem el GR-10, sender de gran recorregut que va de València a Lisboa i comença a Puçol als peus del Picaio. Seguint este sender, travessarem tota la Calderona, passant per llocs com Sant Esperit, el Garbí, Serra, la masia de Tristany, Gátova i el santuari de la Cova Santa. A partir d'eixe punt, el sender es dirigeix cap a Sacañet, la serra de Javalambre i continua ja en direcció a Portugal travessant Espanya d'est a oest. Es tracta d'un sender perfectament senyalitzat que podem dividir en trams, ja que té algunes variants com l'accés al Garbí bé per la Canal (les conegudes "cadena del Garbí" per haver-hi unes cadenes metàl·liques per a poder pujar la canal) bé per Segart, així com també l'accés a Serra que podem fer-lo per dos llocs diferents.

Un altre exemple de ruta senderista seria eixir de Beselga per pujar al cim del Garbí per la senda que naix a l'entrada de Beselga. Una vegada en el Garbí, paradeta relaxant i esmorzaret al seu mirador i tornar per la font de Barraix, on podem visitar l'ermita i el camí que baixa novament a Beselga. Una excursió

en la qual podrem gaudir de les espectaculars vistes des del cim del Garbí, on si tenim molta sort i molt bona vista podrem veure les illes d'Eivissa i Mallorca, a més de les Columbretes. També gaudirem de les aigües de la font de Barraix, junt a la masia i l'ermita, i una fàcil baixada fins a Beselga, on podem també visitar el llavaner i el castell.

Des de Serra podem fer també excursions interessants, tant a peu com en BTT, a veure el castell o el "Monte el Sierro" (l'Oronet), així com les moltes fonts que hi ha al seu voltant (l'Ombria, Sant Josep, Marianet, Deula, la Prunera...).

També eixint des d'Olocau o Gátova tenim interessants opcions tant senderistes com de BTT per a recórrer les dues vessants del barranc de Carraixet, que naix prop de Gátova.

Destaquem els nombrosos camins existents per l'interior de la Calderona, que ens poden dur d'un punt a un altre amb gran facilitat, encara que alguns d'ells estan prohibits al trànsit de vehicles de motor per preservar l'entorn del parc, però que a peu o en bicicleta podem utilitzar-los sense problemes sempre que no envaïm espais fora dels camins i sendes autoritzades. L'eix principal seria el que naix a Segorbe, passa per les Ilacunes de la Rosà (antiga zona minera), l'Olivera Morruda i la masia Ferrer, punt a partir del qual l'asfalt desapareix i s'entra en l'espai protegit del parc. Arribarem a la masia de Tristany, amb una bonica zona recreativa, on podem veure la masia, actualment sense ús però fa uns anys utilitzada com a alberg. Un poc abans d'este punt veurem la pista que ve de Gátova passant per les restes d'un antic molí. En Tristany, la pista es divideix i tenim diverses opcions per a dirigir-nos cap al Juncar, Olocau, Portaceli o Serra, encara que

podríem considerar que la principal és la que va a Serra passant per la font del Llentiscle i prop del cim de Rebalsadors, i les altres són més secundàries. Recorrent esta pista trobarem tot el que ens oferix la Calderona: gran varietat de paisatges, flora, fauna, vistes, els cims més alts i les fonts.

Com que la Calderona també té els seus eixos de comunicació asfaltats, tenim a més l'opció de gaudir-la amb la bicicleta de carretera. Bé, gaudir-la... o també patir-la un poc. Perquè si decidim recórrer la serra per asfalt, ens trobarem diversos ports de muntanya, alguns fàcils, però altres molt complicats que ens faran suar moltíssim. El Garbí és l'estrella en este punt, un port passat inclús per proves de professionals en la Volta a la Comunitat Valenciana i la Volta a Espanya i que posa a cadascú al seu lloc, però que ens dóna una gran satisfacció en coronar-lo i poder gaudir de les grans vistes en tota la seua pujada.

Però si no volem sofrir tant, ens podem acontentar amb el port de Xirivilla, una interessant i bonica carretera entre Olocau i Altura que segueix el curs del Carraixet i travessa gran part de la Calderona, amb la pujada a l'Oronet i al Garbí, però esta vegada per la part "fàcil" del Pla de les Llomes, des d'on podem veure inclús el Penyagolosa, o simplement, amb el coll de la Calderona, un xicotet pas entre Gilet i Puçol però que ja ens mostra què és la Calderona.

Amb tot açò, no és estrany que dins la Calderona es desenvolupen diferents

activitats esportives, com marxes cicloturistes i de BTT, carreres o *trails* de muntanya, o simplement eixides de grups excursionistes a la muntanya. Segurament, tots recordem el pas per la Calderona de l'última edició de la Volta Ciclista a Espanya, on en tot el món es pogué gaudir de l'entorn de la serra i l'espectacle que ens donaren els ciclistes en la pujada al Garbí. Evidentment, tot açò ha de complementar-se amb un bon ús de la muntanya en estos esdeveniments, i per això és important el comportament de la gent a fi d'evitar deixar brutícia després del

seu pas. Tots hem de col·laborar per poder continuar gaudint d'este entorn tan privilegiat que és tindre la Calderona al costat de casa.

En resum, com diu el títol de l'article, la Calderona és un entorn molt important que hem de respectar i cuidar, i que tenim la gran sort de poder gaudir al costat de casa.

Bibliografia

Vicente Coscollà (2008): *La Calderona: 40 rutas para BTT y senderismo*. Carena Editors, València.

Desitgem la conservació
de la nostra terra pura,
rebutgem la contaminació,
DEFENSEM NOSTRA NATURA.

Desitgem tenir l'aigua clara
que hui s'esgota sense mida,
aigua pura, neta i CARA,
aigua que ens dóna Vida.

Aigua que naix cristal·lina,
transparent corre pel riu,
dóna a beure a l'ésser viu,
que hui tothom contamina.

Mireu si la humanitat erra
amb la nostra bella natura,
que de tanta cendra bruta
i tant de fem residual
convertim esta terra
en un gran clavegueram.

Dolça terra de senderes
per on gaudim al caminar,
entre muntanyes de sureres
avui ens costa respirar.

Deixalles, plàstics i papers
a la muntanya es troben
quan se'ns van els pasquers
d'un gran femer vesteixen
convertint els camps muntanyers.

Aitana, Calderona i Espadà,
els pulmons de la comunitat,
a l'estiu a poc a poc tot cremà
i ens deixa el bosc desertitzat.

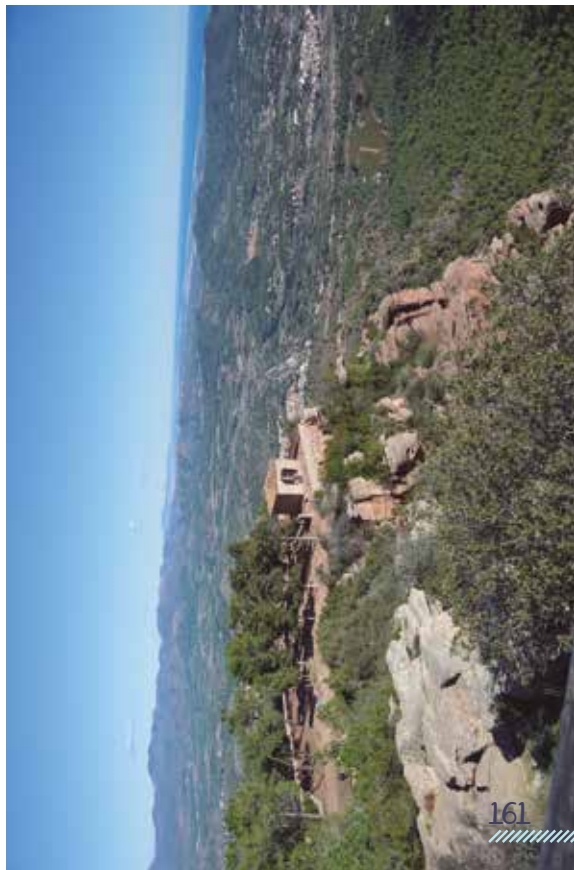
Volem muntanyes verdes
florits vergers, canyes i marjals
volem camps i platges acaronades
protegides pels humans actuals.

Desitgem la conservació
de la nostra terra pura
rebutgem la contaminació
defensem nostra natura.

Mireu el nostre món: tot evolució,
grans indústries, internet, telèfon
mòbil i digital televisió;
noves tecnologies, tota una revolució.

Però no troben bones idees
a la constant contaminació:
ni els fums, ni el trànsit,
ni ja el canvi climàtic
són de prou valoració.

Per moure bé les peces
i aturar la situació,
posar fi a les penes
de tanta CONTAMINACIÓ.

dm18

Desit

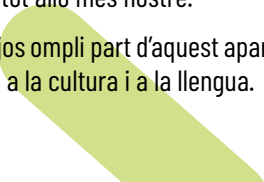
kor fallers:
Millorem la
festa

A la nostra festa fallera, voldríem demanar nous desitjos per tal de millorar-la, encara que ens agrada tal com és. Llancem desitjos com per exemple millorar la relació del veïnat i dels fallers que a moltes zones de valència a falles la convivència és difícil.

Desitgem continuar en la tasca que realitzen les falles amb la continuïtat de la cultura popular de les arrels. La música, les danses les tradicions i totes les activitats que promocionen i mantenen tot allò més nostre.

Una llista de desitjos ompli part d'aquest apartat, a més de desitjos de continuïtat als treballs que fan les falles, a la cultura i a la llengua.

dm18

Demana un desig trobant un trèvol
de quatre fulles

...entre fallers i veïnat

A València se n'ha embolicat una de bona amb una notícia que, tanmateix, no era nova. Segons la polèmica enquesta per a un estudi sociològic encarregat pel consistori del cap i casal, el veïnat és el major problema per als fallers. Així va opinar el 47,7 % dels fallers que van respondre el qüestionari, però tampoc és estrany això, ja que des de fa molts anys sorgeixen esporàdicament situacions conflictives entre les comissions falleres i els residents de la seua demarcació. Recordem casos tan sonats en la premsa recentment com quan un veí de la Falla L'Alguer-Enginyer Rafael Janini va llançar amoníac contra el públic de la festa de Sant Joan de 2017: va caure sobre una dona que van haver de traslladar a l'hospital; i, per altra banda, els problemes posats pel veïnat a la il·luminació de Sueca-Literat Azorín en 2016 com les molèsties de treballar en el muntatge en diumenge, o el suposat perill de

les enormes instal·lacions lluminoses. Però, a més, passa de tant en tant que algun veí avise la policia quan hi ha una reunió o un acte en un casal, tinga o no tinga raó en les suposades molèsties que provoquen els fallers.

Certament, com han canviat les coses des dels alhors de la festa! Quan les Falles estaven en bolquers, allà pel segle XVIII, els precedents dels fallers no tenien problemes amb els veïns, principalment perquè eren estos mateixos, els mateixos veïns del carrer o plaça, els que de forma improvisada plantaven i cremaven les falles. Encara que, ben pensat, sí que podien tenir problemes amb algun resident del barri: el que criticaven en el cadafal. Però és un cas que res té a veure amb els problemes actuals, encara que antigament podia ser més perillós perquè la persona que se sentia ofesa de vegades trencava la falla i, alguna volta, el cap dels seus constructors i «ideòlegs».

En efecte, com es pot comprovar en la documentació antiga trobada, els primitius fallers –que encara no tenien este nom– era gent que improvisava una falla per al seu carrer (no tenia massa sentit anar-se'n lluny de sa casa, podent-ho fer al costat). Es tractava de grups de persones que es decidien a realitzar un «acte de fe» a una persona o situació que, en la majoria dels casos, era del barri. Aleshores, el vincle entre la gent de la festa i el barri era fort, i així va ser durant moltes dècades en què els fallers eren fonamentalment residents en la demarcació de la falla. A quina comissió s'havia d'apuntar la gent, si volia ser fallera? A la falla del seu carrer, com diu la cançó.

Però la vida moderna ho complica tot: l'habitatge es fa car en alguns barris i hi ha fallers que, quan s'independitzen del pares, han d'anar-se'n a viure a zones de la ciutat diferents de la de la seua falla de tota la vida. En algunes comissions del centre de València

este fenomen és tan fort que pràcticament cap faller viu prop d'on es planta la falla, la qual presideix un barri que de vegades està mig deshabitat. Açò què implica? Que la identitat entre fallers i veïns es fa molt feble, és a dir, que la gent del barri no sent la festa com seua, fet que pot implicar que suporten menys als fallers. És com els fills, que quan són de la resta sembla que donen més la llanda que si són nostres, perquè la percepció és diferent.

Els conflictes entre fallers i veïns no són generalitzats en els llocs on es fa la festa, però sí més freqüents del que ens agradaria i, de vegades, massa mediàtics. I és una llàstima, ja que les Falles no se celebren per a molestar a ningú. Dic *molestar* en el sentit pejoratiu de la paraula, ja que com a festa que són, necessàriament, han de trencar la rutina i la fisionomia del lloc on s'enclaven, però amb la intenció de passar-ho bé i descansar del dia a dia habitual. Tot això està molt bé, però moltes vegades la *molèstia* per al resident –no faller, clar– és negativa perquè té una mala imatge dels fallers. No dic que de vegades no siga justificada perquè alguna comissió cometa certament abusos (música massa alta, carrer tallat indegudament, brutícia per terra...), però en la majoria dels casos no és així, i basta que alguna activitat la realitzen els fallers perquè alguns veïns la censuren. Hi ha casos realment surrealistes, com el d'una falla del Districte Marítim de València que va canviar-se de casal i un veí, que a més era antic faller, denunciava constantment la comissió fins i tot per inofensius berenars infantils a mitja vesprada.

Desitjaria que estos conflictes no existiren en el món faller, i que tot el món gaudisca de la festa en comptes de cabrejar-se. Però, com podia aconseguir-se minimitzar estes desagradables situacions? Ajudaria molt aconseguir que tots els valencians

sentiren la festa com seua, o dit d'una manera més local, que els veïns d'una comissió fallera pensaren que la festa és seua, és per a ells, i no un capritx de quatre bojos per les Falles que munten escàndol i tanquen el carrer. Ara bé, com s'aconsegueix que els veïns senten la festa com a pròpia? Fent un poc de màrqueting faller amb l'objectiu de desterrar la idea que les Falles són per als fallers, cosa que implica obrir-se més al barri. Afortunadament, la tendència és esta actitud, en especial després de la crisi econòmica general que ha fet baixar els censos, però encara hi ha molt de camí a recórrer en este sentit. Els envelats, ara tan habituals, són una invasió del carrer que creen un espai tancat per als fallers i al qual normalment no entra ningú alié a la comissió, llevat de pocs casos en què està obert a tot el món perquè es prenga qualsevol cosa a la barra.

Estaria bé obrir més els casals a la gent en general, així com alguns actes que es fan al carrer i que són només per als fallers

(actuacions musicals dins de l'envelat, algun dinar...). I, en general, fer més partícips els no apuntats a la falla en els actes organitzats de la comissió, per a fer veure que esta treballa per a la diversió del barri, i no de només els fallers. Ara bé, encara que hi ha algunes comissions que no tenen problemes per a fer-ho, per a la gran majoria caldria un canvi de mentalitat previ i admetre que la falla no és només per als fallers que paguen la quota, sinó que és per a gaudir-la tot el barri. Exemples de gran abast mediàtic com Na Jordana, que des de fa anys dedica molt d'esforç a activitats en ple aire lliure i a fer participatius alguns actes, poden ajudar a este canvi de tendència de la comissió tancada en si mateixa a la comissió oberta.

En definitiva, desitjaria que les Falles tornaren al seu origen en este sentit, i tornara a ser realment la festa del barri. Els fallers s'evitarien molts conflictes amb el veïnat i, sobretot, tots ho passarien millor, que és per al que treballen les comissions falleres.

llançant la moneda i demana el
teu desig

...de desitjos fallers

M'agrada que la comissió de la Falla Santa Anna em demane una llista de desitjos sobre les falles. Vaja per davant que de les falles tal com són ara m'agraden ja moltes coses: que siguin una festa popular i valenciana que ens uneix de nord a sud del País (especialment si hi afegim les fogueres d'Alacant, festa germana, i per a ser exactes, filla), que siguin una xarxa d'associacions que vertebrava les societats dels nostres pobles i ciutats, que siguin vertaders nuclis d'acció cultural, amb l'organització d'esdeveniments diversos i l'edició de llibres magnífics com aquest, que sostinguen la nostra llengua, i, sobre tot, que ocupen les nostres places i ciutats en una festa total i popular, que ens pauten l'any i ritmen les nostres vides, que

acaben i comencen cicle amb la lluentor de la flama reflectida en els ulls atònits dels xiquets i dels que ens fem cada nit de Sant Josep com xiquets.

Però clar, posats a desitjar, se m'acudisquen algunes coses. Per exemple:

Desitge unes falles que es prenguen una miqueta menys seriosament a elles mateixes, on l'alegria popular no estiga continguda per uns rituals massa solemnes.

Desitge unes falles amb una relació desacomplexada i carnavalesca amb el poder, amb el poder polític, però també la bombolla social: unes falles que siguen més festa en el carrer i menys pàgines de societat.

Desitge unes falles vertaderament igualitàries, on de veres els homes i les dones siguen companys i companyes en totes les tasques, amb més presidents, de falles i de federacions i de Juntres Locals, on s'abandonen determinats clixés, determinats costums que se suposa que exalten a la dona quan el que fan és minoritzar-la, objectualitzar-la, infantilitzar-la.

Desitge unes falles que estimen de veres la nostra llengua, com ja ho fan moltes. Que l'estimen i que la cuiden. Que l'escriguen bé, amb cura. I es preocupen pel seu lèxic i per les seues normes. I per les seues paraules. Perquè la llengua és el que sosté una cultura, i una visió del món. Perquè els valencians som un poble del món perquè tenim la nostra llengua.

Desitge unes falles amb diversitat estètica i ideològica. Unes falles que no confoguen ser "apolític" amb ser conservador, o pepero. Unes falles que no li tinguen por a la sàtira, perquè és la seua raó d'ésser original.

Desitge unes falles valencianes, i saguntines, i gandianes, i alzirenyes i borrianenques. Unes falles que parlen dels nostres pobles i de les nostres ciutats, que facen crítica de barri, crítica veïnal, opinió pública.

Desitge unes falles sense gent que es servisca de la festa per adquirir notorietat pública, per sentir-se important, i sobre tot, sense gent que es dedique a repartir carnets de valenciania i a expulsar els que no pensen com ells.

Desitge unes falles amb despertà i revetla, unes festes de dia i de nit, fent comunitat i fent xarxa. No desitge unes festes de la burrera, ni una sucursal valenciana del botellot global.

Desitge unes falles que recuperen el carrer per a la gent, que sostinguen la identitat dels barris, que siguen una barrera efectiva contra la gentrificació.

Desitge unes falles entretingudes de visitar, perquè són totes falles i totes diferents. Perquè al remat una falla és un monument que expressa una idea, amb sàtira, amb irreverència, i que després es crema. Desitge unes falles que no confonguen una manera de fer falles amb les falles.

Desitge unes falles que sàpiguen que són patrimoni cultural, i el que això vol dir, i que tinguen un orgull profund i sa, obert al món, i no l'orgull provincià i desafiant que revesteix els complexos de xovinisme.

Desitge unes falles del tamany dels nostres somnis, de les nostres ambicions, del nostre esforç col·lectiu. I no desitge mais més falles gegantines i buides, falles anunci dels constructors i dels especuladors, triomf i conquesta del requalificador.

Desitge unes falles tradicionals i contemporànies, diverses i irreverents, gracioses i subversives, populars i combatives.

Desitge unes falles conscients de que són expressió artística, unes falles orgulloses dels seus artistes, que els estimen i valoren el seu treball, i recolzen la seua llibertat creativa, i participen colze a colze dels processos constructius i de la plantà amb ells.

Desitge unes falles tan plurals com la societat valenciana, tan creatives, tan vives, tan sornegueres, tan valencianes, com el nostre poble.

SOCARRAT

Altra manera de demanar
desitjos!

JOSÉ TENA TEJADO

bufant la vela d'aniversari demana
el teu desig

...pel Patrimoni i la Cultura

Enguany estem d'aniversari a la nostra falla: celebren que fem 25 anys organitzant setmanes culturals. Pot ser que algú no sàpia el que suposa una Setmana Cultural a la nostra falla. Des de fa 25 anys, la nostra comissió organitza any rere any durant una setmana una sèrie d'actes i exposicions, per tal que el món faller, veïns i amics en general puguin conèixer, tastar o aprendre alguns dels llocs, menjars, objectes, persones, associacions i història de la nostra comarca.

Desitjaria des d'aquestes línies parlar en nom de tots els delegats que al llarg dels anys hem realitzat aquesta tasca, ja que diversos han sigut els fallers encarregats d'organitzar aquestes activitats i exposicions. Com podreu imaginar-vos, aquesta tasca no és fàcil, però tots hem realitzat un esforç al màxim, per tal que tot isca com ha de ser. El primer que li va donar forma a la setmana cultural tal com la coneguem hui va ser Pepe Francés, la resta que simplement hem intentat continuar el millor possible amb orgull i esforç aquest ja tradicional acte hem estat al càrrec: Carmen Tamarit, Carolina Díaz, Maite Francés, Eva Marco i, finalment, jo, Olaya Marco.

M'agradaria fer un xicotet resum de tot el que hem organitzat i exposat al nostre casal durant eixes 25 setmanes, dels últims 25 anys, perquè conegueu tot el que hem gaudit a la nostra falla.

Començarem el **1994** amb una exposició en què els nostres fallers ens ensenyaren vestits d'algunes cavalcades en què havíem participat i vestits de fallera pintats a mà per una fallera nostra, Carmen Ayala. Dins de les activitats organitzades, la Banda Juvenil de la Societat Musical "Lira Saguntina" ens va oferir un meravellós concert al nostre casal.

L'any **1995** vam dedicar la nostra exposició al 40 aniversari de l'estrena de l'obra teatral *La destrucció de Sagunt*, dels documents sonors fins als documents escrits, passant pels gràfics i els orals, i la segona part a "Artesania i usos saguntins" on tot el que mostràrem havia estat usat pels nostres avantpassats. Dins de les activitats oferides per als fallers i amics que ens volgueren acompanyar, va estar un taller del nostre veí Quique León, que ens féu una demostració floral.

En **1996**, "**Sagunt i el seu terme**" va ser el treball preferent per a aquesta III Setmana Cultural. Fou un treball costós i és pogué realitzar gràcies a la participació i col·laboració

de fallers, amics i col·laboradors. A més a més d'aquest treball, penjaven a l'exposició 24 fotografies aèries de gran grandària que reproduïen diverses subpartides i llocs del nostre terme. La Comissió considerà oportú fer donació del mapa mural a l'Ajuntament de la nostra ciutat, el qual ha decidit que quedarà exposat als locals de la Cambra Agrària de Sagunt. "Ara fem 60/50 anys" va ser una altra part de l'exposició, ja que va ser en 1936 quan es va constituir la primera comissió infantil de la falla i deu anys després, en 1946, era ja una comissió amb gent major i gent menuda. I per últim l'artesanía en vímet i espart, on ensenyaven elements fets d'aquests materials molt utilitzats en la vida quotidiana.

En **1997** vam dedicar l'exposició a "La taronja", en la qual es va poder apreciar l'aspecte que ofereixen els fruits després d'haver passat tot el procés de selecció, calibratge, neteja i envasament. Per arredonir-la, els que visitaren el nostre casal van poder apreciar una maqueta d'un hort de tarongers regat pel sistema de degoteig, realitzada pel nostre amic i col·laborador Daniel Alepuz i Marco. En les activitats organitzades, Manuel Martínez ens va oferir un col·loqui que ens va ampliar els nostres coneixements sobre "El reg per degoteig". "L'Escuraeta" va ser una exposició que cridà molt l'atenció, ja que sobre un decorat que reproduïa prou fidelment la construcció bàsica d'una cuina valenciana antiga, realitzat pel nostre artista Francesc Marco i pel faller Vicent Antonino, afegírem tot tipus d'objectes propis d'aquest lloc tan usat temps arrere.

En **1998** vam posar en marxa un ambiciós projecte: es tracta d'un estudi monogràfic any per any i per ordre alfabètic de tots els pobles que conformen la nostra comarca, el Camp de Morvedre. Cada any, els veïns i membres del consistori de cada poble ens ensenyaven tots els racons interessants i curiositats del poble a què dedicàvem cada any, a més d'organitzar una part de les nostres setmanes culturals. La primera va ser Albalat dels Tarongers. Una altra de les exposicions

presentades va tractar d'un dels indrets més nostres i també més desconegut per la població en general, la Marjal dels Moros. Per a realitzar aquesta exposició vam comptar amb l'ajuda inestimable del Grup Ecologista Agró, que ens van proporcionar una gran quantitat de fotografies i murals en què es podia apreciar la fauna i la vegetació pròpia d'aquest paratge. A més, ens van acompanyar en una visita que feren els infants a la platja del Grau Vell, on van recollir i estudiar tots els tipus de petxines i closques que pogueren trobar, i a l'observatori de la marjal pogueren observar amb l'ajuda dels prismàtics algunes de les diferents aus que hi passen l'hivern, inclús un agró.

"Passat, present i futur" va ser l'exposició en **1999**, una mostra fotogràfica amb imatges històriques recollides pel nostre col·laborador Vicente Ortín Lorente, que feien referència al passat, on també tinguérem l'aportació fotogràfica de Fausto Llopis Caruana. El present va ser exposat gràcies a les aportacions de Temarsa i altres consignatàries portuàries, i també de l'Autoritat Portuària, la qual aportà el projecte per al futur, aprovat pel Ple de l'Ajuntament en vespres de la celebració d'aquesta Setmana Cultural. L'exposició va quedar completada amb la conferència col·loqui que va fer el

director de l'Autoritat Portuària, Josep Lluís Garcia i Sahuquillo. Una altra part la dedicàrem al nostre artista faller Paco Marco, que plantà el monument 25é sense interrupció a la nostra falla. Paco ens va aportar tot el material necessari per a presentar el procés de construcció d'un monument faller: maquetes, esbossos, materials, ninots... I seguint amb els pobles de la nostra comarca, l'altra part la dedicàrem a Alfara d'Algímia

En el **2000** comptàrem amb una gran exposició de marqueteria composta per una innumerable quantitat de peces fetes en fusta de Josep Segura i Octavio. Cal fer constar que aquest home no es dedica professionalment a aquesta activitat, sinó que es tracta d'una persona jubilada que des que va comptar amb temps lliure va començar a fer "cosetes" per passar els moments d'avorriment i a poc a poc ha aconseguit un conjunt molt curiós de peces d'entre les quals s'hauria de destacar la collecció de dinosaures, sense menysprear totes les caricatures de personatges públics. Però el que més hem d'agrair-li és que tinguera el detall de fer-nos els esbossos de totes les falles plantades per la nostra comissió. L'altra exposició que vam muntar va ser una bonica collecció de nines de porcellana, algunes de finals del segle passat, passant per moltes altres de diferents èpoques i anys del present segle, totes elles aportades per membres o

amics de la comissió. Aquest any va ser el torn d'Algar de Palància.

L'any **2001**, la nostra exposició va estar dedicada als anys 40. Fou molt emotiu reviure com eren els esports, les càmeres fotogràfiques, la vestimenta, les ferramentes de treball, les de fer caramels, les de pelar panís, els foguers de cuinar, des d'un llistat dels nascuts l'any 40 i encara censats al nostre poble, passant per fotografies d'equips de futbol locals, actuacions de La Melòdic, el Sanatori, els carrers de Sagunt, fins a articles d'ús quotidià i publicacions escolars, laborals i recreatives, etc. I seguint amb els pobles de la nostra comarca, visitàrem i exposàrem Algímia d'Alfara.

"Artesans de la nostra ciutat" centrà l'exposició de l'any **2002**. Ens mostrà treballs manuals ben diferents: des dels més professionals fins als d'aficionats. Trobàrem objectes de gran valor, des d'una casa de nines fins a una plaça de bous, quadres de pintura i de punt de creu, socarrats, escultures, colxos, marqueteria, ceràmica, miniatures i fins i tot edificis emblemàtics valencians fets amb furgadents, seguida per l'exposició i la visita al poble de Benavites. I l'última exposició, "Instruments de canya, fusta i casolans", mostrava instruments fets a mà, perduts en el temps i ara recuperats per Sergi i Vidal; dedicàrem una vesprada a fer un taller d'elaboració i en quedaren satisfets tant menuts com grans.

2003. Per les obres del nostre casal, decidírem canviar d'ubicació i vam presentar la nostra exposició a la sala-soterrani de la Casa de Cultura Capellà Pallarés de la Fundació Bancaixa Sagunt.

"Pas a la joventut" era una exposició en què Marta Yanini, Celia Torres, Julia García, Fernando Fraj, José A. Sánchez, Amadeu Civera, Fernando Romera i José Luis Alonso van mostrar les seues obres d'art en pintura, gravat, escultura i fotografia. Continuant amb el recorregut dels pobles, Benifairó de les Valls

va ser qui muntà l'última part de l'exposició i el poble visitat.

El **2004** vam celebrar el centenari de l'arribada del tren al Camp de Morvedre al voltant d'una gran maqueta de trens en miniatura, amb els seus túnels, canvis d'agulles i semàfors. S'exposaven reproduccions de locomotores (des de les de vapor fins a l'AVE), on Josep Pasqual deixà constància de la seua afició pels trens, i una gran quantitat de fotografies que repassaven la història del ferrocarril a la nostra comarca en l'últim segle, amablement cedides pel grup Amics del Ferrocarril. "Periòdics locals, periodistes i corresponsals" va ser una altra de les exposicions programades, on cal destacar la important aportació gràfica de les redaccions i delegacions dels periòdics a la nostra comarca i d'alguns particulars que, desinteressadament, ens deixaren les seues colleccions per a ser exposades. Tomàs Miguel Sanz ens portà una part de la seua recopilació de retalls de premsa i Emili Lluca Úbeda ens donà a conèixer alguns periòdics saguntins de la seua extensa collecció. Destacaven exemplars antics de diaris, les primeres edicions del *Butlletí d'Informació Municipal Morvedre* i de l'anterior, *Sagunto*; fotografies

antigues, retalls de cròniques, etc. Per la seua part, les dones de la comissió muntaren una exposició de miniatures. Figuretes de ceràmica en miniatura, *escuraetes* i altres objectes curiosos completaven el raoniet destinat a aquesta exposició. El poble de la comarca va ser Canet d'en Berenguer, que va seguir la tradició de muntar una magnífica exposició i oferir -nos una meravellosa visita en la nostra Setmana Cultural.

En el **2005**, la nostra exposició va estar titulada "Montoro des de 1917 fins a 1994". El fotògraf local Agustí Montoro muntà una extensa exposició dels seus fons fotogràfics, amb un gran èxit de públic, ja que pogueren veure fotografies molt diferent i curioses que mostren esdeveniments a la ciutat de Sagunt al llarg de la seua història, com ara les excavacions arqueològiques al Castell de Sagunt, un Zeppelin sobrevolant Sagunt, bous al barri del Raval, René Marigil, la visita dels Prínceps d'Espanya l'any 1975, etc. Continuant amb la tradició dels pobles de la nostra comarca, vàrem gaudir amb el poble d'Estivella.

"Baralles de tot el món" va ser la mostra en **2006**, en la qual el saguntí José Pes Sanahuja ens va mostrar una part de la seua gran col·lecció personal de baralles de diverses èpoques i temàtiques. Per una altra banda, va ser Faura l'encarregada de muntar la seua pròpia exposició i acollir-nos en el seu poble, dins de les activitats oferides.

L'any **2007**, l'acte d'inauguració estigué acompanyat pel Grup de Recreació Històrica de l'Associació Napoleònica Valenciana, que ens va delectar amb els seus uniformes i una demostració de l'ús de les armes de l'època. Una de les dues grans exposicions tenia per títol «Romeu i l'època napoleònica», i en ella es feia un repàs a la vida de l'heroi saguntí i es mostrava la indumentària, armament, costums i forma de vida, juntament amb materials diversos conservats de l'època. El poble de Gilet va ser l'encarregat de tancar la nostra exposició i protagonitzà l'activitat d'eixe any.

En **2008**, la nostra exposició va estar titulada "100 anys sense el cronista Chabret", on tot el món pogué passar a visitar una exposició en la qual principalment es feia un repàs a la vida i obra del cronista saguntí per mitjà de fotografies, quadres, llibres i objectes personals cedits per la seua família i altres col·laboradors habituals de la nostra falla per a l'ocasió. L'altra part de l'exposició la dedicàrem al 50 aniversari de la *riuà* a Sagunt, i mostràvem diverses fotografies de Sagunt dels anys 1957 i 1958, destacant especialment les imatges de la *riuà* del Palància. Com cada any, dedicàrem una part de l'exposició a un poble de la nostra comarca, i fou el torn de Petrés.

"L'aigua que ens envolta" va ser la protagonista en el **2009**. Tot el món pogué passar a visitar les exposicions. Una d'elles estava dedicada a l'aigua que ens envolta, on es mostrava la importància de l'aigua per a la nostra comarca, tant en l'aspecte agrícola com industrial i de consum humà. En ella poguérem observar la importància del riu Palància com a font d'aportació d'aigua (Séquia Major) i com a "destructor" en les riudes més importants de l'últim segle (la del 1957 i la del 2000); també hi destacàvem les principals fonts i el brollador de la comarca, amb fotos i plànol indicatiu

de la seua situació; les clotxes i aljubs, tant les del castell de Sagunt com les existents a la muntanya; les plantes potabilitzadores i depuradores, i altres aspectes relacionats amb l'aigua, com la regressió de les platges, la flora i fauna marina, etc. Continuant amb la tradició, tancàrem l'exposició amb Quart de les Valls.

En **2010** anàvem d'aniversari. La principal d'elles estava dedicada al 75 aniversari de la nostra falla, i en ella mostràrem fotografies i esbossos de les falles més antigues, un recorregut fotogràfic per la nostra història, amb totes les falles plantades per Santa Anna, les falleres majors, cavalcades, curiositats, etc. També destacava una gran col·lecció de peces de marqueteria amb les fotos de les falleres majors i presidents, esbossos de les falles, etc., cedides per José Segura. Per una altra banda, Quartell va muntar la seua exposició i a més de l'excursió al poble tinguérem també la participació de la Big Band de Quartell, que ens va oferir un xicotet concert al nostre casal.

En **2011** "L'altre patrimoni" va ser el protagonista. Era una exposició fotogràfica a càrrec de Fede Aznar amb la col·laboració de Pago Agudo, en la qual es mostraven fotografies de diferents racons de Sagunt i comarca, alguns d'ells molt curiosos i poc coneguts. Eixe va ser el cas de les fotografies de l'alqueria del Puig de Pasqües, lloc molt poc conegut i que provocà molt d'interès per part dels visitants. Finalitzàrem la nostra exposició amb la mostra del poble de Segart.

«Va per tu!». L'any **2012**, la nostra Setmana Cultural estava dedicada al capità que va guiar les nostres setmanes culturals, Pepe Francés, que tants anys havia dedicat i feia uns mesos que ens deixava per sempre. Hi mostràrem, amb la col·laboració de la seua família, amics i fallers de la nostra comissió, tota una sèrie de records de la seua vida, centrada especialment en el món de les falles i del Collectiu pel Patrimoni, dels quals era membre i centrava la seua activitat principal. Férem una recopilació de fotografies i objectes personals, curiositats, publicacions en què participà i moltes més coses. Amb la col·laboració de veïns i amics de Torres Torres muntàrem una exposició dedicada a aquest poble.

En el **2013** acabàrem el recorregut pels pobles amb la capitana de la comarca, Sagunt. Com que la nostra ciutat ja havia sigut tractada en moltes de les nostres exposicions, el tema principal de les exposicions es va dedicar als 30 anys després de la reconversió industrial. Es tractava d'una gran exposició fotogràfica amb records de l'activitat siderúrgica, les mobilitzacions en contra del tancament de fàbrica, l'enderrocament i altres curiositats, a més de dos vídeos que mostraven aspectes significatius tant de la lluita dels treballadors en eixos intensos mesos com altres aspectes. L'altra part de l'exposició la vam dedicar a introduir el nou projecte que començàrem a partir de l'any següent: l'associacionisme a Sagunt. Volíem donar a conèixer les associacions que tenim a la nostra ciutat, de tot tipus: culturals, esportives, religioses, musicals, lúdiques, etc. I com a introducció, sis associacions de Sagunt (Societat Musical Lira Saguntina, Unión Musical Portaña, Societat de Caçadors, Confraria de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist i la Junta de Confraries i Germendats de Setmana Santa del Port) ens feren una xicoteta aportació del que veuríem a partir d'aquell moment. Dins de les activitats realitzades, férem una visita al castell de la nostra ciutat amb Carme Tamarit com a guia.

Seguint amb l'associacionisme, el **2014** vàrem titular la nostra exposició "Associacionisme d'arrels". El tema principal va estar dedicat a les associacions que estudien els nostres orígens. Per eixe motiu, vam comptar amb el Centre Arqueològic Saguntí i el Col·lectiu pel Patrimoni, entitats dedicades a l'estudi i defensa del nostre patrimoni històric. Completàrem les exposicions amb una mostra de làmines i gravats antics dedicats a la nostra ciutat que ens va cedir gustosament la família Torrijos-Cambra. El Centre Arqueològic Saguntí va aportar una bona mostra de peces antigues de tot tipus: àmfores, monedes, ceràmica..., que reflectien perfectament com era la vida dels nostres avantpassats. També aportaren exemplars de les diferents publicacions dedicades al patrimoni que ha fet aquesta entitat i fotografies d'algunes de les excavacions i treballs arqueològics que han tingut lloc a la ciutat i voltants. El Col·lectiu pel Patrimoni ens aportà fonamentalment una galeria fotogràfica del nostre patrimoni històric i del treball de difusió i conservació que aquesta associació està realitzant per tota la ciutat. Finalment, la família Torrijos-Cambra ens va aportar una interessant mostra de gravats i fotografies antigues que mostraven com era la nostra ciutat i el nostre patrimoni i la seua evolució amb el pas dels anys. També es realitzà una visita guiada als espais de la Via del Pòrtic i la Domus dels Peixos.

"Sagunt bressol de cultures, bressol de falles" va ser l'exposició del **2015**. L'associacionisme cultural va estar representat per dues entitats: Ludere et Discere, que es dedica a donar a conèixer la cultura clàssica a l'aula didàctica Domus Baebia, i el Centre d'Estudis del Camp de Morvedre, que es dedica a la difusió cultural, organització de jornades micològiques, mediambientals i culturals. A més a més, edita la revista *Braçal*. D'altra banda, en la part dedicada a l'associacionisme faller, la Federació Junta Fallera de Sagunt feia 40 anys de la creació de la figura de la Fallera Major i les aportacions de la nostra AC. També un homenatge al nostre artista faller Paco Marco, que feia 40 anys plantant falla amb nosaltres. Un altre racó de l'exposició estava dedicat al llibret de Santa Anna, amb més de 30 anys d'ús i promoció del valencià. Com a novetat, organitzàrem per primera vegada la I Carrera Solidària a benefici de la Federació Espanyola de Malalties Rares (FEDER). A la meta muntàren activitats per als xiquets: un parc i un taller de pintura.

En l'any **2016**, en l'exposició gaudírem amb la col·laboració de l'associació Passió per Sagunt, que estava dividida en apartats: primer s'explicava com es va començar l'activitat amb la Passió en Viu el 2004 i uns

anys després quan s'inicia un nou projecte i es crea l'associació. També explicava totes les activitats que han realitzat al llarg dels anys, no sols en els grans projectes com *Vencer o morir* i *La destrucció de Sagunto*, sinó altres com la visita a Sot de Chera, l'afusellament dels frares o l'adoració dels Reis Mags.

"Associacionisme entorn de Sant Antoni" era el títol en el **2017**. La Setmana Cultural va estar dedicada a quatre associacions relacionades amb la festivitat de Sant Antoni. Amics del Cavall, amb fotografies del trasllat del pi i el muntatge de la foguera; La Diabòlica de Morvedre, amb curioses fotografies de l'espectacle pirotècnic i també de la Diabòlica, símbol de la colla, del Drac i d'algunes de les seues vestimentes. L'altra associació que va estar present fou l'AC Sant Antoni, que té com a factor comú la devoció per sant Antoni i l'afició pels bous al carrer, i així gaudirem en l'exposició dels aparells artesanals utilitzats en els bous embolats. Per últim, la Colla de Campaners ens exposà un conjunt de fotografies molt interessants de les campanes, de vistes panoràmiques des del campanar i altres curiositats. En aquesta edició, vàrem fer una visita guiada per Natxo Corresa al campanar de l'església de Santa Maria de Sagunt, en la qual coneguérem tot allò que envolta els tocs de les campanes.

Enguany hem realitzat la XXV Setmana Cultural, que precisament ha estat dedicada a fer un repàs d'aquests 25 anys de setmanes culturals. Aquesta tasca ha sigut llarga, però s'ha fet realitat gràcies a l'ajuda dels nostres fallers, associacions, veïns i amics. Des d'aquestes línies volem agrair-los la seua col.laboració i animar-los a continuar visitant-nos i col.laborant molts anys més. Moltes gràcies, i vos esperem l'any que ve!

Programa

dm18

2 de setembre de 2017

Proclamació de les nostres Falleres Majors, Alejandra López i Francés i Núria Sanchis i Aznar, i dels nostres presidents, Pepe i Adrià, al nostre casal.

15 de setembre de 2017

Proclamació al Saló de Plens de l'Excm. Ajuntament de Sagunt de les Falleres Majors de la Federació Junta Fallera de Sagunt.

16 de setembre de 2017

Exaltació de les Falleres Majors de FJFS al Teatre Romà.

24 de setembre de 2017

Concurs de paelles de FJFS a Gilet.

30 de setembre de 2017

Concurs de *Playbacks* de majors.

1 d'octubre de 2017

Certamen de *Playbacks* d'infants.

28 d'octubre de 2017

Trobada Fallera a Faura, amb diverses activitats i tallers per als xiquets, i posterior dinar conjunt de totes les comissions.

4 de novembre de 2017

A les 19.00 h, a l'Auditori Joaquín Rodrigo, presentació de les nostres Falleres Majors i Corts d'Honor. L'acte fou presentat per membres de la Comissió. En l'acte es lliurà el nomenament de "Saguntí de l'any" 2017 al Club Atlético Saguntino de Fútbol.

Del 23 al 29 de novembre de 2017

XXV Setmana Cultural al nostre casal. Dins els actes de la Setmana Cultural, celebrarem el XXIII Trofeu de Bolot "Ciutat de Sagunt", el campionat de parxis, la presentació dels monuments de 2017 i altres activitats, xarrades i exposicions.

Del 22 de desembre de 2017 al 8 de gener de 2018

Exposició del pessebre al nostre casal. Tinguérem també la visita dels Reis al nostre casal el 3 de gener.

10 de febrer de 2018

Tradicional sopar de germanor.

17 de febrer de 2018

Crida, realitzada per la Fallera Major de la FJFS a la Tinència d'Alcaldia.

Dies 2, 9, 16 i 23 de febrer de 2018

Nit d'Albades, realitzada per sectors.

24 de febrer de 2018

A les 17.00 hores, Cavalcada Fallera al nucli de Sagunt.

2 de març de 2018

A les 17.00 hores, Cavalcada Fallera al nucli del Port.

3 de març de 2018

Repartiment de tortades als nostres abonats.

A partir del 12 de març fins a les 8.00 h del dia 15

Ornamentació del carrer i *plantà* de la falla a la plaça de l'Algepsar.

15 de març de 2018

A les 7.30 h, primera *despertà*. A la vesprada, cercavila per Gilet i Faura.

16 de març de 2018

A les 7.30 h, segona *despertà*. A la vesprada, recollida de premis i cercavila per Sagunt.

17 de març de 2018

A les 7.30 h, tercera *despertà*. A la vesprada, cercavila pel Port.

18 de març de 2018

A les 7.30 h, quarta *despertà*. A la vesprada, visita a l'Asil d'Ancians i Ofrena de Flors a la Mare de Déu dels Desemparats.

19 de març de 2018

A les 7.30 h, quinta *despertà*. De vesprada tindrem jocs infantils.

A les 21.30 h, *cremà* de la falla infantil, i després de sopar, en funció dels bombers, *cremà* de la falla gran.

Aquesta associació cultural es reserva el dret d'alterar el programa de festes.

NOTA: totes aquelles persones que vulguen apuntar-se a la nostra Comissió, ho podran fer al nostre casal al c/ Na Marcena, 3.

Col·labora: Ajuntament de Sagunt

ESLEC SL

Trabajando en el sector eléctrico desde 1987

C/ KEPLER Nº 13, NAVES 9 Y 10
POLIGONO INDUSTRIAL SEPES
46500 SAGUNTO

TEFL 962650887
FAX 962664403
TELF. URGENCIAS. 629282611

EMAIL: INFOESLEC@GMAIL.COM

BAR ANDREA'S

CR PARTIDA L'OLIBA N 6-B
TEL 667533487
TODO TIPO DE EVENTOS
ESPECIALIZADO ALMUERZOS

SAGUNTO DISTRIBUCION S.L.

Cafés
VALIENTE
desde 1955

C/ Puig de Santa María, 10
Tel. 96 265 08 10
Fax 96 265 06 67
SAGUNTO (Valencia)

TALLERES CIVERA

CHAPA - PINTURA - ROTULACIÓN - PULLIDO

Vicente Civera e Hijos

e-mail: tallerchapapinturacivera@hotmail.com

Avda. País Valencià, 28 - Tel. y Fax: 96 266 04 21
46500 SAGUNTO (València)

INYECCION DIESEL
Y REPARACION
DE MOTORES DIESEL

CARRETERA DE
SAGUNTO - BURGOS, KM 1

TELEFONO: 96 266 14 40

FAX: 96 266 15 28

CARNICERIA PEPI

EMBUTIDOS CASEROS
HAMBURGUESAS ARTESANAS
ELABORACION PROPIA

TELF. 96 266 29 93

C./ ROMA, nº 2
46500 SAGUNTO
VALENCIA

carniceriapepi.roma2@hotmail.com

¿y si cae aquí...?

CARUANA

ADMINISTRACIÓN DE LOTERIA Nº1

“La más antigua de España,
concedida por el Rey Carlos IV
en 1790”

Plz/ Cronista Chabret 8
TEL; 96 266 15 76
Loteriacaruana@hotmail.es
Sagunto

Alma Fallera
INDUMENTARIA VALENCIANA

INMA BAGUENA TAMARIT
almafallera@gmail.com
649339465

Cami Real, 72 bajo dcha. 46500 Sagunto

ESTUDI FOTOGRAFIA PACO BONO

CR. HORTS,18
TEL.962664413
46500 SAGUNT

C/ Alicante, 7-46 • Tel. 962 673 835 • Puerto de Sagunto

Tfís. 96 118 30 79 · 605 687 774 · 652 907 396

**C/. Asturias, 49 - Bajo Izq.
46520 PUERTO DE SAGUNTO
sento49@hotmail.com**

FORN-PASTISSERIA

SAL I SUCRE

Sal i Sucre

José Antonio Ruiz García
Tfno: 62 62 25 002

ARTESANIA

COMUNITAT
VALENCIANA

Ana 660 234 612
Begoña 620 012 379

Mare de Déu del Pilar, 9 Quart de Poblet (Valencia). T. 960 06 35 25

F A R M A C I A
Avelina Escrig

Plaza del Algepsar; 10 · 46500 SAGUNTO

☎ 96 266 16 52

**HORNO - BOLLERIA
PASTELERIA**

C/. Benifairó, 8 - Tel. 96 265 00 40
C/. Raseta, 31 - Tel. 96 266 07 57
C/. Partida de l'Oliba - Tel. 96 266 54 90
46500 SAGUNTO

**Siempre ilusionados
con las Fallas**

**C/ Trabajo, 23
46520 Puerto Sagunto
Telf. 96 267 26 43**

**PASTELERIA
LA MODERNA**

C/ LUÍS CENDOYA 56

TEL 962671256

PORT DE SAGUNT

El Celler. Faura

El lugar donde celebrar.

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

Whatsapp 620 24 28 57

CARRER CAVALLERS 13

Teléfono 96260 50 05

VISITA PÀGINA WEB
WWW.ELCELLERFAURA.COM

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

RESTAURANT **EL CELLER** FAURA

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

EL CELLER
RESTAURANT

AGROCAMP CANET S.L.

**C/ Artista Faller s/n (Pol. Industrial)
46529 Canet d'En Berenguer (Valencia)
Tel/ Fax: 962678500
Móvil: 722441805**

